

Gwada ta sabi da Mata

Mndara dzidzaha Yesu

Luk 3:23-38

¹ Wya ka tva saba mndara taɗ ma Yesu Kristi zivra Dawuda. Dawuda guli ná, zivra Abraham ya. ² Abraham ta yata Izak, Izak ta yata Yakubu, Yakubu ta yata Yuda nda zwanamani. ³ Yuda ta yata i Peres nda Zara (Tamar na ma taɗ,) Peres ta yata Isrum, Isrum ta yata Aram, ⁴ Aram ta yata Aminadap, Aminadap ta yata Nasuɗ, Nasuɗ ta yata Salmuɗ, ⁵ Salmuɗ ta yata Buwaz (Rahab na mani,) Buwaz ta yata Ubet (Rut na mani,) Ubet ta yata Yesay, ⁶ Yesay ta yata Dawuda.

Ka yata mgham Dawuda ta Salumuɗ (si markwa Uriya na mani,) ⁷ Salumuɗ ta yata Rubuwam, Rubuwam ta yata Abiya, Abiya ta yata Asa, ⁸ Asa ta yata Yusafat, Yusafat ta yata Yuram, Yuram ta yata Uziyas, ⁹ Uziyas ta yata Yuwatam, Yuwatam ta yata Akaz, Akaz ta yata Izekiyas, ¹⁰ Izekiyas ta yata Manasa, Manasa ta yata Amuɗ, Amuɗ ta yata Yuziyas, ¹¹ Yuziyas ta yata Yukwaniyas nda zwanamani. Ta tsa fitik ya, hlaghata lu ta la Isra'ila ta hadika Babila.

¹² Tahula hlaghata lu ta haɗ ta hadika Babila, ka yata Yukwaniyas ta Salatiyel, Salatiyel ta yata Zwarubabel, ¹³ Zwarubabel ta yata Abiyuda, Abiyuda ta yata Iliyakim, Iliyakim ta yata Azura, ¹⁴ Azura ta yata Saduka, Saduka ta yata Akim, Akim ta yata Iliyuda, ¹⁵ Iliyuda ta yata Iliyazar,

Iliyazar ta yatá Matan, Matan ta yatá Yakubu,
 16 Yakubu ta yatá Yusufu ta nzakway ka zə'ala
 Mari. Tsa Mari ya ta yatá Yesu ta hgə lu ka Kristi*.

17 Zrafta ta Abraham ka sagha ta Dawuda ná,
 ghwanpɔdə fwaɔ da mida. Zrafta ta Dawuda ka
 lagha ta fitika hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila
 guli ná, ghwanpɔdə fwaɔ da mida. Zrafta ta fitika
 hlaghatá la Isra'ila ta hadika Babila ka sagha ta
 Kristi guli ná, ghwanpɔdə fwaɔ da mida.

Yakwa Yesu
Luk 2:1-7

18 Wya ka lu yatá Yesu Kristi. Mari mani ma Yesu
 ná, Yusufu ta dzugway. Ta kul kluvtá hən ta vgha,
 ka zlghanavatá Sulkum nda ghuɔa ta huɔi ta Mari.

19 Tsa zwanja midzani Yusufu ya ná, nərma mndu
 ya. Va a ta pghanaghatá hula ta makumidzani
 wa. Ka kumə tsi ta zlanavatá tsa makwa ya ma
 kdek ma kdek. 20 Tata ndanay ndanay tsatsi ta

zlanavata, ka lagha duhwala Mgham Lazglafta da
 sunani. «Yusufu zivra Dawuda, ma zlən ka ta kla
 Mari ɲa nzakway ka markwa ghuni. Tsa huɔi
 zlghaf tsi ya ná, Sulkum nda ghuɔa ta zlghanavata.

21 Zwanja zgun dza'a tsi yatá, ɲa tsanaftá gha ta
 hgani ka Yesu†, kabga tsatsi dza'a mbanafá mn-
 duhani ma dmakuha tan,» ka'a nda tsi.

22 Inda tsaya ná, magu maga ɲa dzanaghatá
 ghənja skwi ya mniginj Mgham Lazglafta nda ma
 wa anabi kazlay:

* **1:16** Kristi na: Manda mnay Mgham tfanagha Lazglafta ta wi
 kə'a ya. † **1:21** Yesu: Manda mnay kazlay: Lazglafta ta mba
 mndu kə'a ya.

23 «Wya dza'a zlg hafz lgha daghala makwa ta kul
snañtá zgun ta hudi, ña yatani ta zwanja
zgun,
ña tsanaftá hgani ka Emanuwel,» manda mnay
kazlay: Kawadaga Lazglafta nda amu† kə'a
ya.

24 Sli'avata Yusufu, ka snatá tsi ta tsa gwada
mnana duhwala Mgham Lazglafta ya. Ka klaftá
tsi ta Mari ña nzakway ka markwa tañ. 25 Walañ
a Yusufu ta ksantá tsa makwa ya wa. Tahula
dgatani zlra tsi ta ksanta. Ka tsanaftá tsi ta hga tsa
zwanja ya ka Yesu.

2

*Sli'agaf ta gwal ma mndəra luwa da vla glaku ña
Yesu*

1 Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya yatá lu
ta Yesu, ma fitika gay Hiridus ta mghamani hada.
Tahula yata, ka sli'aftá gwal nda sna ta skwi ta
ghəña tekwatsa daga ma mndəra luwa ka safi da
luwa Ursalima. 2 Ka dawantá həñ: «Ga tsa zwanja
yaga lu ka lfid Mghama la Yahuda ya na? Nda ngha
ñni ta tekwatsani ta zlagapta daga ma mndəra
luwa kəl ñni ka safi da tsəlbə ta kəmani.»

3 Snañta mgham Hiridus ta tsa gwada ya, tsiɓak
ma vghani. Mantsaya inda gwal ma luwa Ursal-
ima guli. 4 Ka tskanatá tsi ta inda gwal mali ta
ghəña gwal dra skwi ña Lazglafta, nda gwal tagha
zlahu ña mnduha. Ka dawu tsi da həñ: «Ga tsa vli
dza'a yata lu ta Kristi* ya na?» ka'a nda həñ. 5 Ka

† 1:23 Ngha ta Isaya 7:14 nda 8:8, 10.

* 2:4 Kristi na: Tsaya

Mgham tfanagha Lazglafta ta wi.

həŋ nda tsi mantsa: «Ma luwa Batlehem ta hadika Zudiya dza'a yatá lu, kabga wya ka anabi vindafta: ⁶«Kagha luwa Batlehem ta hadika Yahuda.

Hta a nzakwa gha mataba luwaha ya ta hadika Yahuda wu,

kabga ga ghuni dza'a saba Mgham dza'a ngha mnduha da la Isra'ila,†» ka'a.

⁷ Ka hgaftá mgham Hiridus ta tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa ya ma kdek ma kdek, ka dawantá tsi da həŋ: «Yawu zlagapta tsa tekwatsa ya na?» ka'a. ⁸ Ka ghunaftá tsi ta həŋ da Batlehem, ka'a mantsa: «Lawala, ka zbapta kuni dina ta gwada ta tsa zwan ya. Ka slafsla kuni tida katsi, ka vrakta kuni da mnihata ŋa dza'a vərda i'i guli da tsəlbu ta kəmani,» ka'a.

⁹ Kdəkwa taŋ ta snamtá tsa gwada mgham ya, ka sli'aftá həŋ ka dza'a. Ka nghəglantá həŋ ta tsa tekwatsa si nghan həŋ daga ma mndəra luwa ya kay ta mbađa ta kəma taŋ. Bhadaghatani da tsa vli nda tsa zwan ya, ka sladata tsi. ¹⁰ Nghay taŋ ta sladata tsa tekwatsa ya, ka tuta ŋudufa taŋ da rfu katakata. ¹¹ Ka lamə həŋ da həga. Ka slanaghatá həŋ ta tsa zwan ya nda Mari ta nzakway ka mani. Ka tsəlbatá həŋ ta kəma tsa zwan ya, ka vlantá həŋ ta glaku. Ka palanaptá həŋ ta zlibiha taŋ, ka mbəhatá həŋ nda dasu, nda urdi ŋa dray nda dra, nda mandaɓaya urdi. ¹² Tahula tsa ka mnanatá Lazglafta ta həŋ nda ma suni kazlay: Yahayaha həŋ da vradaghata nda da Hiridus kə'a. Ka sli'aftá həŋ ka vraghata da luwa taŋ nda ta sana tvi.

Kdikiŋtá Yesu da luwa Masar

† **2:6** Ngha ta Mika 5:1, Yuhwana 7:42.

¹³ Tahula laghwa taŋ, ka lagha sana duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu. Ka'a nda tsi mantsa: «Sli'afslī'a, kla ta na zwan na nda mani ka hwayaghata ka nda hən ta hadika Masar, ka nzata ka hada. I'i dza'a mnaghata kada vrakta ka. Ya dza'a zbay Hiridus ta na zwan na ŋa dzata,» ka'a.

¹⁴ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwan ya nda mani girvidik ka laghwi ta hadika Masar. ¹⁵ Ka nzatá tsi hada ha ka sagha fitika mta ta mgham Hiridus. Mantsa kə'a maguta ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada mna Mgham Lazglafta nda ma wa anabi, ka'a mantsa: «Ma hadika Masar† hgagapta yu ta zwan da,» kə'a ya.

Pslatá zwani ma luwa Batlehem

¹⁶ Kə'a ka Hiridus ná, hidaku hidanagha tsa gwal nda snatá skwi ta ghəŋa tekwatsa ya. Ka kuzlanaftá tsi ta ŋuduf. Tsaw mnanamna tsa gwal nda sna ta skwi ta ghəŋa tekwatsa ya kay ta fitika zlagapta tsa tekwatsa ya, kəl tsi ka mnay: Lawa pslihatá inda zwana zgwana yaga lu hadahada ha ka klaftá imi his ma luwa Batlehem, nda ya ma inda vli ta wanafta kə'a. ¹⁷ Ma tsa fitik ya dzatá ghəŋa gwada ya mna anabi Irmiya. Ka'a mantsa:

¹⁸ «Ta snaku hlwi ma Rama.

Ta snaku lili nda ŋada ghəŋ.

Rahila ya ta tawa zwanani,

va a ta lbanatá ŋuduf wu kabga rwurwa hən§,»
ka'a.

Sli'afta ma luwa Masar ka vru da luwa Nazaret

† 2:15 Ngha ta Huseya 11:1. § 2:18 Ngha ta Irmiya 31:15.

¹⁹ Manda mtatá mgham Hiridus, ka læglagha duhwala Mgham Lazglafta da suna Yusufu ma hadika Masar. ²⁰ Ka'a mantsa: «Sli'afslí'a, ka kla ka ta na zwaŋ na nda mani, ka dza'a ka ta hadika Isra'ila kabga nda rwa tsa gwal ta zba dzatá na zwaŋ na ya,» ka'a.

²¹ Ka sli'aftá Yusufu, ka hlaftá tsi ta i tsa zwaŋ ya nda mani, ka laghwi ta hadika la Isra'ila. ²² Ama snanŋtani kazlay: Zwaŋa Hiridus ta nzakway ka Arkilayus ta ga mgham ta hadika Zudiya kə'a, ka zlaŋaftá tsi ta dza'a da hada. Tahula mnananŋta Mgham Lazglafta nda ma suni, ka mbədaŋghatá tsi ta vgha ta hadika Galili. ²³ Ka laghu tsi nzata ma sana luwa ta hgu lu ka Nazaret. Nda nza mantsaya ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mana la anabiha, ka həŋ mantsa: «Mnda la Nazaret dza'a hga lu,» ka həŋ.

3

«Mbədanafwa nzakwa ghuni» ka Yuhwana

Mak 1:1-8, Luk 3:1-18, Yuh 1:19-28

¹ Ma tsa fitik ya, ka zlagaptá Yuhwana mnda maga batem ma mtak ta hadika Zudiya, ka'a mantsa: ² «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni, kabga ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha,» ka'a.

³ Ka anabi Isaya mnuta mantsa:

«Mamu sana mndu ta gugudaku ma mtak. Ka'a mantsa:

“Payanawa tva Mgham Lazglafta, ka lele'anata kuni ndədap,*”» ka'a.

* **3:3** Ngha ta Isaya 40:3.

⁴ Gatá Iguta swida ŋalibwa ta sudə Yuhwana ta vgha nda hbatá ɓanava huta misti. Hi'i nda zuduma mtak skwa zayni. ⁵ Ka sli'adaghatá gwal ta sli'afta ma luwa Ursalima, nda inda gwal ta hadika Zudiya, nda inda gwal ta hadikha ta wanafta ghwa Zurdeŋ, ka lagha da tsi. ⁶ Ka maniginjta həŋ ta dmakuha taŋ, ka maganaftá tsi ta batem ta həŋ ma ghwa Zurdeŋ.

⁷ Nghay Yuhwana ta ndəghadaghata la Farisa nda la Sadukiya ta sli'adaghata da tsi, ŋa maganaftani ta batem ta həŋ ná, ka'a nda həŋ mantsa: «Mndəra la mupuhwa! Waya ta mnaghunatá hwayapta ma tsa ɓasatá ŋudufa Lazglafta dza'a sagha ya na? ⁸ Ka maga kuni tama ta slna dza'a maraŋtá mbədata nzakwa ghuni. ⁹ Ma fa kuni ta ndana ghuni kazlay: Abraham na Da ŋni kə'a. Ka yu ta mnaghunata na: laviŋlava Lazglafta ta mbədanaftá na palaha na ŋa nzakwa taŋ ka zwana Abraham. ¹⁰ Nda ghada fata wa slpaɗa mista fuha ŋa ratsiŋta nda slrəŋ nda slrəŋ. Inda fu kul zdaku yakwani, dza'a tsiŋtsa lu ka vzamta ma vu. ¹¹ I'i ná, nda imi ta magaghunafta yu ta batem ŋa maraŋtá ta mbədata nzakwa ghuni. Ama tsa mndu ta sagha nda hula ɗa ya ná, mal ŋani glaku ka ŋa ɗa. Slaghu a yu dər ŋa hlaptá ɓaɓah ma səlani wa. Tsatsi ná, dza'a magaghunafmaga ta batem nda Sulkum nda ghuɓa nda ya nda vu. ¹² Mamu kuwatavihi ma dzvani ta wa blikwi ŋa vihaptá hyani, ŋa dganatá sabatbat nda hənzila hya ŋa pghamtani ta hyani ma guvur. Ama ŋa driŋtani ta sabatbat, nda vu kul had ta mtavata dekdek,» ka'a.

*Maganaftá batem ta Yesu**Mak 1:9-11, Luk 3:21-22*

¹³ Ka sli'aftá Yesu ta hadíka Galili, ka lagha ta wa ghwa Zurdeŋ slanaghatá Yuhwana ŋa maganaftani ta batem. ¹⁴ Ka Yuhwana nda tsi mantša: «Nawanawa mantša a tša wu! I'i ta kuma magidífta kagha ta batem guli ná, da i'i ta sagha kagha guli?» ka'a. ¹⁵ «Maga maga mantša ya ndanana karaku, kabga mantša ya dza'a magata u ta inda skwi ya kumaŋ Lazglafta,» ka Yesu nda tsi. Gi dzəglamə a Yuhwana ta wi mida wa. ¹⁶ Kdakwa lu ta maganaftá batem ta Yesu, ka sabə tsi ma imi. Ka gi gunatá luwa buwaŋ, ka nghə tsi ta Sulkuma Lazglafta ta saha manda ghərbu' ta ghəŋani. ¹⁷ «Nanana zwaŋa da ya dvu yu, ya ta zdíghata katakata,» ka sana lwi snagata daga ta luwa.

4*Dzəghaŋta halaway ta Yesu ma mtak**Mak 1:12-13, Luk 4:1-13*

¹ Tahula tša, ka klaghatá Sulkuma Lazglafta ta Yesu da mtak ŋa dzəghay halaway. ² Tahula magatani ta fitik fwaɗ mbsak nda rvidik tani nda fitik tani ta suma*, ka kuzlanaftá maya. ³ Ka gavanavatá halaway, ka'a nda tsi mantša: «Ka si Zwaŋa Lazglafta ka katsi ná, mnanamna ta na palaha na ka mbəɗavafta həŋ ka skwa zay,» ka'a nda tsi. ⁴ Ka Yesu mantša: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: “nda skwa zay kwenjkenj

* **4:2** Suma: Tsaya fitik ya dza'a kurata mndu ta zlanatá za skwa zay nda sa skwa say ka vaghay nda hanay ma fitik ya dza'a kura mndu ta klafta ka magay.

yeya a ta nzata mndu nda hafu wu, ama nda inda gwada ta sabi ma wa Lazglafta,†» ka'a.

⁵ Ka klaghatá halaway ta Yesu da Ursalima luwa ya nda ghuba. Ka kladaftá tsi ta bdama hëga Lazglafta. ⁶ Ka halaway nda tsi mantša: «Ka si Zwaŋa Lazglafta ka katsi ná, vzadavza ta vgha ta hadik. Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta na: “dza'a ghunafghuna Lazglafta ta duhwalhani ŋa tsu'aftá kagha ma dzva taŋ ŋa kwala səla gha da grunťá pala‡,» ka'a nda tsi. ⁷ Ka Yesu guli mantša: «Ka lu vindafta ma gwada Lazglafta guli na: “Ma dzəghə ka ta Mgham Lazglafta§ gha kə'a,» ka'a nda tsi.

⁸ Tahula tsa, ka kləglaghatá halaway ta bdama sana ghwá nda slra, ka maranató za mgham ma ghəŋa hadik nda gadghəlani tani. ⁹ Ka'a nda tsi mantša: «Ka tsəlba tsəlba ka ma ghuva da ka vlihatá glaku, ta vlaghavla yu ta inda taŋ demdem,» ka'a. ¹⁰ Ka Yesu nda tsi mantša: «Halaway! Laghula gha ta vata i'i. “Ŋa Mghama gha Lazglafta dza'a vla ka ta glaku, da tsatsi turtukwani dza'a skwa ka ta htsinj*,» ka lu vindafta ma deftera Lazglafta, ka'a nda tsi. ¹¹ Mnatani ta tsaya, ka zlanavatá halaway. Ka sli'adaghatá duhwalha Lazglafta, ka vlanťá həŋ ta skwa zay.

*Zrafta Yesu ta mna Lfida Gwada ma luwa Galili
Mak 1:14-15, Luk 4:14-15*

¹² Manda snanťa Yesu kazlay: Wa'a hbam hba lu ta Yuhwana ma gamak kə'a, ka sli'aftá tsi ka

† 4:4 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:3. ‡ 4:6 Ngha ta Zabura 91:11-12.

§ 4:7 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:16 * 4:10 Ngha ta Vrafta ta zlahu 8:13

laghwi ta hadika Galili. ¹³ Ka zlanatá tsi ta luwa Nazaret. Ka laghwi da nzata ma luwa Kafar-nahum ta nzakway ta wa drəfa Galili, ma kwakwara luwa Zabulun̄ nda Naftali. ¹⁴ Mantsa ya magata tsi ɲa dzanaghatá ghəɲa gwada ya mnə anabi Isaya:

¹⁵ «Kaghuni kwakwara Zabulun̄ nda Naftali ta nzakway ta wa drəf tvə sana 6la ghwa Zurdeɲ, nda kagha hadika Galili ta nzaku gwal kul had ka la Yahuda mida ya,

¹⁶ dza'a nda ngha gwal ta nzaku ma grusl ta mghama tsuwadək. Lanagha la tsuwadək ta gwal ta nzaku ma luwa zlatanagha sulkuma mtaku ta həɲ†,» ka'a. ¹⁷ Daga ma tsa fitik ya zrafta Yesu ta mna gwada, ka'a mantsa: «Mbədanafwa mbəda ta nzakwa ghuni! Ndusa ga mghama Lazglafta ka sagha!» ka'a.

Hgafta Yesu ta tanɲa duhwalhani

Mak 1:16-20, Luk 5:1-11

¹⁸ Ta wawakwani Yesu ta wa drəfa Galili, ka nghanɲá tsi ta zwanamaha his, i Simun̄ ta hgu lu ka Piyer ya nda zwanamani Andre. Ta wda kadəɲa tan̄ hən̄ da drəf ɲa tuma klipi kabga tuma klipi slna tan̄. ¹⁹ «Mbadfwa mista da ɲa naghunafta da ka gwal hlaktá mnduha,» ka Yesu nda hən̄. ²⁰ Ka gi zlanavatá hən̄ ta kadəɲha tan̄ ka laghu mistani.

²¹ Mbadapta tan̄ dau', ka nghanɲá tsi ta zwanamaha his guli, i Yakubu nda Yuhwana zwana Zebedi. Kawadaga hən̄ nda da tan̄ Zebedi ma kwambalu ta paya kadəɲa tan̄. Ka hgaftá Yesu

† **4:16** Ngha ta Isaya 8:23—9:1

ta həŋ. ²² Ka zlanavatá həŋ ta tsa kwambala taŋ ya nda da taŋ tani, ka laghwi mista Yesu.

Taghay Yesu ta skwi, nda mbambayni ta mnduha

²³ Ka rə Yesu ta inda hadika Galili, ka tagha skwi ŋa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda, ka mna Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda danwaha taŋ, nda inda ya ta raghwa həŋ. ²⁴ Ka tuta gwada wdid ta ghəŋa Yesu ta inda hadika Siri. Ka hlədanaghatá lu ta inda gwal danwa, nda gwal ta ŋra danwaha kavghakavgha, nda gwal nda ksa da halaway, nda gwal nda ksa da seteni, nda gwal nda rwa səla taŋ. Ka mbambə Yesu ta həŋ. ²⁵ Ka sli'i dəmga mistani, gwal ta sli'afta ta hadika Galili, nda gwal ta sli'afta ta kwakwara Dekapwalus, nda ya ma luwa Ursalima, nda ya ta hadika Zudiya, nda gwal nda ta sana 6la ghwa Zurdeŋ.

5

Vərda zdaku sura 5 ka labə ta 7

Luk 6:20-23

¹ Nghay Yesu ta sli'adaghata dəmga da tsi, ka sli'aftá tsi ka lafi ta kuđunur ka nzata. Ka sli'adaghatá duhwalhani tavatani. ² Ka zlraftá tsi ta tagha skwi ŋa taŋ, ka'a mantsa:

³ «Rfu da gwal nda sna ta pda taŋ ma

Sulkum, kabga ŋa taŋ ga mghama Lazglafta.

⁴ Rfu da gwal ta taw ndanana, kabga dza'a

l6ana l6a Lazglafta ta ŋudufa taŋ.

⁵ Rfu da gwal lebtekwa ghəŋa taŋ, kabga

dza'a vlanvla Lazglafta ta hadik ya tanaf tsi ta

imi ta sləmən ta həŋ.

⁶ Rfu da gwal ta dzə maya nda ndala maga skwi ta kumə Lazglafta ta həŋ, kabga dza'a baghaku həŋ.

⁷ Rfu da gwal ta tawa hidahida ta mndu kabga dza'a taway Lazglafta ta hidahida ta həŋ.

⁸ Rfu da gwal hezle' a nɔdɔfa taŋ, kabga dza'a nghanŋgha həŋ ta Lazglafta.

⁹ Rfu da gwal ta sləga zdaku mataba mnduha, kabga zwana da kuni ka Lazglafta dza'azlay nda həŋ.

¹⁰ Rfu da gwal ta gə lu ta iri ŋa taŋ ta ghəŋa magay taŋ ta skwi tɔkwa, kabga ŋa taŋ ga mghama Lazglafta.

¹¹ Rfu da kaghuni, ka ta rarazay lu ta kaghuni, ka ta gay lu ta iri ŋa ghuni, ka ta vazay lu ta rutsak ta kaghuni ta ghəŋa gwada ta i'i.

¹² Rfawarfa ta rfu, ka nzata kuni wadah, kabga mamu nisəla ghuni dagala ta kzla kaghuni ta luwa. Manda va tsaya ganapta lu tiri ta anabiha ta tinlaghutá kaghuni.»

Nzaku ka slughul nda tsuwadaka ghəŋa hadik

Mak 9:50, Luk 14:34-35

¹³ «Kaghuni slughula ghəŋa hadik. Ka sabsa nəmaku ma slughul ná, waka lu dza'a nəmglanapta na? Ta had hayhayani wu, ta ghəŋa pghidinta ŋa dinlay mnduha yeya.

¹⁴ «Kaghuni tsuwadaka ghəŋa hadik. Had luwa ta bafta lu ta ghwá ta difaghuta wa. ¹⁵ Had lu ta tsamtá vu ma pitirla ka dzuɔamta ma tughuba wa. Ta vli tskala ta fagata lu ŋa tsuwadakayni ta inda gwal ma tsa həga ya. ¹⁶ Manda tsaya

dza'a tsuwadakakwa tsuwadaka ghuni ta kəma mnduha, kada nghan̄ta hən̄ ta n̄ərma slna ta magə kuni, n̄a zləzlvay tan̄ ta da ghuni ta luwa.»

Nlanafta Yesu ta inda zlahu

¹⁷ «Ma fa kuni ta ghən̄ kazlay: Sa da hərdiŋtá zlahu Musa nda tagha skwa la anabi yu kə'a. Sa da hərdiŋta a yu wu, sa da n̄lanaftá yu.

¹⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka ta teke'a luwa nda hadik katsi, had'sana skwi dər ned, dər ndəhed dza'a wudanaghuta lu mataba zlahu Musa, ha ka laghani ta fitika kdavakta inda skwi wa.

¹⁹ «Tsaya tama, dər wa ta kwalaghutá snatá dər ya kwitikw mataba tsa zlahuha ya, ka tagha magay manda tsa n̄ani ya n̄a sanlaha ná, dza'a nzakway tsa mndu ya ka sagəŋ gudzekw ma ga mghama Lazglafta. Ama ka snasna mndu ta tsa zlahu ya, ka tagha magay manda tsa n̄ani ya n̄a sanlaha guli ná, ka mndu dagala tsa mndu ya dza'azlay ma ga mghama Lazglafta.

²⁰ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Ka malaghumala a kaghuni ta snatá zlahu ka gwal tagha zlahu n̄a mnduha nda la Farisa wu katsi ná, had' kuni dza'a walan̄tá lami da ga mghama Lazglafta wa.»

Tagha skwi ta ghəŋa basa n̄uduf

²¹ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha mu ghalya kazlay: Yaha ka walan̄ta dzatá mndu* kə'a. Dər wa mndu ta dzatá mndu ná, dza'a klay lu da guma kə'a. ²² Ama ka i'i ta mnaghunata ná, dər wa ta basanavatá n̄uduf ta zwan̄amani ka mukumani a

* **5:21** Ngha ta Sabi 20:13 nda Vrafta ta Zlahu 5:17.

tsi ka tsi, dza'a klay lu ta tsa mndu ya da guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Ghwadak kə'a ná, dza'a klay lu ta tsa mndu ya ta kəma guyatá ghəŋa gwal tsa guma. Dər wa mndu dza'a mnay nda zwanamani ka mukumani a tsi kazlay: Rgha kə'a, nda ra tsa mndu ya ŋa vzaghata da dudu vu.

²³ «Tsaya tama, ka kladagha kla ka ta skwi ŋa vlay ta gwir ŋa Lazglafta, ka havaktá ka hada ta gwada ya ta kul dzraku mataba ghuni nda zwanama gha katsi, ²⁴ zlanzla ta tsa skwa gha ya hada tavata tsa gwir ya, ka vraghuta ka dzrafta nda tsi karaku, kada vrakta ka vlanťá tsa skwa gha ya ta Lazglafta.

²⁵ «Ka mamu skwi mataba ghuni nda mndu katsi, ta kul lagha kuni da vla guma nda tsi ya, ŋavaŋa ka dzrafta kuni ma kdaku tsi kladaghaghata da vla guma, da klaftá mndu ta tsa guma ta kagha ka vlanťá la sludzi, da vzaghatá lu ta kagha da gamak. ²⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghata, had'ka dza'a sabi hada kata kdin' a ka ta planatá kdavakta penani wa.»

Tagha skwi ta ghəŋa hliri

²⁷ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Yaha ka da hliri† kə'a. ²⁸ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, mndu ta nghafta nda ira mbəzleh ta markwa sani ma mndu ná, nda ghada klutani ta tsa marakw ya ma ŋudufani. ²⁹ Ka ira gha nda ga zeghwi ta kla kagha da ga dmaku katsi, tsakwaslin' tsakwasla ka wudidin'ta ka di'in'. Dər p'data ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da

† 5:27 Ngha ta Sabi 20:14 nda Vrafta ta Zlahu 5:18.

duda vu. ³⁰ Ala, ka dzva zeghwa gha ta kla kagha da maga dmaku ya, tsiñtsa ka wuñdijta ka di'ij, ðer pðata ka ta fawaya gha turtuk ka ya da vzamta lu ta kagha tsuhtsuh da duda vu.»

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw

Mat 19:9, Mak 10:11-12, Luk 16:18

³¹ «Ka lu mnata guli na: “Ka ghzliŋghzla mndu ta markwa taŋ katsi, vindanaftani ta ðelewera ghzlatani‡.” ³² Ama ka i'i ta mnaghunata na: Ka ghzliŋghzla mndu ta markwa taŋ, ka ta ghəŋa hliri a tsi wu katsi, famfa ta tsa marakw ya da hliri. Ka klafkla mndu ta marakw ghzliŋ lu guli, hliri ta hlə tsa mndu ya,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa wadu

³³ «Nda sna kuni ta skwi mnana lu ta dzidziha ghalya na: Yaha ka da walaŋta wadu kə'a. Manda va tsa wadana ka ta Mgham§ Lazglafta gha ya ná, manda va tsaya ká ka magata. ³⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata na: Yaha kuni walaŋta wadutá vli, ðer nda luwa, kabga vla nzakwa Lazglafta ya. ³⁵ Dər nda hadik, kabga vla fa səlani ya. Dər nda luwa Ursalima, kabga luwa Mgham dagala ya. ³⁶ Yaha ka da wadu nda ghəŋa gha, kabga laviŋ a ka ta mbədanafta ka ŋusliŋ ðer ka ŋra ta ya ðer turtuk ma swida gha wa. ³⁷ Gwada ya ŋa sabi ma wa ghuni ná, ka aŋi tsi, aŋi. Ka mantsa a tsi wu, mantsa a wa. Inda ya dza'a sganaghata lu ta ghəŋa tsaya ná, sagha da halaway.»

‡ 5:31 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. § 5:33 Ngha ta Zlahu 19:12, Mbsak 30:3 Vrafta ta Zlahu 23:22-24.

Gwada ta ghəŋa planamtá mndu ta ŋaslu nda ŋaslu

Luk 6:29-30

³⁸ «Nda sna kuni ta mnata lu kazlay: Nda iri dza'a plamta lu ta iri, nda sli'inj dza'a plamta lu ta sli'inj* kə'a. ³⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, ka magamaga mndu ta ghwadaka skwi, yaha kuni da vranamta. Katək ná, ka dzughusdza mndu ma lagəŋa gha nda ga zeghwi, mbədanambəda guli ta lagəŋa gha nda ga zlaḅa. ⁴⁰ Ka kurakura mndu ta wlatá kagha kabga ŋa klugudughustá dawra gha, fanavafa guli ta lguta huḁa gha. ⁴¹ Ka pgha ta i'i tkwe' ka meli turtuk ka mndu nda kagha ya, pghafpgha gha ka meli his. ⁴² Ka dawandawa mndu ta skwi da kagha vlanvla gha. Ka laghala mndu da ḁla nzawa da kagha, ma sḁanaf ka.»

Gwada ta ghəŋa dva ghuma

Luk 6:27-28,32-36

⁴³ «Nda sna kuni ta skwi mna lu kazlay: Dvuḁva ta zwanama gha†, ghuma gha katsi husaghata kə'a. ⁴⁴ Ama ka i'i ta mnaghunata: Dvuwadva ta ghuma ghuni, magawa du'a ta ghəŋa gwal ta giri ŋa ghuni. ⁴⁵ Tsaya dza'a kəl kuni ka nzakway ka vərda zwana Da ghuni ya ta luwa, kabga tsatsi ta sli'aganaptá fitik ta ghəŋa gwal kul zḁaku ghəŋa taŋ, nda ya ta ghəŋa gwal zḁa ghəŋa taŋ. Ta nzagazna ta imi ta ghəŋa tḁukwa mnduha, nda ya ta ghəŋa ghwadaka mnduha. ⁴⁶ Ka gwal ta ḁvutá kaghuni yeya ka kuni laghu ḁvuta katsi, mndəra wati nisəla ta dza'a kuni

* **5:38** Ngha ta Sabi 21:23-25 nda Zlahu 24:19-20, nda Vrafta ta Zlahu 19:21. † **5:43** Ngha ta Zlahu 19:18, nda Vrafta ta Zlahu 23:3-6.

mutšəgəлта na? Dər gwal tska dzumna guli ná, mantsa ya a ta maga həŋ guli ra? ⁴⁷ Ka ŋa zwanjama gha yeya ta ga kaghuni ta zgu katsi ná, ndaw malaghuta kaghuni tama? Mantsa ya a ta maga gwal kul snəŋta Lazglafta guli ra? ⁴⁸ Nzawanza ka vərđa mndu manda va nzakwa Da ghuni ta luwa ka vərđa mndu† ya.»

6

Tva vla skwi ŋa pđuha

¹ «Dasuwa ka kuni ta magə kuni ta skwi tđukwa, yaha kuni da magay ŋa ghubaku ta wa ira mnduha. Ka mantsa tsi ná, mutsafta a kuni ta nisəla ghuni da Da ghuni ta nzakway ta luwa wa.

² «Ta vlə ka ta skwi ŋa pđu ya, ma ghubu ka ta ghəŋa gha ta ghəŋani, manda ya ta magə gwal ta maga madgwirmadgwir ma həga tagha skwa la Yahuda, nda ya ta pazlala, ŋa ghubaku da mnduha ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa həŋ ta nisəla taŋ. ³ Ama kagha, ta mbəhu ka ta pđu ya, ma snəŋ dzva zlaḅa gha ta skwi ta magə dzva zəghwa gha. ⁴ Tsaya dza'a kəl tsa mbəha gha ya ka nzakway ka skwi nda đifa. Dza'a plaghampła Da gha Lazglafta ta ŋha skwi ta magə ka ma đifa ya.»

Tva maga du'a

Luk 11:2-4

⁵ «Ta ndəḅu kuni ta dzvu, ma nza kuni manda ŋa gwal ta maga madgwirmadgwir zdəgana maga du'a ta həŋ ta sladu ta sladu ma həga tagha skwa

† **5:48** Ŋha ta Zlahu 19:2, Vrafta ta Zlahu 18:13.

la Yahuda, nda ya ta wa madədga tvi* ɲa ng-haŋta mnduha ta həŋ ya. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsu mutsa həŋ ta nisəla taŋ. ⁶ Ama kagha, ka ta maga du'a ka, laghula da dzuguva gha, ka hafta ka ta tgha gha ka ndəba ka ta dzvu. Dza'a plaghampła Da gha ta nzakway ta nghay ma difa ya.

⁷ «Ta ndəbu kuni ta dzvu ya, ma gda kuni ta vrafta ta gwada turtuk, manda ɲa gwal kul sanťa Lazglafta ta ndanay kazlay: Vrafta ta gwada dza'a kəl Lazglafta ka tsu'anɲafta kə'a ya. ⁸ Ma taghə kuni ta skala taŋ, kabga nda sna Da ghuni ta skwi ta kumə kuni ma kdaku kaghuni ka daway da tsi.»

Da ta luwa

⁹ Wya ka kuni da maga du'a tama:
«Da ɲni ta nzakway ta luwa, ka snavasna hga gha nda ghuḁa.

¹⁰ Ka saghasa fitika ga mghama gha, ka maga ka ta skwi ta kumə ka ta hadik, manda ya ta magaku ta luwa.

¹¹ Vlaŋnavla ta skwa zay prək zay ɲni gita.

¹² Plaŋnapla ta dmakuha ɲni, manda ya ta plinista aŋni ta dmakwa gwal ta maganata.

¹³ Ma zlaŋna ka tawa skwi dza'a dzəghaŋnata. Klapkla ta aŋni ma dzva halaway, [kabga ɲa gha ga mgham, nda mbraku, nda glaku, ɲa kdəkeden. Amin!]

¹⁴ «Ka plinispla kuni ta dmakwa mnduha ta magaghunata katsi, Da ghuni ta nzakway ta luwa ná, dza'a plighunispla ta ɲa ghuni guli. ¹⁵ Ama ka

* 6:5 Ngha ta Lukwa 18:10-14.

had kaghuni ta plinistá dmakwa mnduha ta magaghunata wu katsi, had Da ghuni dza'a plighunistá dmakuha kaghuni guli wa.»

Tva maga suma

¹⁶ «Ka ta suma kuni, ma pslaf kuni ta kuma manda ya ta magə ghwadaka mnduha. Ta pslaf-psla həŋ ta kuma, kabga ŋa nghay mnduha kazlay: Ta suma həŋ kə'a. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mutsumutsa həŋ ta nisəla taŋ nda tsaya. ¹⁷ Kagha, ka ta suma ka, masamma ta rđi ma ghəŋa gha ka payanata ka, mbaziŋ ka ta kuma gha guli. ¹⁸ Tsaya dza'a kwal mnduha tsatsafta ta suma ka kə'a. Ta ghəŋa Da gha hada ta nzaku ma đifa yeya nda ngha. Dza'a plaghempla tsa Da gha nda ngha ta skwi ta magə ka ma đifa ya. Psawapsa ta mutsaftá gadghəl da Lazglafta.»

Skwa gadghəl ta hadik nda ya da Lazglafta

Luk 12:33-34

¹⁹ «Ma tskana kuni ta gadghəla ghuni ta hadik ma vli ya ta zuta zahar, ta ksuta mbəzlar, nda ya ma vli ta zraghata ghaliha guli. ²⁰ Ama tskawa tska ta gadghəla ghuni ta luwa ma vli dza'a kwal zahar zuta, dza'a kwal mbəzlar ksuta, nda ya dza'a kwal ghaliha zraghata. ²¹ Ma vli hada gadghəla gha ya, hada ŋudufa gha guli.»

Nzaku ma tsuwadak

Luk 11:34-36

²² «Iri ná, manda pitirla vgha gha nzakwani. Ka tsidid ira gha, tsuwadak inda vgha gha. ²³ Ama ka nda badza ira gha, ma grum inda vgha gha. Ka si ma grum nzakwa tsa tsuwadak ma kagha ya katsi, kighkigh dza'a tđikuta tsa grum ya tama!»

Zba'awazba mataba i Lazglafta nda tsemi

Luk 16:13

²⁴ «Had mndu dza'a laviᅇta gwafta ksanatá slna ta mghamha his, ta magaymagay ᅇa ya, ta magaymagay ᅇa ya, ma va tsa fitik turtuk ya wa. Nda husaᅇta sani, ta dᅇutá tsi ta sani. Nda ndi'a nzakwani nda sani, ta wudᅇntá tsi ta sani. Laviᅇ a kuni ta gwaftá maga slna ᅇa Lazglafta, ta magaymagay kuni ᅇa tsemi wa.»

Zbawazba ta ga mghama Lazglafta karaku

Luk 12:22-31

²⁵ «Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Ma thə kuni ta he', a nu dza'a mu zay? Nu dza'a mu say? A nu dza'a mu suday ta vgha na kə'a? Malaghumala a hafu ta skwa zay ra? Ari malaghumala a wa a vgha ta lgut na? ²⁶ Nghawangha ta dyak ta ndaraku ta luwa 6a. Had həᅇ ta sləgu wu, tska a həᅇ ta skwi ta vwah wu, had həᅇ ta tskanatá skwi ma guvur guli wa. Da ghuni ta luwa ta zunᅇtá skwi ta həᅇ. Malaghumala a kaghuni piw ka hahəᅇ wu ra?

²⁷ «Waya mataba ghuni ma mnayni ta he', dza'a slranaghata dau' ta fitika hafani na? ²⁸ Ala, kabgawu ta kəl kuni ka mna he' ta ghəᅇa lgut tama 6a? Nghawangha ta vzlizla ta magaku ma vwah 6a. Had sana slna ta magata həᅇ wu, had həᅇ ta ga lgut wa. ²⁹ Kulam nda tsa, ka yu ta mnaghunata na: Dər Salumuᅇ nda va tsa nzakwani ka gadghəl† ya tani ná, ta fava a ta lgut ta klaftá dᅇnakwa ya dər turtuk ma tsa vzlizlaha ya wa. ³⁰ Ka si mantsa ya ta sudanavata Lazglafta ta lgut dᅇna ta kuzuᅇ gita,

† 6:29 Ngha ta 1 Mghamha 10.

gamahtsimani ɲa vɛamta da vu ya ní, kaghuni yeya dza'a kwal tsi sudavaghunata tama rki? Kay! Nda hta zlg hay nda ɲudufa ghuni.

³¹ «Ma walaɲ kuni ta mna he' tama, ma mnə kuni kazlay: A nu dza'a ɲni zay? A nu dza'a ɲni say? A nu dza'a ɲni suday ta vgha na kə'a. ³² Inda tsaha ya ná, gwal kul sɲaɲtá Lazglafta ta psay. Nda sna Da ghuni ta luwa ta skwiha ta raku ka ɲa ghuni. ³³ Zbawazba ta ga mghama Lazglafta nda maga skwi tɲukwa ta wa irani karaku, dza'a vlaghunavla lu ta inda tsa skwiha ya ta ghəɲani.

³⁴ «Ma mnə kuni kazlay: He', waka yu da magay gamahtsimani na kə'a. Prək gamahtsimani ka ndananatá ghəɲani, prək dər wati ma vaghu nda daɲwani.»

7

Ma tsə kuni ta guma ta ghəɲa mndu *Luk 6:37-38,41-42*

¹ «Ma tsə kuni ta guma ta ghəɲa mndu, da tsaghu-naghatá lu ta guma ta kaghuni guli. ² Dza'a tsaghu-nagha tsa Lazglafta ta guma, manda va tsa ta tsə kaghuni ta ghəɲa sanlaha ya. Nda tsa daram ta kəl kaghuni ka gray ɲa sanlaha ya, nda va tsaya dza'a gra lu ɲa kaghuni guli. ³ Kabgawu ta kəl kagha ka laghwi da ngha slimbitsa udzu ma ira zwanjama gha, kul nghaɲta kagha ta dughuslani ma ɲa gha iri na? ⁴ Ari, waka kagha dza'a mnay nda zwanjama gha “Yaha ka kləgaghata yu ta slimbitsa udzu ta ira gha kə'a,” wya dughuslani ma ɲa gha na? ⁵ Tsa madgwirmadgwira gha ya. Tiɲəl ká ka klinjtá

dughusl ma ira gha karaku, kada nghan̄ta ka ta vli n̄a kligin̄tá slimbitsa udzu ma ira zwan̄ama gha.»

⁶ «Ma vlə kuni ta skwi nda ghuḅa n̄a kriha, da mbəḁavatá tsi valafta ta kaghuni ka patsaghunata. Ma vza kuni ta mizidikwa ghuni ta kəma ghuvazu da dinlanaptá tsi, ka mbəḁavata da hi'ida kaghuni.»

Mndu ta zbay ta mutsay

Luk 11:9-13

⁷ «Dawawadawa dza'a vlaghunavla lu. Zbawazba dza'a mutsay kuni. Gawaga ta zgu dza'a gunaghu-naguna lu ta watgha. ⁸ Dər wati ma mndu ta dawanta, ta mutsay. Dər wati ma mndu ta zban̄ta, ta slafsla tida. Ta gunanaguna lu ta watgha ta mndu ta gatá zgu. ⁹ Waya ma kaghuni dza'a klaftá pala ka vlan̄tá zwan̄ani dawanjər tsi ta skwa zay na? ¹⁰ Ari, ka klipi dawanj tsa zwan̄ ya, ka klaftani ta nahadik ka vlan̄ta na? ¹¹ Ka si kaghuni ta nzakway ka ghwadaka mnduha, nda sna kuni ta klaftá n̄ərma skwiha ka vlan̄tá zwana ghuni ya ní, Da ghuni ta luwa yeya dza'a kwal kul snan̄ta klaftá skwiha dinadina, ka vlan̄tá gwal ta dawanta da tsi rki?»

Hbatá ghəṇa zlahu

¹² «Inda skwi má ta kumə kaghuni ta magaghu-nata mnduha ya, maganawamaga kaghuni guli ta hahəṇ, kabga tsaya klatá ghəṇa zlahu Musa, nda gwada la anabi*.»

Tviha his *Luk 13:24*

* **7:12** Ngha ta la Ruma. 13:8-10.

13 «Lamwa la nda ta watgha slrehwa, kabga watgha bughwa ná, bla a labə tida wa ta kla mndu da vla zadaku. Nda ndəgha gwal ta dza'a nda tida. 14 Watgha slrehwa ná, nda bla ka lu ta labə tida, ta kla mndu da hafu. Sira a gwal ta mutsa labə tida guli wa.»

Ghwadaka anabiha
Luk 6:43-44

15 «Dasuwa ka kuni nda anabiha ta tsakalawi ta sli'amta da taba ghuni manda tuwak, ama ma nɔdɔfa taŋ ta sidi həŋ manda kramtak mtak. 16 Ta slna taŋ dza'a tsatsafta kuni ta həŋ. Ta ɔagay lu ta yakwa fwa inabi ta teki ra? Ari, ta ɔagay a lu ta yakwa ghuraf ta hlu'a na? 17 Inda fu zɔa ná, zɔa yakwani. Ala, ka zɔa a fu ná, zɔa a yakwani guli wa. 18 Haɔ fu zɔa ta laviŋta yaftá yakwa fu kul zɔaku wa. Manda tsaya guli ná, haɔ fu kul zɔaku ta yaftá yakwa fu zɔa guli wa. 19 Inda fu kul zɔaku yakwani, ta tsinŋsa lu ka vzamta ma vu. 20 Tsaya tama, ta yakwa taŋ ta tsatsafta lu ta həŋ.»

Vəɔda duhwalha Yesu
Luk 13:25-27

21 «Inda gwal ta mnay kazlay: Mghama ɔa, Mghama ɔa! kə'a a dza'a lami da ga mghama ɔa wa. Ba mndu ya ta maga skwi ta kumə Da ɔa ta nzakway ta luwa kwenkwen dza'a lami. 22 Nda ndgha gwal dza'a mnay ŋa da baɔu tsa kazlay: Mghama ɔa, Mghama ɔa! Anŋi a si ta kla lwa Lazglafta nda hga gha kay ra? Anŋi a si ta ghazla ghwadaka sulkum nda hga gha kay ra? Anŋi a si ta maga ndəghata mazəzməha nda hga gha kay guli ra kə'a. 23 Ka yu dza'azlay nda həŋ banluwa na:

“Ta walaŋ a yu ta snaŋtá kaghuni wu. Laghwala ta vata i’i, kaghuni gwal maga ghwadaka skwiha†.”»

Həgaha his

Luk 6:47-49

²⁴ «Mantsa tama, dər wati ma mndu ta snaŋtá na gwadá ta mnə yu na, ka ksa slna nda tsi, dza’a nzakway tsa mndu ya ka gragra nda sana mndu nda hiđa ta baftá həgani ta kutumba. ²⁵ Ka sagha imi, ka lagha zala vlundud dista tsa həga ya. Zlu a wu, kabga thaf ta kutumba lu. ²⁶ Dər wati ma mndu ta snaŋtá na gwadá ta mnə yu na, ka kwalaghutá tsi ta ksa slna nda tsi, ka gragra tsa mndu ya guli nda sana mndu ka rgha ta baftá həgani ta wutak. ²⁷ Ka sagha imi, ka lagha zala vlundud dista tsa həga, ka saf falak guk grunťa, ka zlutá tsi tesne’,» ka’a.

Taghay Yesu ta skwi nda sgit

²⁸ Manda kdĩŋta Yesu ta mna tsa gwadaha ya, ka ndərmim mnduha katakata ta tsa tagha skwani ya, ²⁹ kabga nda sgit ma tsa ŋani tagha skwi ya, nza a manda tsa ŋa gwal tagha zlahu ŋa taŋ ya wa.

8

Mbanafta Yesu ta mndu nda rđa mndu tida

Mak 10:40-45

¹ Manda saha Yesu ta ghwá, ka sli’aftá ndghata dəmga mistani. ² Ka lagha sana mndu nda rđa mndu tida zləmbata ma ghuvani, ka’a mantsa: «Mghama dā, ka ta kumay ka, laviŋlava ka ta mbidifta,» ka’a. ³ Ka fadaptá Yesu ta dzvani

† 7:23 Ngha ta Zabura 6:9.

ka ksaṅta, ka'a nda tsi mantsa: «Ta kumay yu, mbafmba gha,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa mndu ya. ⁴ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Yahayaha ka mnanaṅtá mndu! La ka dza'a ka da maranaṅtá vgha gha ta mnda dra skwi ṅa Lazglafta, ka plata ka ta ghəṅ nda skwi manda ya mna zlahá Musa, kada snaṅta mnduha nda mba* ka kə'a,» ka'a nda tsi.

Mbanafta Yesu ta kwalva mghama sludza la Ruma

Luk 7:1-10, Yuh 4:43-54

⁵ Ta lamə Yesu da luwa Kafarnahum, ka lagha sana mghama sludza la Ruma ndəba dzvu da tsi. ⁶ Ka'a nda tsi mantsa: «Mghama da, wa'a kwalva da ta hani mintgha gəzəmba' a ta ghuya daṅwa katakata,» ka'a. ⁷ «Ta dza'a yu da mbanafta,» ka Yesu nda tsi. ⁸ «Mghama da! Ra a yu ka lagha gha da ini wa. Ka sabsa gwada te' ma wa gha ná, dza'a mbaku kwalva da. ⁹ I'i guli ná, mista maliha nziṅta yu, mamu sludziha mista i'i guli. “Ka la!” ka yu nda sani, gi sli'ani. Ka “saghasa!” ka yu nda sani, gi saghani. Ka “maga ta ya!” ka yu nda kwalva da, gi magayni,» ka tsa mghama sludzi ya.

¹⁰ Snanata Yesu ta tsa gwada mghama sludzi ya, ka laghu tsi ndərmimay. Ka'a nda tsa gwal mistani ya mantsa: «Kahwathwata ká yu ta mnaghunata, dər mataba la Isra'ila, ta slaf a yu ta mndərga zlgħay nda ṅudufa mndu manda nana wa. ¹¹ Ka yu ta mnaghunata ná, nda ndgha gwal zlgħay nda ṅuduf mndərga nana dza'a sli'agaghata daga ma

* **8:4** Ngha ta Zlahu 14:2-23.

mndəra luwa nda ya mista luwa†, ka nzata ka za skwi kawadaga nda i Abraham nda Izak nda Yakubu ma ga mghama Lazglafta. ¹² Ama gwal má dza'a nzakway ka zwana za həga ga mghama Lazglafta ya, dza'a hlafhla lu ta hən ka pghidiŋta da grum ma bli, ma vli ŋa taw nda hpadá sli'in,» ka'a.

¹³ Ka Yesu nda tsa mghama sludzi ya mantša: «La dzagha gha! Dza'a magamaga lu manda ya zlg haf ka,» ka'a. Gi ma va tsa fitik ya ka mbaftá tsa kwalvani ya.

Mbanafta Yesu ta midza Piyer

Mak 1:29-34, Luk 4:38-41

¹⁴ Ka sli'aftá Yesu ka lagha da Piyer, ka slanaghatá tsi ta midza Piyer ta hani ta basa ŋudidar. ¹⁵ Ka ksantá tsi ta dzvu, ka mbaftá tsi da tsa ŋudidar ya. Ka sli'aftá tsi ka maganatá skwa zay.

¹⁶ Gahawani, ka hladaghatá lu ta ndghata gwal nda ksa da ghwadaka sulkumha. Ka ghazligiŋtá tsi ta tsa ghwadaka sulkumha ya nda gwada ma wani. Ka mbambanaftá tsi ta inda gwal kul dughwanaku. ¹⁷ Mantša ya magata tsi ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mna anabi Isaya ka-zlay:

«Tsatsi ka ghəŋani ta hlaghutá
dāŋwaha mu,
ka mbambamafta ma kwala mu
kul dughwanaku‡ kə'a ya.»

† **8:11** Mndəra luwa: Tsaya tva safa fitik. Mista luwa: Tsaya tva dədəkwa fitik. ‡ **8:17** Ngha ta Isaya 53:4.

Mamay mnduha ta dza'a mista Yesu

Luk 9:57-62

¹⁸ Nghanata Yesu ta dəmga ta wanafta ná, «mbadma ta a 6lu a,» ka'a. ¹⁹ Ka lagha sana mnda vinda zlahu slanaghata, ka'a nda tsi mantša: «Maləma da! Ta dza'a mista gha yu dər dza'a diga ka,» ka'a. ²⁰ Ka Yesu nda tsi mantša: «Gərhanha ná, mamu ghurumha taŋ. Dyakha ta ndaraku ta luwa guli, mamu həgaha taŋ. Ama Zwanja mndu ná, had dər vli ŋa fadatani ta ghəŋani wu,» ka'a.

²¹ Ka sani mataba duhwalhani mantša: «Mghama da! Zlihazla ka dza'a yu da padamtá da da karaku,» ka'a. ²² Ka Yesu nda tsi mantša: «Mbadá kagha mista da! Zlanzla ta gwal nda rwa ka pada həŋ ta mbliha taŋ,» ka'a.

L6anata Yesu ta falak ta drəf

Mak 4:35-41, Luk 8:22-25

²³ Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka laghu duhwalhani mistani. ²⁴ Tata ndəru həŋ ta drəf, ka sli'avafá mghama falak, ka kap-atsa'uwaku imi, ka sli'i da kwambalu. Ma tsa fitik ya, ta hanutá hanani Yesu. ²⁵ Ka sli'aftá duhwalhani ka lagha sli'anafta. Ka həŋ nda tsi mantša: «Mghama da, kata ta amu, dza'a rwaku mu!» ka həŋ. ²⁶ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Nu ta kəl kuni ka zləŋ. Kay! Nda hta zlgħay nda ŋudufa ghuni,» ka'a. Ka sli'aftá tsi ka davanagħatá falak nda drəf, ka nzatá vli t6ekw. ²⁷ Ka ndərmim tsa mnduha ya katakata. «Wa na mndu na ta snəš dər falak nda drəf tani ta gwadani katək na?» ka həŋ.

§ 8:27 Ngha ta Zabura 65:8, 89:10, 107:23-32.

Mbanafta Yesu ta sana mnduha his nda ghwadaka sulkum ma hən

Mak 5:1-10, Luk 8:26-39

²⁸ Bhadapta tan̄ ta tsa sana 6la drəf ta hadika Gadaraniya ya, ka sli'agaptá sana mnduha his ma kulu kasu halaway, ka lagha hən da guyay. Ta zlən̄ay lu ta hən̄ katakata, laviñ a mndu ta walañta labə nda tvə tsa wa. ²⁹ Ka gi dzə hən̄ ta lawlaw. Ka hən̄ mantsa: «Nya mataba mu nda kagha ní Zwan̄a Lazglafta? Sagha da ghuyan̄naftá ka ta kul magaku fitikani ra?» ka hən̄.

³⁰ Tsaw manda a nda hən̄, mamu sana bra ghuvazu* dagala ta nghə lu. ³¹ Ka ndəbu tsa halawayha ya ta dzvu da Yesu. Ka hən̄ mantsa: «Ka ta ghzla añni ka ná, ghuna ta añni da a bra ghuvazuha a,» ka hən̄. ³² Ka'a nda hən̄ mantsa: «Lawala!» ka'a. Ka sli'agaptá hən̄ ka sli'amta da tsa ghuvazuha ya. Ka vazagatá tsa bra ghuvazuha ya ta vgha ta vata vli, ka rkaghata da drəf, ka zadamtá hən̄ mida.

³³ Ka sli'afta tsa gwal si ta ngha hən̄ ya nda hwaya, ka laghwi da luwa da mna inda skwi ta maguta, nda ya ta slanaghatá tsa mnduha kasu halaway ya. ³⁴ Ka sli'agaptá mnduha ma luwa nekwnekw da guya Yesu. Na tsa gi nghan̄ta tan̄ ta Yesu ya, «kdəkkdək, sli'apsli'a ma hadika ñni,» ka hən̄ nda tsi.

9

Mbanafta Yesu ta sana mndu nda rwa səlani

Mak 2:1-12, Luk 5:17-26

* **8:30** Ngha ta Markus 5:11.

¹ Ka sli'aftá Yesu ka lami da kwambalu, ka vrəglaghuta nda ta drəf, ka ʒhadaghatá tsi da luwani*. ² Ka tsukwadaghatá sana mnduha da tsi ta kativinj ta sana mndu nda rwa səlani. Nghanata Yesu ta zlgħay nda ɲudufa taɲ, ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mantsa: «Sagəɲ! ɲavaɲa għa, nda pla dmakwa għa!» ka'a.

³ Ka sanlaha ma gwal tagħa zlahu ɲa mnduha ma għəɲa taɲ mantsa: «Na mndu na ná, ta kwarakwara ta għəɲa Lazglafta†,» ka həɲ. ⁴ Nghadapta Yesu ta skwi ta ndanu həɲ, ka'a mantsa: «Kabgawu ta kəl kuni ka ndana tsa ghwadaka ndanu ya na? ⁵ Mal blakwa mnay kazlay: Nda pla dmakwa għa kə'a re, ari, mal mnay kazlay: Sli'afslia għa ka mbadaka ta mbada kə'a na? ⁶ Ala, kada grafta kuni mamu Zwaɲa mndu nda mbrakwa plinjá dmakwa mnduha ta na għəɲa hadik na kə'a,» ka'a nda tsa mndu nda rwa səlani ya mantsa: «sli'afslia għa, kla ta kativinja għa ka dza'a ka dzagħa għa,» ka'a.

⁷ Gi brahwat sli'afslia tsa mndu ya ka lagħwi tsi dzaghani. ⁸ Nghanata dəmga ta tsaya, ka ksutá tsi ta həɲ ka zləɲ. Ka zləzlvu həɲ ta Lazglafta ta vlanjta mndərga tsa mbraku ya ta mnduha.

Hgafɛta Yesu ta Mata ɲa dza'a mistani
Mak 2:13-17, Luk 5:27-32

⁹ Manda sli'afta Yesu ka zluɲjta tsa vli ya, ka nghanjta tsi ta sana mndu ta hgə lu ka Mata, ta nzaku ma həga tska dzumna. «Mbadá mista dá!» ka'a nda tsi. Ka sli'afta Mata ka lagħwi mistani.

* **9:1** Ka Markus 2:1 na: Kafarnahum tsa luwani ya. Ngha ta Mata 4:13. † **9:3** Ngha ta Zlahu 24:16.

10 Tahula tsa, ka nzatá Yesu ka za skwa zay ga Mata. Ka sli'adaghatá ndəghata gwal ta tska dzumna, nda sanlaha ma ghwadaka mnduha nzata ka za skwa zay nda tsi, kawadaga nda duhwalhani. 11 Nghay la Farisa ta tsa zay tan ta skwa zay kawadaga ya, ka həŋ nda duhwalhani mantsa: «Kabgawu ta kəl Mghama ghuni ka za skwa zay kawadaga nda gwal tska dzumna, nda ya nda ghwadaka mnduha† na?» ka həŋ.

12 Slrew lami da sləmənja Yesu, ka'a mantsa: «Had mnduha dughwana dughwana ta zba duhtur wa, gwal kul dughwanaku yeya ta zbay. 13 Lawa tsatsa klatá ghənja gwada ya mnə Lazglafta kazlay: Tawa hidahida skwi ta zdigihata pla ghən ja nda rini§ a wu kə'a ya. Sagha a yu haga gwal tdukwatdukwa wa, gwal dmaku ŋa i'i ta sagha da hagay,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghənja suma

Mak 2:18-22, Luk 5:33-39

14 Ka sli'aftá duhwalha Yuhwana mnda maga batem ka lagha dawanta da Yesu, ka həŋ mantsa: «Kabgawu ta kwal ŋa gha duhwalha suma, ya wya ta suma anni nda la Farisa tazlay na?» ka həŋ. 15 Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Dza'a lavinlava gwal hagan lu da vla kla makwa ta nzata zuzu'uva, ka ta kawadaga zwanja midzi nda həŋ ra? Dza'a saghasa fitik ŋa kləgadanaghutá həŋ ta zwanja midzi. Ma tsa fitik ya dza'a suma həŋ ta suma.

16 «Had mndu ta tsa'atá lfiđa lgut ka tsamtá halata lgut nda tsi wa. Ka mantsa tsi, dza'a

† 9:11 Ngha ta aya 10-11 nda Lukwa 15:1-2. § 9:13 Ngha ta Huseya 6:6.

sganaghasga tsa lfidani ya ta mdukwinṭa tsa halatani ya. ¹⁷ Haḍ lu guli ta pghamtá ima inabi ta ka nuni da halata zliba huta wa. Ka mantsa tsi, dza'a tuta tsa zliba huta ya, ṅa mbuzuta ima inabi, lpay lu ma zliba huta guli. Ima inabi ta ka nuni ná, ma zliba huta ta ka lfidani ta pghamta lu. Tsaya dza'a kəl həṅ his his ka nzata dīna.»

*Vranamta Yesu ta hafu da sana zwanja makwa
Mak 5:21-43, Luk 8:40-56*

¹⁸ Tata mna tsa gwada ya Yesu ṅa taṅ mantsa, ka lagha sana mali mataba la Yahuda zləmbata ma ghuvani. Ka'a nda tsi mantsa: «Ta nzdava a makwa da manda saba hafu mida wa, sawi fanaghatá dzva gha ta ghəṅani ka mbafta tsi,» ka'a. ¹⁹ Ka sli'aftá Yesu kawadaga nda duhwalhani, ka dza'a mista tsa mali mataba la Yahuda ya.

²⁰ Ka sli'aftá sana marakw ta magay vakwani ghwanṅpəḍə his ta paghaku, ka lagha tsi ksantá wa lguta Yesu nda ga muhul hul. ²¹ Tsaw ka tsa marakw ya ma ghəṅani na: «Dər wa lgutani yeya ksəṅ yu tada ná, dza'a mbaku yu,» ka'a. ²² Ka mbəḍavatá Yesu, ka nghanavatá tsi. Ka'a nda tsi mantsa: «Ḥavanja gha makwa da! Zlgħay nda ṅudufa gha ta mbagħafta,» ka'a. Gi hadahada ka mbaftá tsa marakw ya.

²³ Ka ḡhadaghatá Yesu da tsa mali mataba la Yahuda ya, ka slanaghatá tsi ta gwal ta vya siṅlak, nda gwal ta vaza vgha. ²⁴ Ka'a nda həṅ mantsa: «Laghwala, ta mta a na makwa na wu, hani ta hani tsi,» ka'a. Ka ghuḡasu həṅ. ²⁵ Manda mbiginṭa lu ta mnduha dzibil, ka lami Yesu da həga. Ka ksafatá tsi ta tsa zwanja makwa ya ta dzvu, ka sli'aftá tsa

makwa ya. ²⁶ Ka tutá tsa skwi ta magata ya wdid ma luwa.

Mbanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

²⁷ Manda sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka sli'i, ka sli'aftá sana ghulpa ta mnduha his mistani nda hagaku. «Zwanja Dawuda! Tawa ta hidahida ta anni!» ka həŋ.

²⁸ Ka lamə Yesu da həga, ka lagha həŋ slanaghata. Ka Yesu nda həŋ mantša: «Grafgra kuni kazlay: Dza'a lavinlava yu ta mbaghunafta kə'a ra?» ka'a nda həŋ. «Ani Mghama da,» ka həŋ nda tsi. ²⁹ Ka kasantá tsi ta iriha taŋ. «Manda va tsa zlgħafta ghuni nda ŋuduf ya ná, ka magamaga tsi manda va tsa,» ka'a nda həŋ. ³⁰ Ka mbaftá tsa iriha taŋ ya. «Yahayaha kuni walaŋta mnanatá mndu!» ka Yesu ka ŋdaŋda nda həŋ. ³¹ Na tsa saba tsa gwal nda ghulpa ya, ka laghu həŋ da ta gwada ta Yesu ma inda tsa hadik ya.

Mbanafta Yesu ta sana rgha

³² Ta mbəd hul tsa mnduha si nda ghulpa ya, ta kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu tsin ghwadaka sulkum ka rgha. ³³ Ka ghzliginťá Yesu ta tsa ghwadaka sulkum ya mida. Ka zraftá tsa mndu si ka rgha ya ta gwada tsalen. «Ka yawu ka yawu, ta ngha a lu ta mndərga skwi manda na ma Isra'ila wu,» ka dəmga ka ndərmimay. ³⁴ «Mghama ghwadaka sulkum ta vlanťá mbraku ta Yesu ta kəl tsi ka ghazla ghwadaka sulkumha*,» ka la Farisa nda ŋa taŋ.

Tawata Yesu ta hidahida ta dəmga

* **9:34** Ngha ta 12:24.

³⁵ Ka rə Yesu ta vli ma inda luwa dagaladagala nda zwana luwa tani. Ka tataghə tsi ta skwi ɲa mnduha ma həgaha tagha skwa la Yahuda. Ka mnə tsi ta Lfida Gwada ta ga mghama Lazglafta, ka mbamba mnduha ma inda danwaha, nda inda ya ta raghwa mndu. ³⁶ Kə'a ka Yesu waftá dəmga ná, ka ksantá tsi ka hidahida, kabga nda hərfa hən, ta had mbraku ma hən wu, nda nza hən manda tuwakha kul had mndu ɲa nghay†. ³⁷ Ka'a nda duhwalhani mantša: «Dagala skwi ɲa tskay ta vwah, slaghu a gwal ɲa tskay wa. ³⁸ Ndəbawa ndəba ta dzvu da mnda vwah ka ghuna tsi ta gwal ksa slna, ɲa tskanatá skwi ta vwah,» ka'a.

10

Hga duhwalha Yesu ghwanpdə his Mak 3:13-19, Luk 6:12-16

¹ Ka hagaftá Yesu ta duhwalhani ghwanpdə his. Ka valantá tsi ta mbrakwa ghazla ghwadaka sulkum, nda mbamba mnduha ma inda danwaha, nda ya ma inda danwaha ta raghwa mndu nda raghwa ta hən. ² Wya hga tsa gwal ghwanpdə his ya: Tanjanani, Simun ta hgə lu ka Piyer, nda Andre ta nzakway ka zwanamani, nda Yakubu zwanja Zebedi, nda Yuhwana ta nzakway ka Zwanamani, ³ nda Filip, nda Bartelemi, nda Tuma, nda Mata mnda tska dzumna, nda Yakubu zwanja Alfe, nda Tade, ⁴ nda Simun mnda la Kananit, nda Zudas Iskaryut ta skwaptá Yesu ya.

† **9:36** Ngha ta Mbsak 27:17, nda 1 Mghamha 22:17.

*Ghunafta Yesu ta duhwalhani ghwanɔɔɔ his
Mak 6:7-13, Luk 9:1-6*

⁵ Tsa gwal ghwanɔɔɔ his ya ghwanagha Yesu da luwa. Ka'a nda hən ma kɔaku tsi ka ghuna hən mantsa: «Yaha kuni dza'a da mndu kul nzakway ka la Yahuda. Yaha kuni lami da luwa la Samari. ⁶ Lawa tvə la Isra'ila, hahən ná, nda nza hən manda tuwak nda zaɔa. ⁷ Lawa ka mna kuni ɲa taɲ kazlay: Ndusagagha ndusa ga mghama Lazglafta, kə'a. ⁸ Ka mbamba kuni ta gwal kul dughwanaku, ka sli'aganapta kuni ta gwal nda rwa, ka mbambanafta kuni ta gwal nda ksa da rɔa mndu, ka ghazliɲta kuni ta ghwaɔaka sulkumha. Zlghaf ka mbalay kaghuni ka vla kaghuni guli ka mbalay. ⁹ Yaha kuni klaftá dər dasu, dər tsemi, dər skwi ɲa da manaka tsemi ma zliba ghuni. ¹⁰ Yaha kuni klaftá dər zliba mbuluh. Turtuktuk ka kuni da klaftá lgut. Yaha kuni klaftá ɔaɔah, dər dafa, kabga nda ra ka mutsay mnda slna ta skwa zayni*.

¹¹ «Ka lamla kuni da luwa dagala, dər da zwaɲa luwa a tsi, zbawazba ta mndu ya nda fa vghani ɲa tsu'aftá kaghuni. Ka nzata kuni ga tsa mndu ya ha ka sagha fitika sli'afta ghuni. ¹² Ta lamə kuni da həga ga mndu ya, “ka nza zɔakwa Lazglafta nda kaghuni†,” ka kuni dazlay. ¹³ Ka nda fa vgha gwal ma tsa həga ya ɲa tsu'a zɔaku katsi, dza'a nzaku tsa zɔakwa ghuni ya ta ghəɲa taɲ. Ala, ka fa a vgha taɲ wu katsi, ka vragaghuvra tsa zɔakwa ghuni ya da kaghuni. ¹⁴ Ka kwalaghukwala lu ta tsu'aftá kaghuni snaguna a lu ta gwaɔa ghuni wu

* **10:10** Ngha ta 1 La Kwareɲt. 9:14, nda 1 Timute. 5:18. † **10:12** Ka nza zɔaku nda kaghuni: Tsaya ga zgwa la Yahuda ta lagha hən da mndu.

katsi, sli'apwa sli'a ma tsa hēga ya, ka ma tsa luwa ya a tsi, ka tukwiŋta kuni ta rgitik ta sēla ghuni. ¹⁵ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dərdər ŋa luwa Suduma nda Gwamura dza'a nzakwa tsi ka ŋa mnduha ma tsa luwa ya.»

*Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu
Mak 13:9-13, Luk 21:12-17*

¹⁶ «Wana yu ta ghuna kaghuni manda tuwakha da taba kramtak mtakha. Ka nzata kuni nda hida manda nahadik, manda ghərбу' kul had gwada ta ghəŋani ya ká kuni da nzata guli. ¹⁷ Dasuwa ká kuni, dza'a hlay mnduha ta kaghuni da vla guma. Dza'a sləvay həŋ ta kaghuni nda gaslərǂaha ma hēga tagha skwa taŋ. ¹⁸ Dza'a hlay lu ta kaghuni, kabga gwada ta i'i ta kəma ŋumna nda ya ta kəma mghamha. Ŋa nzakwa ghuni ka masləmtsəka da ta kəma taŋ, nda ya ta kəma sanlaha ma mndəra mnduha. ¹⁹ Ka hlafhla lu ta kaghuni ka hladaghata ta kəma guma katsi, yaha kuni da ndana skwi ŋa mnay ghuni, nda ya ka kuni dza'a da gwaday. Dza'a vlaghunavla Lazglafta ta gwada ya ŋa gwaday ghuni ma va tsa fitik ya. ²⁰ Tsa gwada dza'a kuni gwaday ya ná, kaghuni a dza'a gwaday wu, Sulkuma Da ghuni dza'a gwaday nda ma kaghuni.

²¹ «Zwanamani dza'a vlatá zwanamani ŋa dzata. Dani dza'a vlatá zwanani ŋa dzata. Dza'a ndəranava ndəra zwana taŋ ta dadaha taŋ, ŋa vlatá həŋ ŋa pslata. ²² Dza'a husaŋhusa kuni ta inda mnduha ta ghəŋa gwada ta i'i. Ama mndu dza'a kđanakta ná, dza'a mbaku. ²³ Ka ta giri lu

ɲa ghuni ma sana luwa katsi, ka hwaya kuni da sana luwa. Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma kɗaku kuni ka ranaftá inda luwaha la Isra'ila ná, dza'a vragaghavra Zwanɓa mndu.

²⁴ «Malaghumala a mndu ta taghə lu ta skwi ɲani, ka mndu ta taghanatá skwi wa. Malaghumala a kwalva ta daɲahəgani guli wa. ²⁵ Lavinɓlava mndu ta taghanata lu ta skwi ta nzakway ka guram nda mndu ta taghanatá skwi. Lavinɓlava kwalva ta nzakway ka guram nda daɲahəgani guli. Ka si halaway, ka lu ta hga daɲahəga ya ní, kighkigh ká lu dza'a hga gwal ma tsa həga ya tama?»

Faftá ghəɲ ta Yesu

Luk 12:2-7

²⁶ «Yaha kuni da zləɲa həɲ. Haɗ skwi bukwana lu dza'a kwal kul sabi ta daɓi wa. Haɗ skwi dɪfana lu dza'a kwal lu tsatsafta guli wa. ²⁷ Skwi mnaghuna yu ma grum ya ná, mnawa mna baɲluwa. Skwi mnaghuna lu ma sləməɲ ma sləməɲ ya guli ná, gugudawa guguda ta wa lilwa. ²⁸ Ma zləɲ kuni ta gwal ta dzatá slu'uvgha ta kwal kul laviɲta dzatá hafu. Lazglafta ta laviɲta zadánatá† slu'uvgha nda hafu tani ma həga vu ya ɲa zləɲay katək. ²⁹ Haɗ lu ta skwaptá tiyti his ta kwaɓu ra? Kulam nda tsa ná, haɗ ya dər turtuk ma həɲ dza'a zadavaghuta kul dɪaftá Da ghuni wa. ³⁰ Nduk nda swidi ma ghəɲa ghuni tani ná, mbədaf mbəda Lazglafta dem-dem. ³¹ Yaha kuni da zləɲ, mal kaghuni sgítani ka ndəghata tiytiha.

³² «Tsaya tama, ka ɲa Yesu i'i ka mndu ta kəma inda mndu katsi ná, i'i guli ná, ɲa ɗa na mndu na

† **10:28** Ngha ta Yakubu 4:12.

wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa. ³³ Ala, ka ɲa Yesu a§ i'i wu, ka mndu ta kəma mnduha ya guli ná, i'i guli ná, ɲa da a na mndu na wu, ka yu dza'azlay ta kəma Da da ta nzakway ta luwa.»

Zɔaku a klagagha Yesu wa

Luk 12:51-53, 14:26-27

³⁴ «Yaha kaghuni da ndanay kazlay: Zɔaku klagagha i'i da ghəɲa haɔik kə'a. Kafay klagagha yu. ³⁵ Saghasa yu da dganatá i zwanɲ nda dani, ta i makwa nda mani, ta i ghwa'ali nda midzani. ³⁶ Gwal ma həga ga mndu dza'a nzakway ka ghuma mndu ma va tsa həga* ya.»

Vlatá ghəɲ manda ɲa Yesu

³⁷ «Ka malaghumala dɔafta mndu ta dani ka mani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ɲa da wa. Ka malaghumala dɔafta mndu ta zwanɲani ka makwani a tsi ka i'i ná, ta nza a tsa mndu ya ka ɲa da guli wa. ³⁸ Ka kla a mndu ta udza zləɲayni ka dza'a mista da wu ná, ta nza a tsa mndu ya ka ɲa da wa. ³⁹ Ka ta nzula hafa da yu ka mndu katsi ná, dza'a zadɪɲzada tsa mndu ya ta tsa hafani ya. Mndu ta zadɪɲtá hafani ta gwaɔa ta i'i guli ná, dza'a mutsay tsa mndu ya ta tsa hafani ya guli.»

Mndu ta tsu'aftá duhwalha Yesu ná, Yesu tsu'af tsi

Mak 9:41

⁴⁰ «Ka tsu'aftsu'a mndu ta kaghuni, i'i tsaya tsu'af tsi. Mndu ta tsu'aftá i'i guli, mndu ta ghunagatá

§ **10:33** Ngha ta 2 Timute. 2:12. * **10:36** Ta ghəɲa aya 35-36, ngha ta Mika 7:6.

i'i tsaya tsu'af tsi guli. ⁴¹ Mndu ta tsu'aftá anabi kabga nzakwani ka anabi ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa anabi. Mndu ta tsu'aftá mndu tdukwa, kabga nzakwani ka mndu tdukwa ná, dza'a mutsay ta nisəla manda ya ta vlə lu ŋa mndu tdukwa. ⁴² Mndu ta tanaftá dər leghwa imi ləŋləŋa yeya tsi ŋa say ta sani turtuk mataba tsa zwaniha ya, kabga nzakwani ka duhwala dā ná, kahwathwata ka yu ta mnaghunata, had'nisəla tsa mndu ya dza'a zwađuta wa.»

11

Ghunafta Yuhwana ta mnduha

Luk 7:18-35

¹ Manda kdakwa Yesu ta tsa tagha skwiha ŋa tsa duhwalhani ghwanpədə his ya ná, ka sli'aftá tsi hada ka laghwi da ra luwaha ma tsa had'ik ya ŋa tagha skwiha, nda ya ŋa mna Lfida Gwada.

Dawutá vla Yuhwana mnda maga batem

² Ma tsa fitik ya, ma gamak na Yuhwana mnda maga batem. Ka snaŋtá tsi ta mna gwada ta Kristi nda slnaha ta magə tsi. Ka ghunaftá tsi ta sanlaha ma duhwalhani ³ da dawanta da Yesu kazlay: Kaha Kristi dza'a sagha ya re, ari ka kzla ŋni ta sana mndu a na kə'a. ⁴ Ka Yesu nda hən mantse: «Lawa mnanatá Yuhwana ta skwi ya snaŋ kuni nda skwi ya nghan kuni. ⁵ Nda ngha gwal si nda ghulpa ta vli. Ta mbađa gwal si nda raghwa səla taŋ. Nda mbamba gwal si nda rda mndu ta hən. Nda sna gwal si ka matghəm ta sləmən. Sli'agapsli'a gwal si ta rwuta. Mnanamna lu ta

Lfida Gwada ta gwal ka pdu*. ⁶ Rfu da mndu ya kul kwalaghutá zlg haftá i'i,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəja Yuhwana

⁷ Ta sli'i duhwalha Yuhwana ka vru, ka mnə Yesu ŋa dəmga ta gwada ta Yuhwana, ka'a mantsa: «Nahgani laghu kuni da nghay ma mtak na? Gagadak ta vyə falak rki laghu kuni da nghay na? ⁸ Nahgani laghu kuni da nghay 6a? Mndu ta sudavata lgut nda bla rki laghu kuni da nghay? Ya wya gwal ta sudavatá lgut nda bla nda bla ta həŋ ná, ma həga ga mghamha həŋ. ⁹ Nu va skwi laghu kuni da nghay tama? Anabi rki laghu kuni da nghay? Mantsa nzakwani, ka yu ta mnaghunata ná, malaghumala tsa mndu ya ta anabi. ¹⁰ Tsatsi tsa mndu mnə deftera Lazglafta ta gwada ta ghəjani kazlay: Wya yu ta tinlaghutá ghunafta mnda dá ka kagha ŋa payaghatá tvi† kə'a ya. ¹¹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata na: Mataba inda mndu ya yaga marakw nda ya ná, hađ mndu ya ta zlagapta ka malaghutá Yuhwana mnda maga batem wa. Tsaw tama ná, mndu ya ta htuta katakata ma ga mghama Lazglafta ná, malaghumala ta tsatsi. ¹² Daga ta fitika Yuhwana mnda maga batem, ha ka sagha ta gitana, ta hwisay lu nda mbraku ta ga mghama Lazglafta. Ta zbay tsa gwal ta hwisay nda mbraku ya ta zlu'atá tsa ga mghama Lazglafta ya guli. ¹³ Inda la anabi nda deftera Musa tani, mnumna həŋ ta gwada ta ghəja tsa ga mghama Lazglafta ya, ha ka sagha ta fitika zlagapta Yuhwana. ¹⁴ Kata kumay kuni ta snan̄ta

* **11:5** Ngha ta Isaya 35:5-6, 61:1. † **11:10** Ngha ta Malatsi 3:1.

katsi ná, Yuhwana tsa Iliya dza'a vragaghata ya.
¹⁵ Ka mamu mndu nda sləmənǝ snay ka sna tsi.

¹⁶ «Nda wa dza'a gra yu ta mnduha ta na zamana na na? Manda tskatá vgha zwani ta luma ta tsgha lwi ǝ graha taŋ ¹⁷ kazlay: Vyanafha ǝni ta sinlak ná, skala a kuni wu, fanafha ǝni ta laha ta ǝada ghəŋ, tawa a kuni wu kə'a ya həŋ. ¹⁸ Saghaha Yuhwana, za a ta skwi wu, sa a ta skwi wu, "a' nda halaway ma ghəŋani!" ka mnduha nda tsi. ¹⁹ Saghaha Zwaŋa mndu, ta zay ta skwi, ta say ta skwi, "a' mamblahawa ya, dagala sasakwani, a' gra gwal tska dzumna, nda gwal dmaku ya," ka həŋ nda tsi. Kulam nda tsa, ta nghaku dīfla Lazglafta ma slnahani.»

Sana luwaha ta kwalaghutá zlgħaftá Yesu

Luk 10:13-15

²⁰ Tahula tsa tama, ka tsukunustá tsi nda gwada ta luwaha ya maga tsi katakata ta mazəmzəmhani mida, kabga kwalaghuta taŋ ta mbədanafťá nza-kwa taŋ. Ka'a mantsa: ²¹ «Daŋwa ǝ gha luwa Kwariziŋ! Daŋwa ǝ gha luwa Betsayda! Ka má tsa mazəmzəm magə lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Tir, nda luwa Siduŋ lu katsi ná, má gitagita a ta mbədanafťá həŋ ta nzakwa taŋ ka pghavatá buhu nda hutidif ta vgha† wa. ²² Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dərdər ǝ luwa Tir nda luwa Siduŋ dza'a nzakwa tsi ka ǝ ghuni.

²³ «Kagha guli Kafarnahum! Dza'a kapay Lazglafta ta i'i ta luwa ka kagha ta gray ra? Bukwa

† **11:21** Kwariziŋ, Betsayda, Tir, Siduŋ: Ngha ta Isaya 23:1-18, nda Izekiyel 26, nda Yuwel 4:4-8, Amus 1:9-10.

a gha tsa! Dza'a vradaghavra lu tdəm da vla gwal nda rwa. Ka má tsa mazəmzəm maga lu ma luwa gha ya, má maga ma luwa Suduma lu katsi ná, má ta teke'a luwa Saduma gita naŠ. ²⁴ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha ná, ta dərđər ŋa luwa Suduma dza'a nzakwa tsi ka ŋa gha kə'a.»

Snanamta Yesu ta Dani ta gwal ka zwanani
Luk 10:21-22

²⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu mantsa: «Ta rfay yu ta kagha Da, Mghama luwa nda hadik tani, kabga dífana difa ka ta na skwiha na da gwal nda difil ma ghəŋa taŋ, nda gwal nda sna ta skwi*, ka maranata ka ta zwani. ²⁶ Manda va tsa nzakwani Da, ta rfay yu ta kagha, ma zdakwa gha nzakwa tsi mantsa.

²⁷ «Da da ta vliha ta inda skwi. Had sana mndu nda sna ta Zwan wa, ba Da yeya nda sna. Had sana mndu nda sna ta Da guli wa, ba Zwan yeya nda sna, nda mndu ta kumə Zwan ta maranata,» ka'a.

Sagha da Yesu ŋa mutsa mbi'a vgha

²⁸ «Saghawasa da i'i inda kaghuni gwal nda hərfa da ndəgaku ka mbi'aghunapta yu ta vgha. ²⁹ Zba a yu ta nzaghunaghata wa. Klawakla ta ndəgaku ya ta klə yu, ka tagha kuni ta skwi da i'i, mantsa ya dza'a kəl kuni ka mutsafta mbi'a vgha. ³⁰ Manda va tsaya nzakwani, skwi ya dza'a faghunaghata yu ná, ndəgaghunata a wa. Kafkafani nzakwani,» ka'a.

Š **11:23** Ngha ta Isaya 14:13-15, Suduma Ngha ta Zlrafta 19:24-28.

* **11:25** Ngha ta 1 La Kwareŋt 1:17-29.

12

Zwanja mndu Mgham ta ghəŋa sabat Mak 2:23-28, Luk 6:1-5

¹ Ma va tsa fitik ya, bađu fitika sabat, ka labə i Yesu nda duhwalhani nda ma vwaha hya. Ka kuzlanafá maya ta duhwalhani. Ka ɓala'atá hən ta ghəŋa alkama* ɲa dghaɗay. ² Nghay la Farisa ta tsa skwi ta magə hən ya ná, ka hən nda Yesu mantsa: «Ngha ta duhwalha gha ɓa! Wa'a hən ta maga skwi kul raku ka magay bađu sabat†,» ka hən nda tsi. ³ Ka Yesu nda hən mantsa: «Ta dzaŋaf a kaghuni ta skwi ya maga Dawuda kuzlanafər maya, nda gwal kawadaga nda tsatsi tani ra? ⁴ Ka lamə hən da həga Lazglafta ka zuta hən ta skwa zay fana lu ta Lazglafta. Had' sana mndu ta za tsa skwa zay ya, dər Dawuda, dər tsa gwal kawadaga nda tsi ya mazlay wu, ba gwal dra skwi ɲa Lazglafta‡ yeya ta zay. ⁵ Ari ta dzaŋaf a kuni ma deftera zlahu kazlay: Bađu sabat ná, ta zluŋzla gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta zlahu sabat ta magə hən ta slna ma həga Lazglafta, ksaf a ta hən ka dmaku§ wu kə'a na? ⁶ Tsaw ka yu ta mnaghunata ná, mamu sana skwi hadna ta malaghutá həga Lazglafta. ⁷ Ka má nda sna kuni ta klatá ghəŋa skwi mnə lu kazlay: Tawa hidahida skwi ta zɗigihata pla ghəŋ nda rini* a wu kə'a ya ná, má had' kuni dza'a mnay kazlay: Magamaga hən ta dmaku, kə'a nda tsa gwal kul

* **12:1** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 23:26. † **12:2** Ngha ta Sabi 34:21.

‡ **12:4** Ngha ta 1 Samuyel 21:2-7, nda Zlahu 24:9. § **12:5** Ngha ta Mbsak 28:9-10. * **12:7** Huseya 6:6, nda Mata 9:13.

had dmakwa tanj ya wa. ⁸ Zwanja mndu ná, tsatsi mgham ta ghəŋa fitika sabat,» ka'a.

Mbanafta Yesu ta mndu nda mta dzvani

Mak 3:1-6, Luk 6:6-11

⁹ Ka sli'aftá Yesu ka zlanťá tsa vli ya, ka laghwi da həga tagha skwa la Yahuda. ¹⁰ Hada, mamu sana mndu nda mta dzvani. Ka mnduha dawanta da Yesu mantša: «Vlavla zlahá mu ta tvi ŋa mbanaftá mndu bađu sabat re, ari ki na?» ka həŋ nda tsi ŋa mutsaftá rutsak tida. ¹¹ Ka'a nda həŋ mantša: «Waya mataba ghuni, ka dədaghatá kdakwa tuwakani turtuktuk da gudzuvrun bađu sabat, dza'a kwal kul kligintá tsa tuwakani ya na? ¹² Malaghumala a mndu ka tuwak ra? Tsaya tama ná, pyaf a lu ta mndu ka maga zdaku bađu sabat wa,» ka'a. ¹³ Ka'a nda tsa mndu nda mta dzvani ya mantša: «Tdap dzva gha,» ka'a. Ka tdaptá tsi, gi yəmad vravavra tsa dzvani ya manda va tsa sanani ya.

¹⁴ Ka gi gazlagaptá la Farisa, ka laghwi dzrəku ŋa zba tvi ŋa zadintá Yesu.

Yesu ná, kwalva ya zbap Lazglafta ya

¹⁵ Tsatsafta Yesu ta tsa ndana tanj ya, ka sli'aftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi. Ka sli'aftá dəmga guli ka laghwi mistani, ka mba mbə tsi ta inda gwal ma danwa. ¹⁶ Ka zlahanaghatá tsi ta həŋ ka ŋdanđa kazlay: Yahayaha kuni da mnihata kə'a. ¹⁷ Kəl tsi ka mnay mantša ya ná, nda nza ŋa dzanaghatá ghəŋa gwada ya mna anabi Isaya kazlay:

¹⁸ Wya kwalva da ya zbap yu, ya dvu yu, ya ta zdigihata katakata, dza'a fanaghafa yu ta Sulkuma da, dza'a mnanamna ta inda

- mndəra mndu kazlay: Tufukwa guma da kə'a.
- 19 Zbətə a ta zlərdəwī wa. Dzətə a ta lawlaw wa. Had mndu dza'a sənəta ta gugudaku ta pazlala wa.
- 20 Had dza'a kdəglinjta ɓlanaptá sulam nda ghada nətani wa. Had dza'a kdin̄ta mtəglinjta pitirla ta mtaku mtaku guli wa. Mantsa ya dza'a maga tsi ha ka vlan̄tani ta za ghwa ta skwi tɗukwa.
- 21 Na fafta mndəra mnduha ta ghəŋa tan̄ ta hgani† kə'a ya.

Ghziŋta Yesu ta ghwadaka sulkumha

Mak 3:22-30, Luk 11:14-23

22 Ka kladaghatá lu da Yesu ta sana mndu ksu ghwadaka sulkum ta ghulpiŋta, ka tsiŋta ka rgha guli. Ka mbanəftá tsi. Ka gwadə tsa mndu ya ta gwadə tsəlen̄, ka nghan̄tá tsi ta vli tsidid̄ guli.

23 «Zlah zwan̄a Dawuda a na mndu na wu re?» ka mnduha ka ndərmimay.

24 Na sənəta la Farisa ta tsa skwi ya, ka hən̄ mantsa: «Nda mbrakwa halaway† ta nzakway ka mghama ghwadaka sulkumha ya ta ghazla tsi ta ghwadaka sulkumha,» ka hən̄.

25 Tsaw nda sna Yesu ta skwi ta ndanu hən̄. Ka'a nda hən̄ mantsa: «Ka ta lmuvuslma va tsa ga mgham turtuk ya ta lmu katsi ná, sladglata a tsa ga mgham ya wa. Ka ta lmuvistalmu gwal ma luwa turtuk, ka gwal ma həga turtuk a tsi guli ta lmu ná, had̄ ya dza'a sladglata ma hən̄ guli wa. 26 Ka si ta ghzlay halaway ta halaway katsi ná, dgavapdga

† 12:21 Ngha ta Isaya 42:1-4. ‡ 12:24 Ngha ta 10:25.

tša halaway ya nda tša tama. Waka ga mghamani dza'a sladglata tama na? ²⁷ Ka si nda mbrakwa Halaway ta ghzla yu ta ghwadaka sulkum ya ní, nda mbrakwa wa ta ghazla zwana ghuni guli? Tsaya tama, vərda hahəŋ dza'a tsaghunatá gu-mani. ²⁸ Ala, ka si nda Sulkuma Lazglafta ta ghzla yu ta ghwadaka sulkumha katsi, 6havaghuna6ha ga mghama Lazglafta nda tša tama.

²⁹ «Ari, waka mndu dza'a lavinjtá lami da həga ga mndu nda mbra ka hlugudunjtá huzlani ta kul habaftá tsi ta tša mndu nda mbra ya na? Tahula tsaya dza'a kəl tsi ka hlugudunjtá huzlani.

³⁰ «Mndu kul had mista da ná, ghuma da tša mndu ya. Mndu kul had ta katihata nda tskanata guli ná, kwizidinjtá ŋa tša mndu ya ta kwizay.

³¹ Tsaya ta kəl yu ka mnaghunata kazlay: Inda dmaku ta gə mndu, nda rutsak ya ta pghə tsi ta Lazglafta ná, dza'a plinispla lu ta həŋ. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghu6a ná, had lu dza'a plinistá dmakwani wa. ³² Ka vzafvza mndu ta rutsak ta Zwanja mndu katsi, dza'a plinispla lu ta dmakwani. Ama mndu ta vzaftá rutsak ta Sulkum nda ghu6a ná, had lu dza'a walaŋtá plinistá dmakwani, dər ta na zamana na, dər ta zamana dza'a sagha wa.»

Fu nda yakwani

Luk 6:43-45

³³ «Ka si zda ya fu ya, ka lu ná, zda yakwani. Ka si zda a ya fu ya wu, ka lu ná, zda a yakwani guli wa, kabga ta yakwani ta tsatsafta lu ta fu. ³⁴ Mndəra la mupuha na! Waka kuni si má dza'a mnagaptá skwi dina, kaghuni la ghwadak

na! Ka nu ndəghatá skwi ma ɲudúfa mndu ta mnigin̄ta wubisima mndu. ³⁵ N̄ərma mndu ná, ma tsa ɲərma skwiha ma ɲudufani ya ta kligista tsi ta skwi d̄ina. Ghwadaka mndu guli ná, ma tsa ghwadaka skwiha ma ɲudufani ya ta kligista tsi ta ghwadaka skwi. ³⁶ Ka yu ta mnaghunata ná, nda wa taɲ dza'a mnəgin̄ta mnduha bađu guma ta inda ɲaslu ya brəfəgin̄ həɲ. ³⁷ Nda gwada ma wa gha dza'a tsaghaghata lu ta guma. Ka ɲa kwala dmakwa gha kul haď tsi, ka ɲa nzakwa dmakwa gha mamu a tsi.»

*Zlghawa Yesu ɲa gwal ta dawamazəmzəm
Mak 8:11-12, Luk 11:29-32*

³⁸ Ka sanlaha ma gwal tagha zlahu ɲa mnduha, nda sanlaha ma la Farisa guli, nda Yesu mantsa: «Mghama da, ta kumay ɲni ta magata gha ta mazəmzəm ɲa grafta ɲni kazlay: Sa daga da Lazglafta ka kə'a,» ka həɲ.

³⁹ Ka Yesu nda həɲ mantsa: «Ghwadək mnduha ta na fitik na. Haď həɲ ta zləɲa Lazglafta wa. Ta dawamazəmzəm həɲ. Haď sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta həɲ, ka tsa ɲa anabi Yunusa ya a tsi wa. ⁴⁰ Manda va ya maga anabi Yunusa ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma huđa mghama klipi§ ya, manda va tsaya guli dza'a magata Zwan̄a mndu ta vaghu hkən nda rvidik hkən ma haďik. ⁴¹ Ghalya guli, gwal ma luwa Niniva ná, snasna həɲ ta gwada anabi Yunusa*, ka mbədanaftá həɲ ta nzakwa taɲ. Wana mamu mndu ta malaghutá anabi Yunusa hadna. Bađu tsay dza'a tsə Lazglafta

§ 12:40 Ngha ta Yunusa 2:1. * 12:41 Yunusa 1-4.

ta guma ta ghəŋa mnduha, “ŋa ghuni dmaku,” ka gwal ma luwa Niniva dza’a sli’afta mnay ŋa mnduha ta na fitik na. ⁴² Ghalya, ka sli’aftá sana marakw ta ga mgham ma vli di’iŋ nda ga sud†, ka lagha da sna difla Salumuŋ. Wana mamu mndu hadna ta malaghutá Salumuŋ nda difil. Bađu tsay dza’a tsə Lazglafta ta guma ta ghəŋa mnduha, “ŋa ghuni dmaku,” ka tsa marakw ya dza’a mnanatá mnduha ta na fitik na.»

Vradamta ghwadaka sulkum da mndu

Luk 11:24-26

⁴³ «Ka sabsa ghwadaka sulkum ma mndu katsi, ŋa dza’ani da ra vli tuhwayaŋ tuhwayaŋa ka zba vli ŋa mbi’a vghani. Ka trid mutsaf a tsi ta tsa vli ŋa mbi’a vghani ya wu katsi, ⁴⁴ “ka vra yu da tsa həga da sabə yu mida ya gra,” ka’a dza’azlay, ŋa sli’aftani ka vradaghata. Ka ta vradaghatá tsi nda tsukwa vli mida, nda paya dina katsi, ⁴⁵ yawa da! kə’a dza’azlay ŋa vraghutani, ŋa hlanaktani ta sanlaha ma ghwadaka sulkumha ndəfáŋ ta malaghutá tsatsi nda sidi. Ŋa lama taŋ da tsa həga ya ka nzamta mida. Mantsa tama, dza’a nzakway ɓadzatá nzakwa tsa mndu ya ka malaghutá nzakwani taŋtaŋ. Manda va tsaya dza’a nzakwa tsi nda na mnduha ta na ghwadaka fitik na,» ka’a.

Vərdaka mnduha Yesu

Mak 3:31-35, Luk 8:19-21

⁴⁶ Tata gwada tsa gwada ya Yesu nda dəmgá ná, ka ɓhadaghatá i mani nda zwanamani, ka nza-ghutá həŋ ma bli, ka zbə həŋ ta gwadganata. ⁴⁷ Ka sana mndu nda tsi mantsa: «Wa’a i ma gha nda

† 12:42 Ngha ta 1 Mghamha 10:1-10.

zwanama gha ma bli ta zba gwadgaghata,» ka'a nda tsi. ⁴⁸ Ka Yesu nda tsa mndu ta mnay nani ya mantsa: «I wa i ma da nda zwanama da na?» ka'a nda tsi. ⁴⁹ Ka fadapta tsi ta dzvu tvə duhwalhani, ka'a mantsa: «Wana i ma da nda zwanama da. ⁵⁰ Der wati ma mndu ta maga skwi ya kuman Da da ta nzakway ta luwa ná, tsa mndu ya ta nzakway ka zwanama da, nda mukuma da, nda ma da,» ka'a.

13

Gwada ta wutsa hulfa

Mak 4:1-9, Luk 8:4-8

¹ Bađu va tsa fitik ya, ka sabi Yesu ma həga* ka laghwi nzata ta wa drəf. ² Ka tskadaghatá dəmgə nərəbisl ta vgha ta vatani. Ka sli'aftá tsi ka laghwi nzagapta ma kwambalu ta nzatá inda mnduha ta wa ghwa. ³ Ka mnə tsi ta ndəghata skwiha nja tan ka mahdihi, ka'a mantsa: «Mbađa sana mndu ka sli'afta ka laghwi da wutsa hulfani. ⁴ Tata wutsay wutsay, ka rkatá sanlaha ma hulfa ta tvi, ka sli'aktá dyakha ka daguta. ⁵ Ka rkatá sanlaha ta kluluh ma vli kul slaghutá hadik, ka gi dyaftá tsi misimmisim kabga sira a hadik ta ghəjani wa. ⁶ Na safa fitik dzafta tida ka zlghutá tsi həw ka ghwaluta, kabga slaghu a slrəj mistani wa. ⁷ Ka rkamtá sanlaha ma teki, ka glanaghatá teki ka raghwanata. ⁸ Ka rkatá sanlaha ta gənək, ka dyaftá tsahaya ka glaftá tsi ka pghaftá ghəj ka zwan dze'dze', bərzləzla ghəja sanlaha, selela ghəja sanlaha, midida ghəja sanlaha.» ⁹ Ka sganaghatá

* **13:1** Ngha ta Markus 3:1.

Yesu, ka'a mantsa: «Mndu nda sləmənja snay ka sna tsi,» ka'a.

Kabgawu ta kəl Yesu ka gra gwada nda gra na?
Mak 4:10-12, Luk 8:9-10

¹⁰ Ka gavanavatá duhwalhani, ka həŋ mantsa: «Kabgawu ta kəl ka ka mna gwada ŋa taŋ ka mahdihdi katək na?» ka həŋ. ¹¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Kaghuni ná, vlaghunavla lu ta snaŋtá vərda difatá ga mghama Lazglafta, ama vlan a lu ta hahəŋ wa. ¹² Ŋa mndu mamu skwi da tsi ta sganaghata lu, ŋa sgutani da tsi. Ama mndu ya kul had skwi da tsi ná, dza'a kləgadanaghu kla lu ta va tsa ki'a da tsi ya. ¹³ Tsaya ta kəl yu ka mnay ka mahdihdi ŋa taŋ, kabga dər nghanha həŋ, nghanha a həŋ wa. Dər snaŋha həŋ nda sləmənja taŋ katək, sna a həŋ wu, graf a həŋ guli wa†.

¹⁴ «Ta ghənja taŋ dədafta tsa gwada Lazglafta ta mnay nda ma wa anabi Isaya‡ kazlay: “Dər dza'a nda sna kuni nda sləmənja ghuni, grafta a kuni wa.

Dər dza'a nda nghanha kuni nda ira ghuni, nghanha a kuni wu kə'a ya.

¹⁵ Təŋu təŋa ghənja na mnduha na. Dərzlaf dərzla həŋ ta sləmənja taŋ, hafha həŋ ta ira taŋ, kabga va a həŋ ta nghanha wa, yaha həŋ da snaŋta nda sləmənja taŋ, yaha həŋ da grafta ma ŋudufa taŋ, yaha həŋ da mbədanaftá nzakwa taŋ, da mbanaftá yu ta həŋ§.”

† 13:13 Nghanha ta Markus 4:12. ‡ 13:14 Nghanha ta Isaya 6:9-10.

§ 13:15 Nghanha ta Isaya 6:9-10.

16 «Kaghuni ná, nda tfawi ta ghəŋa kaghuni, kabga nda ngha ira ghuni ta vli, nda sna sləmənja ghuni ta sləmən. 17 Kahwathwata ka yu ta mnaghunata: Nda ndəgha la anabi nda gwal tɔukwatɔukwa nzakwa taŋ si ta dvan̄ta nghan̄tá na skwi nghan̄ kaghuni na, lay ngha a hən̄ wa. Si ta kumay hən̄ ta snan̄tá na skwi snan̄ kaghuni ná, sew sna* a hən̄ wa,» kə'a ya.

Klatá ghəŋa tsa gwada ta wutsa hulfa ya

Mak 4:13-20, Luk 8:11-15

18 «Snawasna tama ta klatá ghəŋa gwada ta ghəŋa tsa mndu ta wutsa hulfa ya. 19 Tsa tvi rkaf hulfa tida ya ná, gwal ta snan̄tá gwada ta ga mghama Lazglafta kul grafta hən̄ ya, hən̄. Ka sagha halaway zlu'ugudunustá hən̄ ta tsa skwi wutsam lu ma ŋudufa taŋ ya. 20 Tsa kluluh rkaf hulfa tida ya ná, tsaya mndu ta snan̄tá gwada ta ga mghama Lazglafta, gi ka tsu'aftá tsi nda rfu. 21 Tsaw tama, had slrən̄ mistani wu, nzɔava a wa. Ka gi grun̄gra ghuya dan̄wa, ka giri a tsi kabga tsa gwada ya, gi zləmbutani. 22 Tsa vli ma teki rkam hulfa mida ya guli ná, tsaya gwal ta snan̄tá gwada Lazglafta, ka laghu hən̄ da ndana skwiha ma ghəŋa hadik, nda skwa gadghəl, ka raghwanaatá tsa skwiha ya ta tsa gwada ya ma hən̄, ka niŋtá hən̄ ka ksuban̄. 23 Tsa gənək rkaf hulfa tida ya guli ná, tsaya gwal ta snan̄tá gwada Lazglafta ka snatá hən̄, ka ma-gaftá hən̄: Ghərmbəts ghərmbəts sanlaha, salala sanlaha, mididá sanlaha.»

Ghwadaka kuzun

* 13:17 Ngha ta 1 Piyer 1:10, 12.

²⁴ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi mantša: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mndu ta sləgamtá vərđa hulfa hya ma vwahani. ²⁵ Girvidik, sli'aghuslia lamndu da vlə hani, ka lagha ghumani da sləginistá rira distani ka laghwani. ²⁶ Manda dyafta tsa hulfa ya ka pghaftá ghəŋ, ka zlagaptá rira guli. ²⁷ Ka lagha kwalvaha tsa danəhəga ya mnay ŋani, ka həŋ mantša: "Mghama da! vərđa hulfa a sləgam kagha ma vwaha gha kay ra? Lamə ndiga rira dida na?" ka həŋ. ²⁸ Ka'a nda həŋ mantša: "Ghuma da ta magatá tsa," ka'a. Ka tsa kwalvaha ya nda tsi mantša: "Ta dvyay ka ka dza'a ŋni rətiŋta rki na?" ka həŋ. Ka'a nda həŋ mantša: ²⁹ "Zlanwazla, ma lə kuni da rətay, yaha kuni da gabiŋta nda vərđa hya. ³⁰ Zlanwa həŋ ka glakwa həŋ ka skwa turtuk ha ka sagha fitika ts kay ta vwah. Tskapwa tska karaku ta rira, ka habafta kuni ŋa driŋta nda vu. Vərđa hya ya, ka tskidimta kuni da guvura da, ka yu dza'azlay nda gwal tska skwi ta vwah,"» ka'a.

Hya kramasa

Mak 4:30-32, Luk 13:18-19

³¹ Ka'a nda həŋ nda sana mahdihdi kay guli mantša: «Ga Mghama Lazglafta ná, ka guram nda hya kramasa klaf mndu ka sləgamta ma vwahani. ³² Ndərzikwa tsatsi mataba inda hulfaha, ama ka dyaf dya tsi ka glafta, mal tsatsi mataba hulfa nidaliha. Ta nuna gdiz ka fu, ŋa sli'adaghata dyakha da baba həga tan ta zligamahani.»

Is

Luk 13:20-21

³³ Ka'a nda hən nda sana mahdihdi guli mantša: «Ka guram ga mghama Lazglafta nda is ta klafta marakw ka laβanamta ma kuratá darama hupu hkən ɲa ɲlaftá tsa hupu ya demdem,» ka'a.

Mahdihda Yesu ɲa mnigijntá skwi nda difa

Mak 4:33-34

³⁴ Ka mahdihdi mnanata Yesu ta inda tsa skwiha ya ta dəmga. Had sana skwi mnanan tsi ta hən kul had ka mahdihdi wa, ³⁵ kada nzakwa dzatá ghəɲa gwada anabi ta mnay kazlay:

«Ka mahdihdi dza'a gwada yu ta gwada nda hən. Dza'a mnigijmna yu ta skwiha nda difa daga ka ya wu zlaftá ghəɲa hadik† kə'a ya».

Klatá ghəɲa gwada ta ghwadaka kuzun

³⁶ Mbadá Yesu ka zlijntá dəmga, ka sli'aftá tsi ka laghu da həga. Ka gavanavatá duhwalhani, ka hən nda tsi mantša: «Pslanɲap psła ta klatá ghəɲa tsa mahdihdi ta ghəɲa rira ya,» ka hən. ³⁷ Ka'a nda hən mantša: «Tsa mndu ta sləgamtá vərda hulfa hya ya ná, Zwanɲa mndu ya. ³⁸ Vwah ya guli ná, ghəɲa hadik tsa. Vərda hulfa hya ya guli ná, gwal ta nzakway ka ɲa ga mghama Lazglafta ya. Rira ya guli ná, gwal ta nzakway ka ɲa halaway ya. ³⁹ Tsa ghuma ta sləgamta ya guli ná, halaway ya. Tsa tska skwi ta vwah ya, tsaya kdakwa ghəɲa hadik. Tsa gwal tska skwi ta vwah ya guli, tsaya duhwalha Lazglafta. ⁴⁰ Manda va tsa tskaptá rira ɲa driɲta nda vu ya, manda va tsaya dza'a nza-kwa tsi bađu kdavakta ghəɲa hadik guli. ⁴¹ Dza'a ghunaga ghuna Zwanɲa mndu ta duhwalhani ɲa talaptá inda gwal ta pghamtá mndu da ga dmaku,

† 13:35 Ngha ta Zabura 78:2.

nda gwal ta maga ghwadaka skwi, ɲa hliɲtá hən di'ɲɲ nda ga mghamani, ⁴² ka pghamtá hən da duda vu. ɲa wahay taɲ ta wahu, ka hpada sli'ɲa† taɲ hada. ⁴³ Ama gwal ta nzakway tdukwa ta wa ira Lazglafta ya, manda fitik dza'a wudakwa hahən ma ga mghama Da§ taɲ. Ka mamu mndu nda sləmənɲa snay, ka sna tsi.»

Gadghəl ma dīfa

⁴⁴ «Ka guram ga Mgham Lazglafta nda gadghəl ta dīfa ma sana vwah. Ka lagha sana mndu dukwafta tida. Ka dīfglanata tsa mndu ya guli. Ka laghu tsi nda rfu da dzawɲntá inda skwani ka skwata tsa vwah ya.»

Mizidīkw nda bla dzvani

⁴⁵ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mnda tsakala ta psa mizidīkwha nda bla dzvani. ⁴⁶ Ka mutsafta tsi ta tsa mizidīkw ya turtuk nda bla dzvani ya. Ka laghu tsi dzawɲntá inda skwani ka skwata tsa mizidīkw ya.»

Kadəɲ

⁴⁷ «Ka guram ga mghama Lazglafta nda kadəɲ ta wudadata lu da drəf ɲa tumagaftani ta inda mndərga klipiha kavghakavgha. ⁴⁸ Ndəghafta tsa kadəɲ ya, ɲa tɲagafta ta wa sgam. Tahula tsa, ɲa nzata ka ɲagaptá ya dinadina, ka pghamta ma tughuba, ɲa pghɲnta ghwadakhani. ⁴⁹ Mantsa ya dza'a nzakwa tsi ma kdakwa ghəɲa hadīk. Dza'a sli'aga sli'a duhwalha Lazglafta ɲa galapta taɲ ta ghwadaka mnduha mataba tdukwani, ⁵⁰ ɲa

† 13:42 Ngha ta Mata 8:12 § 13:43 Ngha ta Daniyel 12:3.

pghaghata taŋ ta həŋ da duda vu, ŋa wahay taŋ ta wahu ka hpada sli'iŋa* taŋ hada.»

Lfiɗa gadghəl nda halatani

⁵¹ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Lamla inda tsa skwiha ya da sləmənə ghuni rki na?» ka'a nda həŋ. «Aŋi!» ka həŋ zlgħanafta wani. ⁵² Ka'a nda həŋ guli mantsa: «Tsaya tama ná, ka nuna mnda tagħa zlahu ka duhwala ga mghama Lazglafta ná, ka guram nda danəhəga ta mutsa skwa gadghəlani ma skwiha ka lfiɗ ka lfiɗ, nda ya ma skwiha nda kɗa fitikani, dza'a gra lu,» ka'a.

Kwalaghuta la Nazaret ta zlgħaftá Yesu

Mak 6:1-6, Luk 4:16-20

⁵³ Tahula kɗiŋta Yesu ta mana tsa mahdiɗdiha ya, ka sli'afta tsi hada ka lagħwi. ⁵⁴ Ka ɓhadaghata tsi da luwa Nazaret† ta nzakway ka luwa ta glakwani. Ka tagħə tsi ta skwiha ŋa mnduha ma həga tagħa skwa taŋ. Ka ndərmim həŋ, ka həŋ mantsa: «Wa ta vlanťá mndərga na ma ɗifil? Wa ta vlanťá mbrakwa maga mndərga na ma mazəmzəm? ⁵⁵ Zwanə tsa mndu ta fiɗi ya a tsi kay ra? Mari a mani‡ kay guli ra? I Yakubu, nda Yusufu, nda Simuŋ, nda Yuda a zwanamani kay ra? ⁵⁶ Mataba amu a ta nzakwa kwaghmani kay guli ra? Tsaw wa ta vlanťá na ɗifil na, nda na mbraku na tama ɓa?» ka həŋ. ⁵⁷ Tsahaya skwi ta pyafta həŋ ka zlgħafta Yesu. Ka Yesu nda həŋ tama mantsa: «Ma luwani, nda ya ma həga§ ga taŋ yeya

* **13:50** Ngha ta Mata 8:12. † **13:54** Nazaret: Luwa ta glakwa Yesu. Ngha ta 2:23, nda Lukwa 4:16. ‡ **13:55** Ngha ta Yuhwana 6:42. § **13:57** Ngha ta Lukwa 4:24, nda Yuhwana 4:44.

ta hærtətata lu ta anabi. Ama ma hamata vli ná, ta vlanvla lu ta glaku,» ka'a.

⁵⁸ Ki'a yeya mazəmzəm magan Yesu ma luwa Nazaret, kabga zlghaf a mnduha nda nɔdɔf wa.

14

Mtakwa Yuhwana mnda maga batem

Mak 6:14-29, Luk 9:7-9

¹ Ma tsa fitik ya, ka snanaghatá gwada ta Yesu ta Hiridus ta nzakway ka nɔmna ta hadika Galili. Ka'a nda kwalvahani mantsa: ² «Yuhwana mnda maga batem ya ta sli'agapta ma mtaku, tsaya kəl tsi ka mutsaftá mbrakwa maga mazəmzəm,» ka'a.

³ Tsaw si mnamna Hiridus kazlay: Ksidifwa ksa ta Yuhwana kə'a. Ka ksaftá lu, ka habafta, ka vzamta ma gamak ta ghəŋa gwada ta Hiridiya markwa zwanamani Filip*, ⁴ kabga ka Yuhwana nda Hiridus na: «Ra'a ka klafta gha ka markwa† ghuni wu,» ka'a. ⁵ Si ka zbə Hiridus ta tva dzata, ama ka zləŋaftá tsi ta dəmga, kabga ka anabi klafta mnduha ta Yuhwana.

⁶ Ka sagha fitik ya ta grafta nda fitik ya kəl lu ka yatá Hiridus. Ka lagha makwa tsa Hiridiya ya kay da skalu ta kəma gwal hagadagha lu da vla skala havaktá tsa fitika yakwani ya. Ka zdanaftá tsi ta nɔdɔf ta Hiridus. ⁷ Ka'a mantsa: «Dər nahgani dawan ka da i'i ná, ta vlaghavla yu,» ka'a wadanatá tsa makwa ya. ⁸ Ka mnanaftá mani ta hidaku. Ka tsa makwa ya mantsa: «Tsidiftsa ta kwambleh nda va nana ta ghəŋa Yuhwana mnda maga batem,» ka'a.

* **14:3** Ngha ta Markus 6:17. † **14:4** Ngha ta Zlahu 18:16, nda 20:21.

⁹ Su'anak ka mgham nzata. Ama kabga ghadaghada ta waɗanata, hada tsa gwal hagadagha lu ya kay guli, ka'a mantsa: «Lawala da tsagaghata ka vɗanɗa kuni,» ka'a. ¹⁰ Ka ghunaftá tsi ta mnduha da tsagaghatá ghəŋa Yuhwana ma gamak. ¹¹ Ka klaktá lu ta ghəŋa Yuhwana ta kwambleh, ka vɗanɗá tsa zwanɗa makwa ya, ka klanɗá tsi ta mani. ¹² Ka lagha duhwalha Yuhwana da klaghatá mblani ka laghwi da paɗamta. Ka sli'aftá hən ka laghwi mnanatá Yesu.

*Zunɗa Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' hutaf
Mak 6:30-44, Luk 9:10-17, Yuh 6:1-14*

¹³ Manda snanɗa Yesu ta tsa gwaɗa ya, ka sli'aftá tsi hada nda kwambalu, ŋa laghwi nzakta kətsau' ta wa mazawa. Ka sninɗá dəmga, ka sli'aftá hən nda səla ka laghwi da zbinɗa. ¹⁴ Ta sabi Yesu ma kwambalu, kə'a kə'a ná, tizlik mnduha. Ka ksənɗá hən ta Yesu ka hidahida, ka mbambanaftá tsi ta gwal kul dughwanaku guli.

¹⁵ Gahawu, ka gavadaghata duhwalhani tavata Yesu. Ka hən nda tsi mantsa: «Ta wa mazawa na vli na, laghula fitik guli, vrinɗra ta na mnduha na ka dza'a hən da luwaha da zba skwi ŋa zay tan,» ka hən. ¹⁶ Ka Yesu nda hən mantsa: «Zban a hahən ta sli'i wa, vɗanɗawɗa kaghuni ta skwa zay ta hən, ka za hən,» ka'a. ¹⁷ «Buradi hutaf nda tsulhwa klipi his yeya da amu,» ka hən nda tsi. ¹⁸ «Hligidighawa hla,» ka'a.

¹⁹ «Nzawanza nda nza ta kuzun,» ka'a nda mnduha. Ka nzatá mnduha rpa'. Ka hlaftá tsi ta tsa buradiha hutaf nda tsulhwa klipi his ya, ka nghadaftá tsi nda ta luwa, ka rfanaghatá tsi ta

Lazglafta, ka balanaptá tsi ta tsa buradi ya, ka valantá duhwalhani na dgay na dæmga. ²⁰ Ka zə inda mnduha. Ka babaghutá hən. Ka tsakaftá lu ta padakwani† ma vəl zay tan ka ghwanak ghwanpədə his. ²¹ Tsa gwal si ta zay ya ná, ta magay hən ta dəmbu' hutaf, mbəda a lu ta mi'aha nda zwani wa.

Mbaday Yesu ta mbađa ta drəf

Mak 6:45-52, Yuh 6:15-21

²² Gi tahula tsa, ka mblaftá Yesu ta duhwalhani ka lami da kwambalu na dza'a ta sana ɓlu, ta nzaghutá tsatsi na vrintá tsa dæmga ya. ²³ Manda vrintani ta hən, ka sli'afta tsi ka laghwi nzata ta ghwá na maga du'a. Ta kuzutá rvidik tukzum ná, ta hada turtukwani. ²⁴ Ta tsa luwa ya ná, ma takataka drəf na kwambalu ta takada wuda nda gamtsa'uwakwa imi, ta vray vray falak guli. ²⁵ Ta tsughbura sərɗək tama, ka sli'aftá Yesu ka mbađa ta drəf ka dza'a tvə duhwalhani. ²⁶ Nghay duhwalhani ta mbađani ta drəf ná, ka ksaftá zləŋ ta hən. «Aya halalay!» ka hən ka wahu nda zləŋ nda zləŋ. ²⁷ Gi ka Yesu nda hən mantsa: «Ma wahu kuni! I'i ya, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a.

²⁸ Ka Piyer nda tsi mantsa: «Mghama da, ka si kagha tsi ná, mnamna ka laba yu ta ghəna na imi na da kagha,» ka'a. ²⁹ «Saghasa!» ka'a nda tsi. Ka sabə Piyer ma kwambalu, ka mbađa ta imi ka dza'a nda da Yesu. ³⁰ Ama nghayni ná, dagala falak, ka ksaftá zləŋ. Gi səlikw zlraftani ta dəɗaku da huɗa imi tsa. «Mghama da, kata ta i'i!» ka'a wahata. ³¹ Ka gi fadapta Yesu ta dzvu ka ŋanata. «Nda hta zlghay nda ŋuɗufa gha, kabgawu

† 14:20 Ngha ta 2 Mghamha 4:42-44.

kəl ka ka dga ghəŋ na?» ka'a nda tsi. ³² Ka sli'aftá həŋ ka lami da kwambalu, ka lɔata tsa falak ya. ³³ «Kagha ná, vərda Zwanja Lazglafta ka,» ka tsa gwal ma kwambalu ya sli'adaghata da tsəlɔu ma ghuva Yesu.

Mbambanafta Yesu ta gwal kul dughwanaku ta hadika Genazaret

Mak 6:53-56

³⁴ Tahula tsughwadapta tanj ta drəf, ka ɔhadaghata həŋ ta hadika Genazaret§. ³⁵ Tsəmafta gwal ma tsa vli ya ta Yesu, ka tsaghaghatá həŋ ta lwi da inda luwaha ta wanaftá həŋ. Ka hləganaghatá lu ta inda gwal kul dughwanaku. ³⁶ Ka ndəbə həŋ ta dzvu da tsi: «Zlananjla ta tvi ta həŋ ka ksanja həŋ ta wa lguta gha kwenkwenj,» ka həŋ nda tsi. Inda tsa gwal ta ksanja ya, ka mbambaftá həŋ.

15

Gwada ta nzakwa la Yahuda ta dzidza tanj

Mak 7:1-13

¹ Tahula tsa, ka sli'aftá la Farisa nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha daga ma luwa Ursalima, ka lagha da Yesu. Ka həŋ mantsa: ² «Kabgawu ta kəl duhwalha gha ka kwal kul sna taghatá nzaku daga ta dzidzi, kul had həŋ ta mbazinjá dzvu kada za skwa zay* wu na?» ka həŋ nda tsi. ³ Ka'a nda həŋ mantsa: «A ki kaghuni kaghuni, kabgawu ta kwal kaghuni sna zlahu Lazglafta, ka laghwi da sna ŋa ghuni ŋa ghuni na? ⁴ Ya wya ka Lazglafta mnata

§ 14:34 Ngha ta Markus 6:53. * 15:2 Ngha ta Lukwa 11:38.

na: “Vla ta glaku ña i da gha nda ma gha,”» ka’a. Ka’a mnata guli na: «“Mndu ta razanaftá dani ka mani a tsi ná, dzatá† tsa mndu ya,”» ka’a. ⁵ Ama ká kaghuni ta taghay ña mnduha na: Lavinɔlava ka ta mnay ña da gha ka ma gha a tsi kazlay: Si ta kumay yu ta vlaghatá skwi ña kataghata mndani ná, tsaw dza’a vlanɔta Lazglafta yu kə’a. Nza a tkwe’ ka vlanɔta gha ta glaku ta da gha nda tsa tama wa. ⁶ Mantsa ya zadanata kuni ta gwada Lazglafta ka mbəɗapta nda ña ghuni. ⁷ Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Nda tvani tsa klatá lwa Lazglafta klak Isaya ta ghəña ghuni ta mnay kazlay: ⁸ Ta wi ta wi ta vla tsəna mnduha na ta glaku ña ɗa, ama ma ñudufa tan ná, di’iñ həñ nda i’i. ⁹ Ka bətbət ta tsəlba həñ ta tsəlbu ña ɗa, gwada Lazglafta
ya ka həñ ta tagha zlahu mnduha ña mnduha‡ kə’a ya.

Skwi ya ta ñriñtá mndu

Mak 7:14-23

¹⁰ Ka hgadaghatá Yesu ta dəmgá da tsi, ka’a nda həñ mantsa: «Fawafa ta sləməñ ka sna kuni. ¹¹ Skwi ta lami nda la nda ma wubisim a ta ñriñtá mndu wu, ama skwi ta sabi nda sa ma wa mndu ta ñriñtá mndu,» ka’a.

¹² Na snañta duhwalhani ta tsa gwada ya ka gavadaghatá həñ. Ka həñ nda tsi mantsa: «Nda sna kagha kazlay: Kuzlan kuzla tsa gwada gha ya ta la Farisa kə’a re?» ka həñ. ¹³ Ka’a mantsa: «Inda fu ya kul ñəbata Da ɗa ná, dza’a tɗiñtɗa lu.

† **15:4** Ngha ta Sabi 20:12, Vrafta ta zlahu 5:16, Sabi 21:17, Zlahu 20:9. ‡ **15:9** Ngha ta Isaya 29:13.

14 Zlanɔwazla ta hən, la ghulpata mndu ta pgha ghulpata mnduha hən. Ka lagha ghulpata mndu ka pgha ghulpata mndu ná, dza'a rkagharka hən his his da ghurum,» ka'a.

15 «Tsislanɔnap tsisla ta tsa mahdihdi ya,» ka Piyer nda tsi. 16 Ka Yesu mantsa: «Had mahizl ma ghəŋa kaghuni guli katək ra? 17 Ta sna a kaghuni kazlay: Inda skwi ta lami nda la nda ma wubisim ta dza'a da hudi, ŋa dza'a thidinɔta ma dra kə'a ra? 18 Ama skwi ta sabi nda sa nda ma wubisim ná, ma ŋuduf ta saba tsi. Tsaya skwi ta ŋriŋtá mndu. 19 Tazlay ná, ma ŋudufa mndu ta sli'agapta ghwadaka ndanuha manda: Psla mndu, hliri, sli'insli'in, ghali, tsanavata gwada ta mndu, vza rutsak ta mndu. 20 Tsahaya skwi ta ŋriŋtá mndu. Had za skwa zay kul mbazaku dzvu ta ŋriŋtá mndu wu,» ka'a.

Zlghay nda ŋudufa sana marakw

Mak 7:24-30

21 Tahula tsa ka sli'afɔta Yesu ma tsa vli ya ka laghwi ta hadika Tir nda ya nda ta hadika Siduŋ. 22 Ka lagha sana marakw, makwa ta Kan'ana ta nzakway ta tsa hadik ya da wahu da tsi. «Zwaŋa Dawuda, tawatá hidahida ta i'i Mghama da. Halaway ta ksuta makwa da, ta ghuya danwa ŋani katakata,» ka'a. 23 Ka kwalaghuta tsi ta zlganaftawi dər te'. «Vriŋ na marakw ta wahu mista mu na ba!» ka duhwalhani gavadaghata mnay ŋani ka ŋdanɔda. 24 Ka'a mantsa: «Ghunaga ŋa la Isra'ila§ nda zada manda tuwak lu ta i'i, ŋa sanlaha a wu,» ka'a. 25 Ama ka lagha tsa marakw

§ 15:24 Ngha ta 10:5-6.

ya tsəlbata ma ghuvani: «Mghama da, kata ta i'i,» ka'a. ²⁶ Ka Yesu mantsa: «Ra a ka klaftá skwa zay zwani ka vzanatá zwana kriha wu,» ka'a. ²⁷ «Mantsa ya nzakwani Mghama da, tsaw ta dagay zwana kriha ta wiwisa skwa zay ta rkagata ma vəl zay danahəga tan,» ka'a. ²⁸ Gi ka Yesu nda tsi mantsa: «Dagala zlgəhay nda ɲudufa gha makwa da, ka magamaga tsa skwi ya, manda ya kumanə ka,» ka'a. Gi ta tsa luwa ya, ka mbaftá tsa makwani ya.

Mbambanasta Yesu ta ndəghata gwal danwa

²⁹ Tahula tsa, ka sli'afta Yesu ma tsa vli ya ka laghwi nda ta wa drəfa Galili. Ka laf tsi da nzata ta sana kudunur. ³⁰ Ka sli'adaghata ndəghata dənga slanaghata. Ka hlanaghata hən nda gwal ta dzəgidí, nda gwal nda ghulpa, nda gwal nda rwa səla tan, nda gwal ka rgha, nda ndəghata sanlaha ma danwaha, ka pghata ta kəmani. Ka mbambanasta tsi ta hən. ³¹ Ka ndərmim tsa dənga ya ta gwal si ka rgha ta gwada, ta mbambatá gwal si ka bududun fawaya tan, ta gwal nda rwa səla tan ta mbada, ta gwal si nda ghulpa ta ngha vli. Ka hən mantsa: «ŋa Lazglaf ta Isra'ila na glaku,» ka hən.

*Zunfa Yesu ta skwa zay ta mnduha dambu' fwaɗ
Mak 8:1-10*

³² Tahula tsa guli, ka hganťa Yesu ta duhwalhani. Ka'a nda hən mantsa: «Ta kshata ka hidahida na dənga na, kabga mahkəna fitika tan na kawadaga nda i'i, had skwi dan hən wa. Va a yu ta vrintá hən nda maya nda maya guli wu, da htuta mbrakwa tan ta tvi ta vru dzagha,» ka'a.

³³ Ka duhwalhani nda tsi mantsa: «Ga dza'a mutsa mu ta skwa zay hadna ma na mtak na ɲa

zunṭá ndəghata dəmga mandana na?» ka həṅ.
³⁴ «Kidaghi buradi da kaghuni na?» ka Yesu nda həṅ. «Ndəfán həṅ, mamu zwana klipi ki'a guli,» ka həṅ nda tsi.

³⁵ Ka'a nda tsa ndəghata dəmga ya mantsa: «Nzawanza nda nza ta hadik,» ka'a. ³⁶ Ka hlaftá tsi ta tsa buradi ndəfán nda tsa klipiha ya, ka rfanaghatá tsi ta Lazglafta ta ghəṅani. Ka balanaptá tsi ka vlanṭá duhwalhani. Ka daganaftá hahəṅ guli ta tsa ndəghata dəmga ya. ³⁷ Ka zə inda taṅ, ka baghawṭá həṅ. Ka tskaftá lu ta pďakwani ka ghwanak ndəfán. ³⁸ Dəmbu' fwaď na tsa mnduha ta za tsa skwi ya, mbədaf a lu ta mi'aha nda zwani wa.

³⁹ Tahula vrinṭani ta tsa dəmga ya dzagha taṅ, ka lamə tsi da kwambalu ka laghwí ta hadika Magadaṅ*.

16

Yesu kawadaga nda la Farisa nda ya nda la Sadukiya

Mak 8:11-13, Luk 12:54-56

¹ Ka sli'adaghatá la Farisa nda la Sadukiya slanaghatá Yesu. «Maraṅnamara ta ṅizla ya ta saha daga ta luwa,» ka həṅ dawənṭa da tsi ṅa dzəghay.
² Ka Yesu nda həṅ mantsa: «Nghay ghuni ta dvata vli laghar vli ta fitik hawu ya na: “Ka mandaha dza'a nzakwa vli mahtsim,» ka kuni ta mnay.
³ Nghay ghuni ta ṅra ta vli ma mndəra luwa gasərdək ya guli na: “Dza'a ghubugwa vli gita,» ka kuni ta mnay. Nda sna kuni ta dganatá skwiha ya

* **15:39** Sna a lu ta tsa luwa ya wa. Magdala ya ka sanlaha ta gray.

ta magaku ta luwa, ama sna a kuni ta dganatá ñizla skwiha ya ta magaku nda fitikani wa. ⁴ Ghwadak mnduha ta na fitik na, zləŋa a həŋ ta Lazglafta wa. Mazəmzəm yeya ta dawu həŋ. Had sana mazəmzəm dza'a maganata lu ta həŋ ka ŋa anabi Yunusa* a tsi wu,» ka'a nda həŋ. Ka sli'aftá tsi ka zlaŋta həŋ ka laghwani.

Trapta duhwalha Yesu ta havapta ka skwi ta magə Yesu

Mak 8:14-21

⁵ Ta tsughwadapta duhwalha Yesu ta drəf ná, zanap za həŋ ta klaftá skwa zay. ⁶ «Dasuwa ka kuni! Nghawa ghəŋa ghuni da isa la Farisa nda la Sadukiya,» ka Yesu nda həŋ. ⁷ «Tsəna kwala mu kul klaftá skwa zay na ya kəl tsi ka mnay mantsa,» ka duhwalhani ta ndanay ma ghəŋa taŋ.

⁸ Ka Yesu nda həŋ snaŋər tsi ta tsa ndana taŋ ya mantsa: «Slaghwa a zlgħay nda ŋuduf da kaghuni wa. Kabgawu ta kəl kuni ka ndanay kazlay: Hadu skwa zay da amu wu kə'a na? ⁹ Ta sna a kuni ra? Had kuni ta havakta ka buradi zunus lu ta mnduha dəmbu' hutaf kay ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta† kuni ta padakwani na? ¹⁰ Had kuni ta havaktá ka buradi ndəfáŋ zunus lu ta mnduha dəmbu' fwad kay guli ra? Kidaghi ta tughuba tsakafta‡ kuni ta padakwani guli na? ¹¹ Ma mnaghunata da kazlay: Dasuwa ka kuni nda isa la Farisa nda Sadukiya kə'a ná, waka kaghuni kwal kul snaŋta kazlay: Ta ghəŋa buradi a ta gwada yu wu kə'a na?» ka'a. ¹² Ka tsatsaftá duhwalhani

* **16:4** Ngha ta 12:15-21. † **16:9** Ngha ta 14:15-21. ‡ **16:10** Ngha ta 15:32-38.

kazlay: Ta ghəŋa is ta magə lu ma buradi a mna Yesu ta magay taŋ ta ɗasuwa wu, ama ta ghəŋa tagha skwa la Farisa nda la Sadukiya dza'a maga həŋ ta ɗasuwa.

Yesu ná, Kristi ya

Mak 8:27-30, Luk 9:18-21

¹³ Bhadaghata Yesu ta haɗika Sezare Filip, ka ɗawaŋtá tsi da duhwalhani: «Wa ya ka mnduha ta mnay ta Zwaŋa mndu na?» ka'a nda həŋ.

¹⁴ «Yuhwana mnda maga batem ya, ka sanlaha ta mnay. Iliya ya, ka sanlaha. Irmiya ya, ka sanlaha. Sana anabi ya, ka sanlaha,» ka həŋ nda tsi. ¹⁵ «A ki kaghuni! Wa ya ka kaghuni ta mnay?» ka'a nda həŋ. ¹⁶ «Kagha ná, Kristi ka, Zwaŋa Lazglafta ya ta vla hafu ka,» ka Piyer nda tsi.

¹⁷ Ka Yesu nda tsi tama mantsa: «Simuŋ zwaŋa Zunas, nda tfawi ta ghəŋa kagha, kabga mnda səla a ta mnaghatá tsa gwaɗa ya wu, Da ɗa ta nzakway ta luwa ya. ¹⁸ Ka i'i ta mnaghatá kagha na: Piyer§ ka. Ta tsa pala ya dza'a bafta yu ta Igliza* ɗa. Haɗ sana skwi dza'a laviŋtá mbrakwa mtaku ta maganavata wa. ¹⁹ Dza'a vlaghavla yu ta kramtak tgha ga mghama Lazglafta. Inda skwi dza'a ka da hbafta ta ghəŋa haɗik ná, nda hba ta luwa guli. Inda skwi dza'a ka da plinŋa ta ghəŋa haɗik guli ná, dza'a plinpla lu ta luwa† guli. ²⁰ Yaha kuni da walaŋta mnananŋtá ɗər wati ma mndu kazlay: Kristi yu kə'a,» ka Yesu zlahanaghatá duhwalhani ta ghəŋani.

§ 16:18 Piyer: Tsaya ta hgə lu ka Pala. * 16:18 Igliz: Tsaya Igliz. Ngha ta la Afisus 2:20. † 16:19 Ngha ta 18:18, nda Yuhwana 20:23.

Mnan̄ta Yesu ta gwada ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 8:31—9:1, Luk 9:22-27

²¹ Daga ma tsa fitik ya zlrafta Yesu ta tsalinistá duhwalhani kazlay: «Dza'a dza'a yu da luwa Ursalima, dza'a ghuydipghuya la galata mndu, nda la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta dan̄wa katakata. Na dzata tan̄ ta i'i. Bađu mahkən ya, ŋa sli'agapta da ma mtaku nda hafu,» ka'a. ²² Lagha Piyer ka ksaghutá Yesu nda ghəŋani ta slərpa vli, ka dvanaghata: «Ka klin̄kla Lazglafta ta tsaya Mghama da. Ma walaŋ tsaya ta slaghaghata,» ka'a. ²³ «Laghula gha tavata i'i, halaway na. Tuthun ta fə ka ŋa da. Manda ŋa Lazglafta a ta ndana ka ta ndanu wu, manda ŋa mnda səla ta ndana ka,» ka Yesu mbədavata nda Piyer.

Gwada ta ghəŋa nzula hafu

²⁴ Ka Yesu nda duhwalhani tama man̄tsa: «Ka ta kumay mndu ta dza'a mista da ná, vziŋtani ta ghəŋani ka klayni ta udza zləŋayni, ka dza'ani mista da. ²⁵ Mndu ta kuma nzulanatá hafani ná, dza'a zad̄iŋzada tsa mndu ya ta hafani. Ama mndu dza'a zad̄iŋtá hafani ta ghəŋa gwada ta i'i ná, dza'a mbanafmba ta hafani guli. ²⁶ Tsa lagha mndu ka mutsaftá na ghəŋa had̄ik na dem-dem ka ŋani, ka nda zada hafani ní, nu dza'a ghzlanata tsi na? Ari mamu a skwi dza'a laviŋta mndu ta varatá hafani nda tsi na? ²⁷ Wya dza'a sasa Zwan̄a mndu kawadaga nda duhwalhani ma glakwa Dani, ŋa dganafnani ta nisəla inda mndu

taḅta magatá slnani[†] ma mndu. ²⁸ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, had sanlaha mataba na gwal hadna na dza'a rwuta kul nghantá hən ta sagha Zwanja mndu ma ga mghamani wa.»

17

Nghanta i Piyer, nda Yakubu, nda Yuhwana ta Yesu ma glakwa Lazglafta

Mak 9:2-13, Luk 9:28-36

¹ Tahula fitik mku', ka hlaftá Yesu ta i Piyer nda Yakubu nda zwanjmani Yuhwana nda ghəŋa taŋ, ka laghu hən ta sana ghwá nda slra. ² Ka mbəḁavaftá Yesu ta wa ira taŋ, ka wudaku kumani manda fitik. Ka navaftá lgutani tilil ka ŋusliŋ manda slker. ³ Ka gi zlagaptá i Musa nda Iliya ta wa ira taŋ ka ghwa yiva nda tsi. ⁴ Gi ka Piyer nda Yesu mantsa: «Mghama ḁa! Dina ka nzata mu hadna. Kata kumay ka, dza'a magafmaga yu ta dumbiha hkən hadna: Pal ŋa gha, pal ŋa Musa, pal ŋa Iliya,» ka'a.

⁵ Tata tsa gwada ya Piyer, gi ka saha kusay ka ŋusliŋ tilil bukwamtá hən. Gi ka sanjta lu ta sana lwi ta gwadagapta ma tsa kusay ya: «Nana na Zwanja ḁa ya ḁvu yu katakata Tsatsi zbap yu, ta rfu yu ta ghəŋani. Snawasna ta gwadani,» ka'a.

⁶ Na gi sanjta tsa duhwalha ya ta tsa lwi ya, gi ka zləmbatá hən zluzlumbruh ta hadik. Ka ksutá zləŋ ta hən katakata. ⁷ Ka gavadaghatá Yesu tavata hən, ka ksantá hən. Ka'a mantsa: «sli'afwa sli'a, ma zləŋ kuni ta zləŋ!» ka'a nda hən. ⁸ Kə'a ka hən nghagafta ná, Yesu turtukwani yeya nghan hən hada.

[†] 16:27 Ngha ta Zabura 62:13, Ruma 2:6.

⁹ Ta vragatá hən̄ ta tsa ghwá ya tama, ka zlanaghatá Yesu ta hən̄: «Yahayaha kuni mnanan̄tá dər wati ma mndu ta skwi ya nghan̄ kuni, ha ka sagha fitika sli'agapta Zwan̄a mndu nda hafu ma mtaku,» ka'a. ¹⁰ Ka duhwalhani dawan̄ta da tsi mantsa: «Kabgawu kəl gwal tagha zlahu ŋa mnduha ka mnay kazlay: Tin̄əl Iliya dza'a sagha karaku* kə'a katək na?» ka hən̄. ¹¹ «Manda va tsaya nza-kwani, tin̄əl Iliya dza'a sagha ŋa payanatá inda skwi karaku. ¹² Ama ka yu ta mnaghunata ná, ghadaghada Iliya ta sagha. Tsaw tama tsatsaf a mnduha wu, ka ghuyanaptá hən̄ ta dən̄wa manda ya kuman̄ hən̄. Manda va tsaya dza'a ghuyanapta hən̄ ta dən̄wa ta Zwan̄a mndu guli,» ka'a nda hən̄. ¹³ Mantsa ya tama, ka graftá tsa duhwalha ya kazlay: Ta gwadə ta ghən̄a Yuhwana mnda maga batem ta tsa gwadə ya kə'a.

Mbanafta Yesu ta sana zwan̄ ksu seteni

Mak 9:14-29, Luk 9:37-43

¹⁴ Ndusadaghata tan̄ tavata dəmga, ka gi ndadaghatá sana mndu tsəl̄bata ma ghuya Yesu, ¹⁵ ka'a mantsa: «Mghama da! Tawatá hidahida ta zwan̄a da ksu seteni†, ta ghuya dən̄wa ŋani katakata. Da vu kə'a ta dəd̄amta badu ma sani, da imi badu ma sani. ¹⁶ Si ka kləganaghatá yu ta duhwalha ná, ka traptá hən̄ ta mbanafta,» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu mantsa: «Kaghuni mnduha ta na fitik na, had̄ zlḡhay nda ŋuduf da kaghuni wa. Ta maga ghwadaka skwi kuni. Ha ŋa yawu dza'a gdavata yu tavata kaghuni na? Klagidighawa tsa zwan̄

* **17:10** Ngha ta Malatsi 3:23. † **17:15** Ngha ta 4:24.

ya da hadna,» ka'a. ¹⁸ Ka kladanaghatá lu. Ka davanaghatá Yesu ta tsa seteni ya katakata. Ka saghu tsi ma tsa zwan̄ ya, gi ka mbaftá tsa zwan̄ ya hadahada.

¹⁹ Ma nzata duhwalhani kawadaga nda Yesu ndaghə̄na taŋ, ka gavadaghatá hə̄ŋ da dawanta da tsi: «Kabgawu kəl aŋni ka traptá ghzligiŋtá tsa seteni ya katək na?» ka hə̄ŋ. ²⁰ «Hta ta zlghay nda ŋudufa ghuni ta magay,» ka Yesu nda hə̄ŋ. «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, ka mamu zlghay nda ŋuduf ki'a da kaghuni manda hya kramasa† katsi ná, laviŋlava kuni ta mnanatá ya ghwá ya kazlay: Sli'afslí'a hadna ka dza'a ka da hada a kə'a na, dza'a sli'afslí'a. Had sana skwi dza'a trəgadaghunaghuta wa. ²¹ [Ama mndərga tsa ghwadaka sulkum ya ná, ba nda maga du'a kawadaga nda suma ta ghzligiŋtá lu,]» ka'a nda hə̄ŋ.

Mnəglan̄ta Yesu ta dza'ani mtaku nda sli'agaptani

Mak 9:30-32, Luk 9:42-45

²² Ma sana fitik ka tskavatá duhwalha Yesu ma Galili. Ka Yesu nda hə̄ŋ mantsa: «Dza'a vlavla lu ta Zwan̄a mndu ma dzva mnduha. ²³ Ŋa dzata taŋ, badu mahkəna fitik ŋa sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a. Ka nzata duhwalhani sasu'anak katakata ta ghə̄ŋani.

Plata i Yesu nda Piyer ta dzəmna

²⁴ Manda ḡhadaghata taŋ da luwa Kafarnahum, ka gwal tska dzumna həga Lazglafta nda Piyer mantsa: «Ta plər pla a wa'a Mghama ghuni ta

† 17:20 Ngha ta 13:32.

dzumna həga § Lazglafta katək na?» ka həŋ nda tsi.
²⁵ «Ta play,» ka'a.

Ka sli'aftá tsi ka lami da həga. Gi ka Yesu nda Piyer mantsa: «Simuŋ, kinawu ndana kagha ta ghəŋa tsa gwada taŋ ya na? I wa raŋ pla dzumna nda dzumna luma ŋa mghamha ta na ghəŋa hadik na na? Zwana hadik re, ari la matbay a na?» ka'a nda tsi. ²⁶ «La matbay ya,» ka Piyer. Ka Yesu mantsa: «Nza a tkwe' ta zwana hadik ka play taŋ nda tsa tama wa. ²⁷ Dər má mantsa tsi ná, yaha mu da nzakway ka skwa tuthun ŋa taŋ. La da drəf, ka vzadata ka ta ŋalum. Tsa taŋtaŋa klipi dza'a ka da ksafata ya, ka gunanŋa ka ta wani, dza'a slanaghasla ka ta tseda dzumna mndu his. Ka klafta ka, ka vlaŋta ka ta həŋ ŋa platá ŋa u,» ka'a nda tsi.

18

Fatá ghəŋ manda zwaŋ kwitikw

Mak 9:33-37, Luk 9:46-48

¹ Ma tsa fitik ya, ka gavanavatá duhwalhani ta Yesu, ka həŋ mantsa: «Wa ta nzakway ka mali ma ga mghama Lazglafta na?» ka həŋ. ² Ka hgaktá Yesu ta sana zwaŋ kwitikw ka sladanata ta kəma taŋ. ³ Ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka mbədanaf a kuni ta nza-kwa ghuni, ka nuta ghuni manda zwani kwitikw kwitikw wu katsi ná, had kuni dza'a lami da ga mghama Lazglafta wa. ⁴ Tsaya tama ná, mndu ta hanaganatá ghəŋani manda na zwaŋ kwitikw na ná, tsaya mndu ka mali ma ga mghama Lazglafta. ⁵ Dər wati ma mndu ta tsu'aftá zwaŋ manda na

§ 17:24 Ngha ta Sabi 30:11-16.

zwan̄ wana tsi na ta ghəŋa gwada ta i'i ná, vərda i'i tsu'af tsi.»

Dasuwa ka lu da zləmbiŋtá lu ta mndu

Mak 9:42-48, Luk 17:1-2

⁶ «Ala, ka zləmbiŋzləm̄ba mndu ta sani turtuk ma tsa zwaniha ta zlghaftá i'i ya katsi, ta dər ya má hbidim lu ta dughura buna ma n̄urzlun̄ ka vzaghata da drəf. ⁷ Dəŋwa ŋa ghəŋa hadik ta nzakway ta zlazlambiŋtá mndu! Aŋ mndani, nda nza tkwe' ka nzakwa skwiha ta zlambiŋtá mndu. Ama dəŋwa ŋa mndu ya ta sagha tsa zləmbaku ya nda da tsatsi.

⁸ «Ka nda nza dzva gha, ka səla gha a tsi ka skwi ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsin̄tsa gha ka wud̄iŋta ka di'iŋ. Ta dər lama ka da hafu ŋa kdekeden̄ nda səla gha slun̄ turtuk, ka dzva gha slun̄ turtuk a tsi, ka ya da klafta lu ta kagha nda səlah̄a gha yipa' ka dzvuha gha yəmad̄ a tsi, ka vzamtá kagha da həga vu ŋa kdekeden̄. ⁹ Ka ira gha ta famtá kagha da ga dmaku katsi ná, tsakwasliŋ tsakwasla gha ka wud̄id̄iŋta ka di'iŋ. Ta dər lama ka da həga hafu ŋa kdekeden̄ nda ira gha guzliŋ turtuk, ka ya da klafta lu ta kagha nda iriha gha his his ka vzaghamta da həga vu.»

Tuwak nda zada

Luk 15:3-7

¹⁰ «Dasuwa ka kuni da hərtətátá kuni ta ya dər turtuk mataba tsəna zwaniha na. Ka yu ta mnaghunata ná, duhwalha Lazglafta ta gd̄ata ta ngha kuma Da dá ta nzakway ta luwa ta ngha həŋ.

[¹¹ Sa da mbanaftá gwal ya si nda zaɗa na Zwanja mndu* .]

¹² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Ka dærmæk ka tuwaka mndu, tsa zaɗavaghuta ya turtuk katsi ná, haɗ ta zlanɗá tsaha tæmbay mbsak tæmbay mida ya ta ghwá, ka laghu da psa tsa turtuk ta zwaɗuta ya ra? ¹³ Ka yu ta mnaghunata ná, ka slafsla tsi tida ná, dza'a rfay ta rfu katakata ta ghəɲani ka malaghuta ta ghəɲa tsaha tæmbay mbsak tæmbay mida kul zwaɗuta ya. ¹⁴ Manda va tsaya guli ná, va a Da ghuni ta nzakway ta luwa ta zaɗavaghuta ya dər turtuk ma tsa zwaniha ya wa.»

Tva nzaku nda zwanjama ta gaghatá dmaku

¹⁵ «Ka gaghaga zwanjama gha ta dmaku ná, la slanaghata ka dzranɗa kaghuni histaghuni. Ka snaghasna tsi katsi, katafkata ka ta zwanjama gha. ¹⁶ Ala, ka kwalaghukwala tsi ta snaghata katsi, klafkla ta mndu turtuk ka his a tsi kawadaga nda kagha, ka vradaghata ka da slanaghata, “ɲa da graftá tsa gwaɗa ya ma wa mnduha his ka hkən† a tsi.” ¹⁷ Ka kwalaghukwala tsi ta snanató tsaha ya guli katsi, mnanamna ta Igliz. Ka kwalaghukwala tsi ta snató ɲa Igliz katsi guli, ngha ta tsa mndu ya manda mndu kul snanɗá Lazglafta, ka mnda tska dzumna a tsi.

¹⁸ «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda skwi ya dza'a kwalaghuta kuni ta haɗik ná, dza'a kwalaghukwala lu guli ta luwa. Inda skwi ya dza'a

* **18:11** Ngha ta Lukwa 19:10. † **18:16** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 19:15.

hbanata kuni ta hadik ná, dza'a hba fhba lu guli ta luwa †.

Guya ghəŋ ka maga du'a

¹⁹ «Ka yu ta mnaghunata guli na: Ka dzrafdzra mnduha his mataba ghuni ta wi, ŋa dawa dər wati ma skwi tsi katsi, dza'a tsu'anaf tsu'a Da da ta luwa ta həŋ. ²⁰ Ma vli ya guyava mnduha his ka hkən a tsi ma hga da ná, mataba taŋ yu,» ka'a.

Gwada ta kwal kul pla dmakwa mndu

²¹ Ka sli'aftá Piyer ka gavadaghata dawanŋa da Yesu, ka'a mantša: «Mghama da! Ka ta giha ga zwanama da ta dmaku ní, kidaghi səla dza'a planata yu ta dmakwani na? Ndəfáŋ səla rki dza'a planata yu na?» ka'a nda tsi. ²² Ka Yesu nda tsi mantša: «Ndəfáŋ səla yeya a ta mnaghata yu wu, ndəfáŋ mbsak, ndəfáŋ mbsak, ndəfáŋ səla. ²³ Tsaya dza'a kəl lu ka gra ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta kuma mbədaftá skwa gadghəlani ma dzva gwal ta ksanatá slna ya. ²⁴ Ma nzatani ka mbəday, ka klanaktá lu ta sani ya nda dməŋa mlenwi mlenwiha tsemi da tsi. ²⁵ Had skwa tsa mndu ya ŋa plata wa. Ka tsa mgham ya mantša: Skwapwaskwa ta tsa mndu ya, nda markwa taŋ tani, nda zwanani tani, nda inda skwi ta nzakway ka ŋani tani, ŋa pla tsa dməŋ ya, ka'a. ²⁶ Ka zləmbatá tsa kwalva ya ta hadik ka tsəlɓata ta kəmani, ka'a mantša: “Wya dzvu, ksa ta ŋuduf, dza'a plagha pla yu demdem,” ka'a. ²⁷ Ksanŋa tsa kwalvani ya ka hidahida katakata ta

† **18:18** Ngha ta 16:19, nda Yuhwana 20:23.

tsa danahəgani ya, ka zlanantá tsi ta tsa dməŋ ya ka zliŋta.

²⁸ «Saba tsa kwalva ya manda zliŋtá, ka guy-atá tsi nda sana grani ya si ta ksə həŋ ta slna kawadaga, nda dməŋani da tsi ka suley dərmək. Ka valaftá tsi tida, ka ksanaftá ŋurzlun. “Plihapla ta skwa da gita gita!” ka’a nda tsi. ²⁹ Ka zləmbatá tsa grani ya ta hadik, ka ndəba dzvu da tsi. Ka’a mantša: “Wya dzvu, ksa ta ŋuduf dza’a plagha pla yu,” ka’a nda tsi. ³⁰ “Ya’! Dva a yu wu, plihata gitagita,” ka’a. Ka laghu tsi hamtá tsa grani ya ma gamak ka kzla planatani ta tsa dməŋani ya. ³¹ Nghay sanlaha ma tsa kwalvaha ya ta tsa skwi maga tsi ya ná, ka kuzlanaftá tsi ta həŋ ta ŋuduf katakata. Ka laghu həŋ rusanaftá danahəga tan ta inda skwi ta maguta. ³² Ka hgadaghata tsa danahəgani ya, ka’a nda tsi mantša: “Ghwadaka kwalva ka, zlaghanzla yu ta inda dməŋa da ta kagha kabga ndəbata gha ta dzvu da i’i ná, ³³ had kagha guli má dza’a tawa hidahida ta gra gha, manda ya tawa yu ta hidahida ta kagha ya ra?” ka’a. ³⁴ Huf safi ta ŋudufa danahəgani, ka laghu tsi hamta ma gamak, ka kzla planatani ta inda dməŋani da tsi.

³⁵ «Dər wa tsi ma kaghuni kul had ta planatá dmakwa zwanamani ma hyahya ŋudufani§ wu katsi ná, manda va tsaya dza’a maga Da da ya ta luwa nda kaghuni,» ka’a.

19

§ 18:35 Ngha ta 6:15.

Tagha skwi ta ghəŋa ghzla marakw
Mak 10:1-12

¹ Manda kdīŋta Yesu ta tsa gwada ya, ka sli'aftá tsi ta hadika Galili ka laghwi ta hadika Zudiya ta óla ghwa Zurdeŋ. ² Ka sli'afta dəmgə rutut mistani. Ka mbambə tsi ta mnduha.

³ Ka gavadaghatá la Farisa da tsi, kabga ta kumay həŋ ta tsanamtá matsavaða. Ka həŋ nda tsi mantsa: «Lavinjlava mndu ta ghzliŋtá markwa taŋ, ka magamaga tsi ta dər wati ma skwi tsi ra?» ka həŋ. ⁴ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta dzaŋa a kuni ta skwi ya nda vinda ma defteri nda ghuða ra? “Ma zrafta inda skwi ná, zlagigiŋ zlaga Lazglafta ta i zgun nda marakw*.” ⁵ Ka Lazglafta mantsa: “Tsaya dza'a kəl zgun ka zlaŋtá i dani nda mani, ka laghwi da ndi'aftá vgha nda markwa taŋ, ŋa nzakway tsa hahəŋ his ya ka mndu turtuk†.” Mantsa ya tama, ⁶ nzəgla a həŋ ka mnduha his wa, ama ka mndu turtuk nzakwa taŋ. Yaha mndu tama da dganatá skwi ya ndi'anaf Lazglafta,» ka'a. ⁷ Ka la Farisa nda tsi mantsa: «Kabgawu tama kəl Musa ka mnay kazlay: Ka ta ghzlay mndu ta markwa taŋ katsi ná, vindanaftani ta delewera ghzliŋtani‡ kə'a óa?» ka həŋ nda tsi. ⁸ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Təŋa ta ghəŋa ghuni kəl Musa ka vlaghunatá tva ghzliŋtá marakw. Ma zraftani ná, mantsa ya a nzakwani wa. ⁹ Ama ka i'i ta mnaghunata ná, yaha mndu walaŋtá ghzliŋtá markwa taŋ, ka taghəŋa hliri§ a tsi. Nzakwani ná, ka ghzliŋghzla mndu ta

* **19:4** Ngha ta Zrafta 1:27 nda 5:2. † **19:5** Zrafta 2:24. ‡ **19:7** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 24:1. Nda Mata 5:31. § **19:9** Ngha ta 5:32.

markwa taŋ, ka klaftani ta sani katsi ná, ta hliri tsa mndu ya nda tsa.»

¹⁰ Ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ka si mantsa ya ta magakwa skwi mataba i marakw nda zə'al katsi ná, dər kwal kul klay,» ka həŋ. ¹¹ Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Inda mndu a dza'a laviŋtá ŋaftá tsa gwada ya wa, ba gwal ya vlan Lazglafta ta mbrakwa ŋafta kasi'i, ¹² kabga mamu gwal ya yaga lu ka kuβitik, mamu gwal ya pslaf mnduha nda psła, mamu gwal ta kwalaghutá klay, kabga gwada ta ga mghama Lazglafta guli. Mndu ya dza'a laviŋtá ŋaftá tsa gwada ya, ka ŋa tsi,» ka'a.

Fanaghata Yesu ta dzvu ta ghəŋa zwani

Mak 10:13-16, Luk 18:16-17

¹³ Tahula tsa, ka hladaghatá mnduha ta zwani kwitikw kwitikw da Yesu, ŋa fanaghatani ta dzvu ta həŋ ka maga du'a ta ghəŋa taŋ. Ama ka pyə duhwalha Yesu ta mnduha. ¹⁴ Ka Yesu nda tsa duhwalha ya mantsa: «Zlanwazla ta zwani ka sagha həŋ da i'i, ma pyə kuni ta həŋ, kabga ŋa gwal ta gara vgha nda hahəŋ* na ga mghama Lazglafta,» ka'a. ¹⁵ Ka fafanaghatá Yesu ta dzvu ta ghəŋa tsa zwaniha ya. Tahula tsa, ka sli'aftá tsi ma tsa vli ya, ka laghwi.

Sana duhwal ka gadghəl

Mak 10:17-31, Luk 18:18-30

¹⁶ Va gi ka lagha sana mndu da Yesu, ka'a mantsa: «Maləma da, nahgani skwi dza'a yu magata dina, ŋa nzakwa da nda hafu ŋa kdekeden kawadaga nda Lazglafta na?» ka'a. ¹⁷ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Kabawu kəl ka ka dawihata ta ghəŋa

* **19:14** Ngha ta 18:3-5.

n̄ərma skwi na? Turtuktuk n̄ərma ta nzakway ka Lazglafta. Ka ta kumay ka ta nzakwa gha nda hafu n̄a k̄dekedzen̄ kawadaga nda Lazglafta katsi ná, snata gha ta zlahuhani,» ka'a. ¹⁸ «Wati zlahuha ya na?» Ka tsa mndu ya. Ka Yesu mantsa: «Yaha ka da dzatá mndu, yaha ka da hliri, yaha ka da ghali, yaha ka da tsanavatá gwada ta mndu, ¹⁹ vla ta glaku n̄a i da gha nda ma gha, d̄vud̄va ta mnda s̄ala manda va gh̄n̄a gha†,» ka'a. ²⁰ Ka tsa duhwal ya nda tsi mantsa: «Snasna yu ta inda tsaha ya demdem, nu ta p̄fakwani n̄a maḡḡelta d̄a na?» ka'a. ²¹ Ka Yesu nda tsi mantsa: «Ka ta kumay ka ta nzakwa gha hem‡ katsi ná, la ka dzawin̄ta ka ta inda skwa gha, ka daganaf̄ta ka ta tsedani ta gwal ka p̄du. Dza'a mutsay ka ta gadgh̄l ta luwa, tahula tsa ka sagha ka, ka dza'a ka mista d̄a,» ka'a. ²² Na snan̄ta tsa duhwal ya ta tsa gwada ya, ka basaftá tsi ta n̄uduf ka sli'afta ka laghwi, kabga gadgh̄l ya.

²³ Ka Yesu nda duhwalhani mantsa: «Kahwath-wata ka yu ta mnaghunata, nda bla katakata ka lama mndu ta fafta gh̄n̄ani ta gadgh̄l da ga mghama Lazglafta. ²⁴ Ka yu ta vr̄agliñtá mnaghunata na: Ta d̄ər laba n̄alibwa nda ta ghuruma lipir, ka lama mndu ta faftá gh̄n̄ani ta gadgh̄l da ga mghama Lazglafta,» ka'a. ²⁵ Na snan̄ta duhwalhani ta tsa gwada ya, ka nd̄ərau' h̄n̄ katakata, ka h̄n̄ mantsa: «Ka si mantsa tsi, wa dza'a lavin̄ta mutsaftá mbaku tama?» ka h̄n̄. ²⁶ Ka nghanavatá Yesu ta h̄n̄, ka'a mantsa: «Skwi nda bla da mnduha ya ná, bla a da Lazglafta wa,» ka'a.

† **19:19** Ngha ta Sabi 20:12-16, Vrafta ta zlahu 5:16-20, Zlahu 19:18.

‡ **19:21** Ngha ta 5:48.

²⁷ Gi tsau' ka piyer tsu'aghutá gwada, ka'a nda Yesu mantsa: «A'a! Ya wana aṅni, zlanavazla aṅni ta inda skwi, ka dza'a mista gha ya ní, kinawu ká'a dza'a magaku nda aṅni tama?» ka'a. ²⁸ Ka Yesu nda həṅ mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma mbəḍavafta§ inda skwi dza'azlay ná, dza'a nzafta ta dughurukwa glakwani na Zwaṅa mndu. Kaghuni gwal ta dza'a mista da ya guli, dza'a nzanzafta ta dughurukha ghwanḗḗ his kaghuni, ṅa tsa guma ta ghəṅa mndəra la Isra'ila ghwanḗḗ his guli. ²⁹ Dər wati ma mndu ta zlanavata həḡani, ka zwanamani a tsi, ka kwaghamani a tsi, ka dani a tsi, ka mani a tsi, ka zwanani a tsi, ka vwahani a tsi, ta ghəṅa gwada ta i'i ná, dza'a mutsay həṅ ta dərəkātani, ka malaghuta a tsi, ṅa mutsay taṅ ta hafu ṅa kdekeden guli ta ghəṅani. ³⁰ Ama nda ndəgha gwal ta nzakway taṅtaṅ, dza'a nzakway nda hul. Nda ndəgha gwal ta nzakway nda hul guli, dza'a nzakway taṅtaṅ,» ka'a.

20

Gwada ta ghəṅa kwalvaha ma vwaha inabi

¹ «Wya skwi ṅa gray nda ga mghama Lazglafta. Ka tsavagaptá sana zə'ala həḡa ma həḡani, wrək sərḗk, da zba gwal ṅa ksanatá slna ma vwaha inabani. ² Ka dzraftá tsi nda tsa gwal ksa slna ya ta planatá həṅ ka tseda vagha mndu* turtuk, ta vagha taṅ. Ka ghunaghatá tsi ta həṅ da vwaha inabi. ³ Ka sli'iglaftá tsi wər ta nzemndi təmbay gavzlazlan, ka nghəḡlantá tsi ta gwal ksa slna ta

§ 19:28 Ngha ta Daniyel 7:14. * 20:2 Ngha ta Mata 5:26.

nzaku bətbət. ⁴ Ka'a nda həŋ mantsa: "Lawa kaghuni guli da ksa slna ma vwaha inaba da, dza'a plaghuna pla yu ta tseda ghuni manda ya ta raku," ka'a nda həŋ. ⁵ Ka sli'aftá tsa gwal ksa slna ya ka laghwi da tsa vwaha inabi ya. Ka sli'iglaftá tsi guli wər fitik ma ghəŋ vli, mantsa guli ta fitik hawu, ka magata manda va tsaya guli. ⁶ Ka sli'iglaftá tsi guli beeghwa fitik, ka slanaghatá tsi guli ta sanlaha ma gwal ksa slna ta nzaku. Ka'a nda həŋ mantsa: "Nya kəl kuni ka vaghay ta nzaku kul laghwi maga slna na?" ka'a nda həŋ. ⁷ Ka həŋ nda tsi mantsa: "Had mndu ta klaftá aŋni ŋa maga slna wa," ka həŋ. Ka'a nda həŋ mantsa: "Lawa kaghuni guli da maga slna ma vwaha da," ka'a.

⁸ «Gahawu tama, "hagakhaga ta tsa gwal ta ksa slna ya, ka planata ka ta nisəla taŋ ka zrafta ka nda tsa gwal ka kwanahani ya, ŋa kdīŋta gha nda gwal taŋtaŋ," ka tsa dani ma vwaha inabi ya nda kwalvani. ⁹ Ka lagha tsa gwal ta zraftá ksa slna beeghwa fitik ya. Ka vlanťá lu ta tseda vagma mndu turtuk turtuk ta həŋ. ¹⁰ Ka lagha gwal ta zraftá ksa slna taŋtaŋ. "Mali dza'a aŋni zlgħay" ka hahəŋ si ta gray. Ama ka vlanťá lu ta tseda vagma mndu turtuk turtuk ta həŋ. ¹¹ Ta zlgħə həŋ ya, ta dza'a nda ŋuŋuraku həŋ ta ghəŋa tsa danahəga ya. ¹² Ka həŋ mantsa: "Beeghwa fitik ta sagha nanaha na, awa† turtuktuk kwenkwen maga həŋ ta ksa slna ná, waka kagha planatá həŋ guram nda ŋa aŋni na? Aŋni, hərfu hərfə ŋni ta ksa slna tles fitik, ka vaghay ta maga slna ta fitik," ka həŋ. ¹³ Ka'a nda həŋ mantsa: "Gra da, nənəp a yu ta kagha wa. Ta

† **20:12** Awa: Tsaya fitik maga mndu ta maga slna.

tseda vagma mndu turtuk a dzrafta u nda kagha kay ra? ¹⁴ Zlgha ta nisəla gha, ka sli'a ka. Manda va ya kuman yu vlan̄ta yu ta tsa mndu ta sagha nda hul ya, manda va ŋa gha. ¹⁵ Lavin̄lava yu ta maga skwi manda ya kuman yu nda tseda da, mantša a kasi'i wa? Ari zdəgagha a wa a na skwi dina maga yu na ta wa ira gha na?" ka'a. ¹⁶ Tsaya tama ná, dza'a nzakway gwal nda hul, ka gwal tan̄tan̄. Ŋa nzakwa gwal tan̄tan̄, ka gwal nda hul,» ka Yesu sganaghata.

Mahkəna mnan̄ta Yesu ta gwada ta mtakwani nda sli'agaptani

Mak 10:32-34, Luk 18:31-34

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka ŋlu ka dza'a da luwa Ursalima. Ta mbađa həŋ ta tvi, ka ksaghutá tsi ta tsa gwal ghwan̄pdə his ya, ka'a nda həŋ mantša: ¹⁸ «Ndanana, wana mu ta ŋlu ka dza'a da luwa Ursalima. Dza'a ksafksa lu ta Zwan̄a mndu, ka vlan̄tá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, ŋa tsanaghata tan̄ ta guma dzata. ¹⁹ Dza'a vlan̄vla həŋ ta gwal kul had̄ ka la Yahuda, ŋa gagay tsaha ya, ŋa sləvay tan̄ nda krupi, ŋa zləŋafta tan̄ ta udza zləŋay. Bađu mahkəna fitik, ŋa sli'agaptani nda hafu ma mtaku,» ka'a.

Dawutá vla mani ma i Yakubu nda Yuhwana

Mak 10:35-45

²⁰ Tahula tsa, ka lagha mani ma zwana Zebedi nda zwanani. Ka tsələbata tsi ta kəmani ŋa dawa skwi da tsi. ²¹ «Nu ta kumə ka na?» ka Yesu nda tsi. «Wana na zwana da his na, sagha fitika ga mghama gha ya ná, ka mnata ka, ŋa nzata na zwana da na,

nda ga zeghwa gha ya, nda ga zlaḅa gha ya, ka yu,» ka'a nda tsi. ²² «Sna a kuni ta skwi ta dawu kuni wa. Dza'a laviṅlava kuni ta sa leghwa tsa ghuya ḁaṅwa dza'a yu ghuyay ya ra?» ka Yesu. «Dza'a say ṅni!» ka həṅ nda tsi. ²³ Ka Yesu† nda həṅ mantsa: «Mantsa nzakwani, dza'a say kuni ta tsa leghwa ghuya ḁaṅwa ḁa ya, ama ta ghəṅa gwada ta nzaku nda ga zeghwi nda ya nda ga zlaḅa ná, i'i a dza'a mna tsaya wa. Da ḁa dza'a vlatá tsa vli ya ta gwal ya payanaf tsi ta həṅ,» ka'a.

²⁴ Snaṅta tsa pḁakwa duhwalha ghwaṅ ya ta tsa gwada ya, ka ḅasanavatá həṅ ta ṅuḁuf ta tsa zwanamaha his ya. ²⁵ Ka hagadaghatá Yesu ta həṅ, ka'a nda həṅ mantsa: «Nda sna kuni ná, ta gay mghamha ta ghəṅa mnduha ta má mgham mghama taṅ ta ghəṅa taṅ. Gwal dagaladagala guli, ta maray hahəṅ ta mbrakwa taṅ ta ghəṅa taṅ. ²⁶ Ama mantsa ya a nzakwani mataba kaghuni wa. Katək ná, ka ta kumay sani ta nzakway ka mali mataba ghuni ná, nzatani ka kwalva ghuni. ²⁷ Ala, ka dər wa ta kuma nzakway ka mnda kla kəma mataba ghuni ya, nzatani ka vu'a ghuni. ²⁸ Manda va tsaya ná, sa a Zwaṅa mndu ṅa maganata lu ta slna wa. Ama sasa ṅa maganatá slna ta mnduha, ṅa vlatani ta hafani ṅa mbanaftá ndəghata mnduhaḤ,» ka'a.

Mbambanafta Yesu ta ghulpata mnduha his

Mak 10:46-52

²⁹ Ta sabə i Yesu nda duhwalhani ma luwa Yeriku, ka sli'aftá dəmga rutut mistani. ³⁰ Ta

† 20:23 Ngha ta Slna gwal ghunay 12:2. § 20:28 Ngha ta 26:28, nda 1 Timute. 2:6.

nzaku ghulpata mnduha his ta wa tvi. Ka sɔnɔ́tá hɛ́ŋ ta lablá Yesu nda ta tsa kə́'a, ka dzatá hɛ́ŋ ta lawlaw. «Mgham, Zwanɔ́ Dawuda! Tawa ta hidahida ta aɔ́ni,» ka hɛ́ŋ. ³¹ «Hafwa wa ghuni!» Ka tsa dɛ́mga ya, ka dawa hɛ́ŋ. Ama ka sganaghatá tsa ghulpata mnduha ya ta dza lawlaw. «Mgham, Zwanɔ́ Dawuda! Tawa ta hidahida ta aɔ́ni,» ka hɛ́ŋ. ³² Ka sladavatá Yesu, ka hɛ́ŋ. «Nahgani ta kumə kuni ta magaghunata da na?» ka'a nda hɛ́ŋ. ³³ «Mghama da, gwananɔ́nagwana ta iriha ɔ́ni!» ka hɛ́ŋ nda tsi. ³⁴ Ka ksanɔ́tá hɛ́ŋ ta Yesu ka hidahida. Ka kasanɔ́tá tsi ta iriha tan. Ka gi nghanɔ́tá hɛ́ŋ ta vli nzidid. Ka laghu hɛ́ŋ mista Yesu.

21

Lama Yesu da luwa Ursalima

Mak 11:1-11, Luk 19:28-40, Yuh 12:12-19

¹ Ta ghwan a i Yesu nda duhwalhani ka ɓhadaghata da luwa Ursalima wu, ndusa hɛ́ŋ nda luwa Beslaze tavata ghwá Zaytuɔ́*, ka ghunaftá Yesu ta gwal his mataba duhwalhani. ² Ka'a nda hɛ́ŋ mantsa: «Lawala da a luwa ta kə́ma ghuni a. Ka ɓhadaghaɓha kuni, dza'a gi slanaghasla kuni hada ta hbatá mana kdih nda zwanani. Ka pligidaghata kuni ta hɛ́ŋ. ³ Ka mamu mndu ta gwadgaghunata ta ghɛ́ŋani katsi ná, “Mgham ta kumay,” ka kuni da zlganaftá wani. Dza'a gi zlaghunanzla hɛ́ŋ.»

⁴ Kəl tsaya ka nzakway mantsa ná, nda nza kabga ɔ́n dzanaghatá ghɛ́ŋa gwada ya mna anabi Zakari kazlay:

* **21:1** Ngha ta Markus 11:1.

⁵ «Mnanawamna ta gwal ma luwa Siyuna, wa'a mghama gha ta sagha da kagha, leḡtekw nzakwani katakata, ta sagha ta kdih, ta vuvu'ukwa kdih, ta nzakway ka zwaṅa kdih†,» ka'a.

⁶ Ka sli'aftá tsa duhwalha ya ka laghwi magata manda ya mnanaf Yesu ta həṅ. ⁷ Ka hlaktá həṅ ta tsa mana kdih ya nda zwaṅani, ka pghaftá həṅ ta lgutha taṅ ta həṅ, ka lafi Yesu nzafta tida. ⁸ Ka zlazlatə ndəghata mnduha ta lgutha taṅ ta tvi. Sluhwa ṅa sanlaha ta patsay ka pghay ta tvi‡ guli. ⁹ Ka hlə gwal ta kəma Yesu nda gwal nda hulani tani ta wi, ka həṅ mantsa: «ṅa Zwaṅa Dawuda glaku, ka tfanaghatfa Lazglafta ta wi ta mndu ta sagha ma hga Mgham Lazglafta! ṅa Lazglafta ta luwa§ glaku!» ka həṅ.

¹⁰ Manda ḡhadamta Yesu da luwa Ursalima, ka kḡbutá mnduha. «Wa na mndu na tama?» ka həṅ. ¹¹ Ka tsa dəmga mistani ya mantsa: «Anabi Yesu ta sabi ma luwa Nazaret ta hadika Galili ya,» ka həṅ.

Lama Yesu da həga Lazglafta

Mak 11:15-19, Luk 19:45-48, Yuh 2:13-22

¹² Ka lami Yesu da həga Lazglafta. Ka ghzligiṅtá tsi ta inda gwal ta tsakala nda gwal ta skway tani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka zlambiḡiṅtá tsi ta tabəla gwal mbəḡu, nda vla nzakwa gwal ta dzawaptá ghərbu'. ¹³ Ka'a nda həṅ mantsa: «Nda vinda ma deftera Lazglafta kazlay: Həga da

† 21:5 Ngha ta Zakari 9:9. ‡ 21:8 Ngha ta 2 Mghamha 9:13.

§ 21:9 Ngha ta Zabura 118:25-26, Zabura 118:25.

ná, həga maga du'a ya kə'a, ka nintá kaghuni ka galigha la gənda*.»

¹⁴ Ka gavadaghatá gwal nda ghulpa nda gwal nda raghwa səla tan tavatani ma tsa həga Lazglafta ya. Ka mbambanaftá tsi ta hən. ¹⁵ Nghay la mali ta ghəŋa gwal ta dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha ta tsa mandərmima skwi ta magə Yesu, nda tsa hlawa zwani ma həga Lazglafta kazlay: «ŋa Zwanə Dawuda glaku!» kə'a ya ná, ka kuzlanaftá tsi ta hən ta ŋuduf. ¹⁶ Ka hən nda Yesu mantsa: «Nda sna ka ta na skwi ta mnə hən na ra?» ka hən. «Anj! Nda sna yu,» ka Yesu nda hən. «Ta walaŋ a kuni ta dzaŋaftá tsa gwadaha ya ma deftera Lazglafta ra? Ka'a na: “Kagha ta payaftá zləzlvə kagha nda ma wa zwani nda ya nda ma wa zwana vzi'uwa, manda ya kuman ka†,» ka'a.

¹⁷ Ka sli'aftá Yesu ka zlanťa hən ka saghwi ma tsa luwa ya, ka laghwi da luwa Betani ka hani tsi hada.

Ksi'afťa Yesu ta sana ghuraf

Mak 11:12-14,20-24

¹⁸ Gasərdək ta vru Yesu ka dza'a da tsa luwa dagala ya, ka kuzlanaftá maya. ¹⁹ Ka nghanťa tsi ta fwa sana ghuraf ta wa tvi. Ka lagha tsi distani. Kə'a kə'a ná, sluhwa yeya dze'dze' tida. «Had ka dza'a walglanťa yəglafťa wu,» ka'a nda tsi. Gi hadahada dzun ghwalatá tsa fu ya tsa. ²⁰ Kə'a ká tsa duhwalhani ya nghanata ghwalatá tsa fu ya ná, ka ndərmimi hən nda ndərmima. Ka hən mantsa: «Waka na ghuraf na gi ghwaluta

* **21:13** Ngha ta Isaya 56:7 nda Irmiya 7:11. † **21:16** Ngha ta Zabura 8:3.

hadahada kay ka na?» ka hən. ²¹ Ka Yesu nda hən mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ka zlg hafzlg ha kuni ta Lazglafta nda ɲuduf dgaŋ a kuni ta ghən dekdek wu ka tsi ná, skwi magana lu ta na ghuraf na yeya a dza'a kuni magay wa: “Ama, sli'afslí'a hada ka vzamta ka ta vgha da drəf,” ka kuni dza'azlay nda ya ghwá ya ná, dza'a magaku manda va tsaya. ²² Inda skwi dza'a dawanta kuni nda zlg hay nda ɲuduf nda ma maga du'a ná, dza'a mutsay kuni,» ka'a.

*Wa ta vlanťa mbrakwa maga skwiha manda na?
Mak 11:27-33, Luk 20:1-8*

²³ Ka lamə Yesu da həga Lazglafta ka taghə tsi ta skwi ɲa mnduha. Ka gavadaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu da dawanta da tsi. «Mutsu ga kagha ta na mbraku ta kəl kagha ka maga na skwiha na na? Wa ta vlaghata na mbraku na?» ka hən. ²⁴ Ka Yesu nda hən mantsa: «Mamu skwi turtuktuk dza'a dawanta yu da kaghuni guli. Ka zlg hidifzlg ha kuni ta wani katsi, dza'a mnaghunamna yu ta vli ta mutsu yu ta na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na. ²⁵ Wa ta ghunafta Yuhwana ɲa maga batem† na? Lazglafta re, ari mnduha a na?» ka'a nda hən. Ka laghu hən da dzray mataba hahən hahən.

Ka hən mantsa: «“Ka Lazglafta ta ghunafta Yuhwana ka mu,” nu kwal kuni kul zlg hafta 6a? ka'a dza'azlay nda amu. ²⁶ Ala, ka “mnduha ta ghunafta” ka mu guli, ta zləŋay mu ta mnduha guli, kabga klafkla hən demdem kazlay: Anabi Yuhwana kə'a.» ²⁷ Ka hən nda Yesu tama mantsa:

† 21:25 Ngha ta 3:6.

«Sna a an̄ni ka wa ta ghunafta wu,» ka hən̄. Ka Yesu nda hən̄ guli mantsa: «I'i guli ná, haɗ yu ta mnaghunata ka wa ta vlihata na mbraku ta kəl yu ka maga na skwiha na wu,» ka'a.

Gwada ta ghəŋa zwanaha his

²⁸ Ka Yesu nda hən̄ guli mantsa: «Kinawu ka kaghuni ta ndanay na? Mamu sana mndu his zwanani. Ka'a nda sani taŋtaŋ mantsa: “La ka dza'a ka da maga sl̄na ma vwaha inaba u sagəŋ,” ka'a nda tsi. ²⁹ “La a yu wu,” ka'a. Tahula tsa, ka ndanglaptá tsi ka sli'afta ka laghwi da vwah. ³⁰ Ka mnanatá dani ta tsa sana zwan̄ ya manda va tsaya guli. “Aray, ta dza'a yu da,” ka'a. Tahula tsa, ka kwalaghuta tsi. ³¹ Wati mataba tsa zwanaha his ya, ta magata skwi ya kumə da taŋ ná?» ka Yesu nda hən̄. «Tsa taŋtaŋ ya ya,» ka hən̄. Ka Yesu nda heŋ tama mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, dza'a tin̄laghutin̄la gwal tska dzumna nda mi'a hliri ta lami da ga mghama Lazglafta ka kaghuni. ³² Wya saghasa Yuhwana mnda maga batem da kaghuni, ka maraghunatá tsi ta tvi tɗukwa, ka kwalaghutá kuni ta zlghafta. Ama ka zlghaftá gwal ta tska dzumna nda mi'a hliri. Kulam nda va tsa nghaŋta ghuni ya tani, mbədanaf a kuni ta nzakwa ghuni ka zlghafta wa,» ka Yesu nda hən̄.

Mahdihdi ta ghəŋa gwal ta hva vwaha inabi

Mak 12:1-12, Luk 20:9-19

³³ «Ka mnaghunamna yu ta sana mahdihdi ɓa: Mamu sana mndu ta ŋaɓaftá fwa inabiha ma vwanani. Ka ŋamtá tsi ma muhul. Ka laptá tsi ta ghurum ŋa ditsa yakwani. Ka baghatá tsi ta vli

ɲa nzagata ka nghay[§]. Tahula tsa, ka fanamtá tsi ma dzvu ka haya ta gwal hva. Ka sli'afta tsi ka laghwi dista luwa. ³⁴ Magatá fitika daga yakwani, ka ghunafta tsi ta kwalvahani da tsa gwal hva ma tsa vwah ya, ɲa mutsanaf^{ta} taɲ ta ɲani ma d^{ag}ata yakwa tsa inabi ya. ³⁵ Ama, ka valaftá tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya ta tsa kwalvaha ya. Ka d^gaptá h^əɲ nda d^ga ta sani ka dzata h^əɲ nda dza ta sani. Ka z^lərtsatá h^əɲ nda z^lərtsa ta sani. ³⁶ Ka ghunglaftá tsi ta sanlaha ma kwalvahani ka malaghuta mbsaka tsaha taɲtaɲ ya. Ka maganatá tsa gwal hva tsa vwah ya ta hah^əɲ guli manava ɲa tsahaya. ³⁷ K^davaktani, ka ghun^ədanaptá tsi ta h^əɲ ta v^ər^da ɲani ma zwaɲ nda mnay kazlay: Dza'a v^laɲv^la h^əɲ ta glaku ta zwaɲa d^a k^ə'a. ³⁸ Na nghay tsa gwal hva fwa inabi ya ta lagha tsa zwaɲ ya, ka h^əɲ mataba taɲ mantsa: “Wana tsa mndu dza'a za h^əga ya kay. Sawa, ka dzata mu! ɲa zay mu ta h^əgani,” ka h^əɲ. ³⁹ Ka valaftá h^əɲ tida. Ka tshidiɲta di'ɲ nda tsa vwah ya, ka dzata.

⁴⁰ «Badu da sagh^ər tsa dani ma inabi ya ní, kinawu k^ə'a dza'a magay nda tsa gwal hva tsa vwaha inabi ya na?» ka Yesu nda h^əɲ. ⁴¹ «Dza'a pslapsla ta tsa ghwadakha ya, ks^aɲta a h^əɲ ka hidahida wa. ɲa klaftani ta tsa vwaha inabani ya ka fanamta ma dzvu ka haya ta sanlaha ma gwal hva. ɲa vlay tsahaya ɲani nda fitikani ta ɲani mataba d^{ag}ata yakwa tsa fwa inabi ya,» ka h^əɲ.

⁴² Ka Yesu nda h^əɲ guli mantsa: «Ta walaɲ a kuni ta dzaɲafta skwi vindaf lu ma defteri ra? “Tsa pala wudⁱɲɲ gwal ba h^əga ya,

§ 21:33 Ngha ta Isaya 5:1-2.

tsaya ta nuta ka vərđa palaka tughwa həga.
 Tsaya ná, Lazglafta ta đvaftá nzakwani mantša.
 Nda nza ka mazəmzəm ta wa ira amu*.”

⁴³ «Tsaya kəl yu ka mnay ɲa ghuni kazlay: Dza’a klaghukla lu ta ga mghama Lazglafta da kaghuni ɲa vlanťá mndəra mnduha dza’a snanató gwadani đina kə’a ya. ⁴⁴ [Tsa mndu dza’a zləmbafta ta tsa pala ya, dza’a hurḅə hurḅa. Ala, ka tsa pala ya ta zləmbanaghatá mndu katsi, dza’a hu’anap hu’ať ɲərdək ta tsa mndu ya.]»

⁴⁵ Na snanata la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la Farisa ta tsa mahdihda Yesu ya, ka graftá həɲ kazlay: Ta ghəɲa taɲ ta gwada tsi ta tsa gwada ya, kə’a. ⁴⁶ Ka zbə həɲ ta ksafťá Yesu. Ama ka zləɲaftá həɲ ta dəmga, kabga klafkla dəmga ta Yesu ka anabi.

22

Mahdihdi ta ghəɲa kla makwa

Luk 14:15-24

¹ Ka Yesu mnəglanató həɲ nda mahdihdi mantša: ² «Ka guram ga mghama Lazglafta nda sana mgham ta payaftá skwa zay ma klay zwanani ta makwa. ³ Ka ghwanafťá tsi ta kwalvahani ɲa hagaktá gwal hagan tsi ɲa za tsa skwa zay ya, ama ka kwalaghuta tsahaya ta sagma. ⁴ Ka ghunglafta tsi ta sanlaha ma kwalvaha ɲa dza’a “mnanató tsa gwal hagan tsi ya nda mnay kazlay: Ndanana ná, ndusa skway zay kə’a. Pslapsla yu ta slaha đa, nda rina fisika đa nda uwasla nda uwasla, nda paya inda skwi, saghawasa da za skwa zay ma vla kla

* **21:42** Ngha ta Zabura 118:22-23. † **21:44** Ngha ta Lukwa 20:18.

makwa,” ka’a nda həŋ. ⁵ Ndanəŋ a tsa gwal hagan lu ya wa. Ta laghu ya da vwahani, ta laghu ya da tsakalani, ⁶ ta valafta sanlaha ta tsa kwalvaha ya ka ganaptá iri ta həŋ, ka pslatá həŋ. ⁷ Ka kuzlanaftá tsi ta ɲuduf ta mgham, ka ghunadaptá tsi ta sludzihani zadanatá ta tsa gwal ta pslatá tsa mnduha ya ka driŋtá luwa taŋ. ⁸ Tahula tsa, ka’a nda kwalvahani mantša: “Wana nda paya skwa zaya kla makwa. Tsa gwal si hagan lu ya, raŋ ta həŋ a zay wa. ⁹ Lawala ta madədga tviha, ka hagakta kuni ta inda mndu dza’a guyunŋa kuni da na vla za skwa zay na,” ka’a nda həŋ. ¹⁰ Ka sli’afta tsa kwalvahani ya ka laghwí ta tvi. Ka tsakaktá həŋ ta inda mndu ya guyun həŋ. Nda ghwadaka mnduha tani, nda ɲərma mnduha tani, ka ndəghanaftá həga ma tsa vla kla makwa ya.

¹¹ «Ka lamə mgham da nghanaghatá tsa gwal hagak lu ya. Ka nghanŋtá tsi ta sana mndu kul had lguta kla makwa tida. ¹² Ka’a nda tsi mantša: “Ari gra! Waka kagha sami da na həga na kul had lguta kla makwa ta kagha na?” ka’a nda tsi. Sew, sna a tsa mndu ya ta skwiŋa mnay wa. ¹³ Ka mgham nda kwalvahani mantša: “Habafwa haba ta dzvuhani nda səlahani, ka klafta kuni ka wudidiŋta dzibil da grum, ka tawa tsi ta taw, ka hpada sli’iŋani* hada,” ka’a. ¹⁴ Tsaya tama ná, dagala hagatani, ama ki’a yeya dagatani,» ka Yesu sganaghata.

Nda ra ka pla dzumna ŋa mgham Sezar ra?

Mak 12:13-17, Luk 20:20-26

¹⁵ Mbadaka la Farisa ka ts kavata ka dzrafta ka həŋ dza’a ksaftá Yesu nda gwada dza’a sabi ma

* **22:13** Ngha ta Mata 8:12.

wani. ¹⁶ Ka ghunaftá həŋ ta sanlaha ma duhwalha taŋ kawadaga nda mnduha Hiridus slanaghatá Yesu. Bhadaghata taŋ, ka həŋ nda Yesu mantsa: «Mghama dá, nda sna ŋni kazlay: Ta mnay kagha ta kahwathwata kə'a. Skwi ta kumə Lazglafta ta magay mu ta taghə kagha kahwathwata ŋa mnduha. Haď kagha ta zləŋa ira mndu wu, kabga gala a kagha nda gala ta mndu wa. ¹⁷ Mnaŋnamna ta ŋa gha ma ndanu. Nda ra re, ari ra a wa'a ka pla dzumna ŋa mgham Sezar na?» ka həŋ.

¹⁸ Tsaw nda sna Yesu ta tsa ghwadaka ndana taŋ ya. Ka'a nda həŋ mantsa: «Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kabgawu ta kəl kuni ka dzəgha i'i na?

¹⁹ Marihawa tsa kwađu ta kəl lu ka pla dzumna ya,» ka'a. Ka klanaktá lu ta tsa kwađu† ya. ²⁰ Ka'a nda həŋ mantsa: «Ŋa wa na fwatu nda hgu ta na kwađu na ná,» ka'a. ²¹ «Ŋa mgham Sezar ya,» ka həŋ. «Ka mantsa tsi ya ní, vlanjavla ta mgham Sezar ta ya ta nzakway ka ŋa mgham Sezar. Vlanjavla guli ta Lazglafta ta ya nzakway ka ŋa Lazglafta,» ka'a. ²² Snaŋta taŋ ta tsa gwada ya, ka ndərmim həŋ nda ndərmima. Ka zlanavatá həŋ ta Yesu ka laghwa taŋ.

Gwada ta sli'agapta ma mtaku nda hafu

Mak 12:18-27, Luk 20:27-40

²³ Bađu va tsaya, ka laghala Sadukiya, tsa gwal ta mnay kazlay: Haď lu dza'a sli'agapta ma mtaku wu kə'a ya slanaghata Yesu. ²⁴ Ka həŋ nda Yesu mantsa: «Mghama dá, ka Musa na: “Ka mtumta mndu ta kul yatá tsi ta zwan katsi, klay zwanamani ta tsa wadgani ya ka markwa taŋ ŋa yanatani ta

† **22:19** Ngha ta Mata 20:2.

zivir ta tsa zwanamani ta mtuta† ya,” ka’a. ²⁵ Tsaw mamu sana mndu da aṅni ndəfáṅ zwanani. Ka klaftá mali ta marakw, ka mtuta tsi ta yana a lu ta zwan wa. Ka wunanaghatá sagəṅani ta tsa marakw ya. ²⁶ Ka mtutá tsa mahisa zwan ya guli, ya a ta zwan wa. Ka klafta ma hkən, ha ka klafta mandəfáṅ, haḍ ya ta yatá zwan ma həṅ nda tsi wa. ²⁷ Tahula rwuta taṅ demdem, ka mtuta tsa marakw ya guli. ²⁸ Baḍu sli’agapta dza’a sli’agapta gwal nda rwa ma mtaku nda hafu ní, wati dza’a nzakway ka zə’ala tsa marakw ya mataba tsa zwaniha ndəfáṅ ya, ya wya klukla həṅ demdem ka marakw na?» ka həṅ. ²⁹ Ka Yesu nda həṅ mantsa: «Ta nanay kuni ta ghəṅa ghuni, kabga sna a kuni ta skwi nda vinda ma defteri nda ghuḅa wa. Sna a kuni guli ta mbrakwa Lazglafta wa. ³⁰ Baḍu sli’agapta dza’a sli’agapta lu ma mtaku ná, haḍ lu dza’a kləgəltá vgha ṅa nzakway ka marakw nda zə’al wa. Dza’a nzakway lu ta nzaku tavata Lazglafta manda duhwalha Lazglafta. ³¹ Gwada ta ghəṅa sli’agapta ma mtaku ná, ta dzaṅaf a kuni ma defteri ta tsa gwada Lazglafta ta manay kazlay: ³² I’i Lazglafta Abraham, i’i Lazglafta Izak, i’i Lazglafta Yakubu§ kə’a ya ra? Lazglafta ná, Lazglafta gwal nda rwa a wu, Lazglafta gwal nda hafu ya,» ka’a. ³³ Snaṅta mnduha ta tsa tagha skwani ya, ka ndərmim həṅ nda ndərmima katakata.

*Wati mali mataba zlahuha na?
Mak 12:28-34, Luk 10:25-28*

† 22:24 Ngha ta Zrafta 38:8, nda Vrafta ta Zlahu 25:5-6. § 22:32 Ngha ta Sabi 3:6, 15-16.

³⁴ Na snan̄ta la Farisa kazlay: Hanafha Yesu ta wi ta la Sadukiya kə'a, ka tskavatá hən̄j. ³⁵ Lagha sani mataba tan̄j ta nzakway ka mndu ta tagha zlahu ŋa mnduha, ka kuma tsanamtá matsavada ta Yesu. Ka'a nda tsi mant̄sa: ³⁶ «Mghama dá! Wati mali mataba zlahuha na?» ka'a nda tsi. ³⁷ Ka Yesu nda tsi mant̄sa: «“Dvudva ta Mgham Lazglafta gha nda hyahya ŋudufa gha, nda inda hafa gha, nda inda ndana* gha.” ³⁸ Tsahaya mali mida, tsahaya tan̄tan̄ja zlahu guli. ³⁹ Mamu mahisani manda tsaya guli: “Dvudva ta sləvda gha manda va ghəŋa gha†” kə'a. ⁴⁰ Inda zlahu Musa, nda inda skwi ta taghə la anabi ná, ta tsa zlahuha‡ his ya sladafta hən̄j,» ka'a.

Daway ta ghəŋa i Kristi nda Dawuda

Mak 12:35-37, Luk 20:41-44

⁴¹ Mbadaka la Farisa ka tskavata hada tavata Yesu. Ka Yesu nda hən̄j mant̄sa: ⁴² «Kinawu ka kaghuni ta ndanay ta ghəŋa Kristi na? Zwan̄ja wa ya na?» ka'a. «Zivra Dawuda ya,» ka hən̄j nda tsi. ⁴³ Ka Yesu nda hən̄j guli mant̄sa: «Waka Dawuda mnay nda ma mbrakwa Sulkum nda ghuḅa kazlay: Mgham kə'a ḅa? Ya wya ka Dawuda na:

⁴⁴ “Ka Mgham nda Mghama dá na: Sawi nzata nda ga zeghwa dá, ha ka nanafta dá ta ghumaha gha ka skwa ta din̄lay səla gha§”, ka'a.

⁴⁵ «Ka si “Mghama dá”, ka Dawuda ta h̄gay ya ní, waka Kristi dza'a nzakway ka zivrani tama?» ka'a.

* **22:37** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 6:5. † **22:39** Ngha ta Zlahu 19:18.

‡ **22:40** Ngha ta 7:12. § **22:44** Ngha ta Zabura 110:1.

⁴⁶ Trid, traptra dər wa ta zlgšanaftá wi. Daga badu tsa, had mndu ta walglan̄ta dawutá vli da tsi wa.

23

Nzakwa la mali ta ghəŋa dina la Yahuda

Mak 12:38-39, Luk 11:43,46, 20:45-46

¹ Tahula tsa, ka Yesu nda dəmga nda ya nda duhwalhani tani mant̄sa: ² «Dzan̄anaghatá gwal tagha zlahu, nda la Farisa na tsislanaptá zlahu Musa ta mnduha. ³ Tsaya tama ná, nda ra ka snanata ghuni ta hən̄, ka magay ghuni ta inda skwi ta mnaghunata hən̄. Nziya nza tsi ná, yaha kuni da magay manda ya ta magə hahən̄, kabga had hahən̄ ta magay manda va ya ta mnata hən̄ wa. ⁴ Ta hbafhba hən̄ ta huzla ndəgaku ka fanaghatá mnduha, ama va a hahən̄ ta ksant̄a dər nda wa ndəfina dzva tan̄ wa. ⁵ Inda slna ta magə hən̄ ná, ta magay hən̄ ŋa nghan̄ wa ira mnduha. Mant̄sa ya ná, bərzləzla ka hahən̄ ta mbaghaftá ŋa tan̄ ayaha ta fun̄ta ta wa bizlbizla kuma, nda ya ta dzvu. Zutut ka hən̄ ta zlan̄tá dzva lguta* tan̄. ⁶ Vli nda paya ta kəma ŋa tan̄ ta zbay ŋa nzakwa tan̄ ma fitika za skwa zay ta badawa. Vli nda paya ta kəma guli ta zbə hən̄ ŋa nzakwa tan̄ ma həga tagha skwa la Yahuda. ⁷ Ta kumay hən̄ ta ganaghata mnduha ta zgu ta hən̄ ma vla tsakata vgha mnduha, ka hga hən̄ ka “maləm.” ⁸ Ama kaghuni ya, ma đvaf kuni ta hga kaghuni ka maləm. Turtuktuk Maləma ghuni. Kaghuni ná, la zwanama kuni. ⁹ Ma hgə kuni ta mnda səla ta ghəŋa hadik ka “Da” kabga

* **23:5** Ngha ta Mbsak 15:38-41.

turtuktuk Da ghuni ta nzakway ta luwa. ¹⁰ Ma dvaf kuni ta hga kaghuni ka “mali,” kabga turtuktuk Mala ghuni ta nzakway ka Kristi. ¹¹ Ka kwalva ghuni ká mali mataba ghuni nzakway. ¹² Inda mndu ta kapanaftá ghəṇani ná, dza’a dzaganadza lu. Inda mndu ta hanaganatá ghəṇani guli ná, dza’a kapanafkapa lu,» ka’a.

Daṇwa ṇa gwal tagha zlahu nda la Farisa

Mak 12:40, Luk 11:39-52, 20:45-47

¹³ «Daṇwa ṇa ghuni gwal tagha zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Mbadá ka kuni ka hanaftá tgha ga mghama Lazglafta ta mnduha. Lamə a vərda kaghuni wu, zlanəṇ a kuni ta tvi ta gwal ta kuma lami guli wa.

¹⁴ «Daṇwa ṇa ghuni gwal tagha zlahu ṇa mnduha nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Kaghuni ta hluguduntá skwa mi’a wadgu. Ka va slriṇtá maga du’a ṇa nghay wa ira mnduha. Tsaya tama dza’a kəl lu ka tsaghunaghatá guma ka malaghutá mbraku†.

¹⁵ «Daṇwa ṇa ghuni gwal tagha zlahu ṇa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya. Ta wawaku kuni ka ra vli ta drəf nda ya ta hadik ṇa mutsaftá dər mndu turtuk ṇa da dina ghuni. Ka mutsafmutsa kuni, ṇa niṇta ghuni ka mnda nzakway ma duda vu ka malaghutá ṇa ghuni mantša ya mantša ya his.

¹⁶ «Daṇwa ṇa ghuni gwal nda ghulpa ta kla gwal nda ghulpa. Ka kuni ta mnay tazlay na: “Ka wadawadá mndu ta wađu nda həga Lazglafta ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawadá mndu ta wađu

† 23:14 Ngha ta Markus 12:40.

nda dasu ma hęga Lazglafta katsi ná, nda nza tkwe' ka magatani ta skwi wada tsi ęa magay ya, ka kuni.” ¹⁷ La rghaha, gwal nda ghulpa! Wati mali mida? Mal dasu re, ari mal hęga Lazglafta ta nanaftá dasu ka skwi nda ghuća ya a ka na? ¹⁸ Ka kuni guli ná, “ka wadawada mndu ta wadu nda gwir ná, bla a tsaya wa. Ama ka wadawada mndu ta wadu nda skwi ya vlan tsi ta Lazglafta ta gwir ná, nda nza tkwe' ka magatani ta tsa skwi wada tsi ęa magay ya,” ka kuni. ¹⁹ Ghulpata mnduha! Wati mali mida. Skwi ya kęl lu ka mbęhata nda tsi re, ari gwir ta nanaftá skwa mbęhu ka skwi nda ghuća ya a ná? ²⁰ Wya tsi, mndu ta wada ta wadu nda gwir ná, wadawada ta wadu nda skwi tida tani. ²¹ Mndu ta wada ta wadu nda hęga Lazglafta ná, wadawada ta wadu nda Lazglafta ta nzaku mida ya tani. ²² Mndu ta wada ta wadu nda luwa ná, wadawada ta wadu nda dughurukwa nzakwa Lazglafta, nda Lazglafta ta nzaku† tida ya tani.

²³ «Danwa ęa ghuni gwal tagha zlahu ęa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni ya! Ta ęavana kuni ka vla zaka nidališ, ka zluńtá mali ma skwi ma zlahu ta nzakway ka nzaku tđukwa, nda maga zđaku, nda nzaku ka ęerma. Tsahaya skwi ma ęa magay nda kwal kul zanaptá sanlaha ma skwiha. ²⁴ Gwal ta kla gwal nda ghulpa kuni! Ta dızapdıza kuni ta imi ęa klijta miyaun mida, ka laghwa ghuni da ndutá ęalibwa.

²⁵ «Danwa ęa ghuni gwal tagha zlahu ęa mnduha, nda la Farisa. Tsa madgwirmadgwira ghuni

† 23:22 Ngha ta Isaya 66:1, nda Mata 5:34. § 23:23 Ngha ta Zlahu 27:30, nda Vrafta ta Zlahu 14:22.

ya! Hula leghwa ta sa imi nda hliba ŋa ghuni ta laghwi da mbaziŋta, ama ma huɗani, nda ndəgha nda skwa ghala ghuni nda ya nda skwiha zla'uwa kuni. ²⁶ La Farisa ghulpata mnduha! Tiŋəl ma ka kuni ghuɓiŋtá huɗa leghwa nda hliba, kada nzakwa hulani nda ghuɓa.

²⁷ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa maɗgwirmaɗgwira ghuni ya! Manda kulu ɓap lu ka ŋusliŋ nzakwa ghuni. Ká ka nda ɗinakwani nda ta hulani, ama nda ma huɗani ná, tskata ghudzifa gwal nda rwa, nda ya nda rwata ŋəɗak yeya mida. ²⁸ Manda va tsaya kaghuni guli. Ta nghadaghatá mnduha ta kaghuni ná, manda skwi tɗukwa nzakwa ghuni. Ama ta ghəŋa maɗgwirmaɗgwir, nda kwal kul sna gwada da Lazglafta yeya ma kaghuni.

²⁹ «Daŋwa ŋa ghuni gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la Farisa. Tsa maɗgwirmaɗgwira ghuni ya! Ta baba kulu kuni ŋa la anabi, ta pgha rka kuni ta kula gwal ta snanatá gwada Lazglafta. ³⁰ Ka kuni ta mnay ná, “ka má si mamu aŋni ta fitika dzidziha ŋni ná, ma gwafta a aŋni ta wi nda həŋ ka pslatá la anabi wu, ka kuni.” ³¹ Ma tsa mnay ta mnə kuni mantsa ya ná, maraŋmara kuni kazlay: Zivra tsa gwal ta zadanatá la anabi ya kuni kə'a. ³² Dina tsa, lawa ta kəma ta kəma nda maga tsa ghwadaka slna zlaf dzidziha ghuni ya! ³³ Nahadikha! Mndəra la mupuha! Had wa ghuni ŋa ndapta ma tsa guma nda vu ya wa. ³⁴ Tsaya tama ná, dza'a ghunaghunafghuna yu ta la anabi, nda gwal nda ɗifil da həŋ, nda gwal tagha zlahu. Dza'a pslata nda psla kuni ta sanlaha,

dza'a zlenjafta nda zleŋa kuni ta sanlaha, dza'a sləvapta nda sləva kuni ta sanlaha ma həga tagha skwa ghuni, dza'a zbiŋzba kuni ta həŋ ma inda luwaha, ka giri ŋa taŋ. ³⁵ Tsaya tama, ta ghəŋa ghuni dza'a vrafta usa gwal tdukwa psła kuni. Zlrafta ta Abel mndu tdukwa, ha ka sagha ta dzata dza kuni ta Zakari zwaŋa Baraki, ya dza lu ma takataka vli nda ghuḅa ma həga Lazglafta nda gwir* ya. ³⁶ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a vrafta ta ghəŋa gwal ta na fitik na inda tsaya,» ka'a.

Gwada Yesu ta ghəŋa Ursalima

Luk 13:34-35

³⁷ «Aya Ursalima! Aya Ursalima! Kagha ta pslatá la anabi, kagha ta pslata nda pala ta gwal ghunadaghagha Lazglafta. Nda kḁa fitika zbaŋta ḁa ta tskanatá zwana gha manda mana ghatalakw ta tskanatá ndudukhani ma zlambakhani ya, ama ka kwalaghuta kuni. ³⁸ Ndana tama, zlaghunanzla lu ta həga ghuni ka kufik†. ³⁹ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, haḁ kuni dza'a nghəglanťá i'i wa, ha ŋa mnay ghuni dazlay kazlay: Tfawi ta ghəŋa mndu ta sagha ma hga Mgham‡ Lazglafta kə'a,» ka'a.

24

Gwada ta ghəŋa tasiŋťá həga Lazglafta

Mak 13:1-2, Luk 21:5-6

* **23:35** Ngha ta Zlrafta 4:8, nda 2 Krunik 24:20-22. † **23:38** Ngha ta Irmiya 22:5. ‡ **23:39** Ngha ta Zabura 118:26.

¹ Mbada Yesu ka sabi ma hōga Lazglafta, ka sli'i. Ka lagha duhwalhani tavatani ŋa maranata batá hōga Lazglafta. ² Ka Yesu nda hōŋ mantsa: «Nda ngha kuni ta inda ya nzakwani ya ki'e? Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a tasiŋtasa lu ta indani demdem. Had' nzugwatá pala sani ta sani, dza'a p'ata wa,» ka'a.

*Ma kdaku kdakwa ghōŋa hadik ka sagha
Mak 13:3-13, Luk 21:7-19*

³ Ka sli'aftá Yesu ka laghwi nzata ta ghwá Zay-tuŋ. Ka lagha duhwalhani slanaghata. Ka nzata hōŋ nda ghōŋa taŋ kawadaga nda tsi. Ka dawantá hōŋ da tsi: «Mnaŋnamna ka yawu dza'a magakwa tsa skwi ya. Kinawu ka ŋni dza'a snaŋtá fitik dza'a kəl ka ka sagha, nda fitika kdakwa ghōŋa hadik na?» ka hōŋ. ⁴ Ka Yesu nda hōŋ mantsa: «Dasuwa ka kuni, yaha lu da nanaghunafta. ⁵ Wya nda ndōgha mnduha dza'a klafta hga da ka sagha: "Ŧi Kristi," ka hōŋ dza'azlay ŋa nanaghata taŋ ta ndōghata mnduha. ⁶ Dza'a nda sna kuni ta gwađa ta vulu ma vliha ndusa ndusa nda ya ma vliha di'inj di'inj. Dasuwa ka kuni, yaha ŋudufa ghuni tđu, kabga nda nza tkwe' ka magakwa inda tsa skwiha ya. Ama tsaya a kdakwa ghōŋa hadik wa. ⁷ Dza'a vulay sana luwa ta vulu nda sana luwa. Dza'a vulay sana mgham ta vulu nda sana mgham. Dza'a slasla maya ma sana vliha. Dza'a gigdavafgigda hadik. ⁸ Inda tsa skwiha dza'a magaku ya ná, dza'a nzakway manda zlrakwa basa yaku.

*Skwi dza'a slanaghatá duhwalha Yesu
Mak 13:14-23, Luk 21:20-24*

⁹ «Dza'a vlavla lu ta kaghuni ma dzvu ŋa mnduha, ŋa gaghunaptá iri. Dza'a pslapsla lu ta kaghuni guli. Dza'a husanhusa kuni ta inda mndəra mnduha ta ghəŋa hadik kabga gwadā ta i'i. ¹⁰ Ta ghəŋa tsaya tama, nda ndəgha gwal dza'a zlanavatá zlghay nda ŋudufa taŋ. Dza'a skwapskwa sani ta sani, ta husantá sani ta sani. ¹¹ Nda ndəgha ghwadaka anabiha dza'a sagha ŋa nanaghata taŋ ta ndəghata mnduha guli. ¹² Ta dza'a sgaku nda sga maga ghwadaka skwi, dza'a vyaku nda vya dvu ma ŋudufa ndəghata sanlaha ma gwal zlghay nda ŋuduf. ¹³ Ama mndu ta su'aftha ha ka lagha ta kdavaktani, dza'a mbaku. ¹⁴ Dza'a mnay lu ŋa mnduha ta ghəŋa hadik demdem ta tsa Lfida Gwada ta ghəŋa ga mghama Lazglafta ya, ŋa sanŋta gwal kul sanŋtá Lazglafta. Tahula tsaya tama, ŋa sagha fitika gwadā ta kdakwa ghəŋa hadik.

Dza'a ghuyay mnduha ta danwa

Mak 13:14-23, Luk 21:20-24

¹⁵ «Tsaya tama, ka nda ngha kuni ta sana “ghwadaka manzakdaway ta vla mbida” manda ya mnə anabi Daniyel*, fa lu ma vli nda ghuḅa ya, dina ka sanŋta mndu ta dzanay.

¹⁶ «Ma tsa fitik ya, ka hwaya gwal ta hadika Zudiya ta hwaya ta ghwá. ¹⁷ Ka ta ghəŋa həga nda dədəma mndu, yaha ləglami nda ma həga da hla huzla mida, ka hwaya tsi ta hwaya. ¹⁸ Ka ma vwah mndu, yaha da vrəgelta dzagha da hla lguthani. ¹⁹ Danwa taŋ ŋa mi'aha nda hudi nda ya nda mi'aha nda zwan ta ghuva taŋ ma tsa fitik ya. ²⁰ Ka ndəḅa

* **24:15** Ngha ta Daniyel 9:27 nda 11:31 nda 12:11.

kuni ta dzvu yaha tsa fitika hwaya ghuni ya da nzakway ma fitika mazlam, nda ya baɗu sabat, ²¹ kabga dagala ghuya ɗanɗa dza'a slaku ma tsa fitik ya. Ta walaɗ a mndɛrga ghuya ɗanɗa manda tsaya ta slata ka yawu fata ghɛɗa haɗik wa. Haɗ mndɛra tsaya dza'a slɛglata† guli wa. ²² Ka má haɗ ka Lazglafta ta htanaktá tsa fitik ya wu, ma haɗ mndu dza'a ndapta wa. Ama kabga gwal ya zabap tsi, ka htanaktá tsi ta tsa fitik ya.

²³ «Ka ka mndu nda kaghuni mantsa: “A’! Wana Kristi hadna.” “A’! Wa a hada a,” ka’a ná, yaha kuni da tsu’afta. ²⁴ Ya dza’a sli’agaghasli’a ghwadaka krista nda ghwadaka anabiha, ɗa magay taɗ ta skwa mandɛrmimiha nda mazɛmzɛmha katakata ɗa nana mndu, ka ta magaku tsi, nda gwal ɗagap Lazglafta tani. ²⁵ Wya mnaghunamna yu ta tseke’luwa.

²⁶ «Ka ka lu nda kaghuni mantsa: “A’! Wa a Kristi ta wa mtak kɛ’a,” yaha kuni da dza’a. “A’! Wana ɗifaghuta hadna kɛ’a,” yaha kuni da zlghafta. ²⁷ Sagha dza’a sagha Zwanɗa mndu ná, dza’a sagha manda wudakwa luwa nda ma mndɛra luwa, ka ranafá vli kutsuk ma mndɛra luwa ya, dza’a nza-kwa tsi. ²⁸ Ma vli ɗɛr ga mbla skwi ya ná, hada dza’a tska guglum ta vgha.

Dza’a vragavra Zwanɗa mndu

Mak 13:24-27, Luk 21:25-28

²⁹ «Gi tahula fitika tsa ghuya ɗanɗa ya, gi tɗik dza’a nzata fitik, haɗ tili dza’a tsuwadagáltá vli wu, dza’a rkaga rka tekwatsa ta luwa, dza’a

† 24:21 Ngha ta Daniyel 12:1.

gigdavafgigda[†] skwiha nda mbra nda mbra ta luwa. ³⁰ Ma tsaya tama dza'a ngha lu ta saha zwanja mndu ta luwa na wahay mnduha ta ghəŋa hadik ka wahu, na nghay tan ta Zwanja mndu ta saha ta luwa ma ghwayak nda inda mbrakwani, nda inda glakwani§. ³¹ Na ghunaftani ta duhwalha Lazglafta na vyata tan ta duli ta taw katakata, na tsakakta tan ta gwal ya dagap tsi ta slərpa luwa fwad, sli'aftani ta mndəra luwa dikw dista luwa*.»

Tagha skwi ta ghəŋa ghuraf

Mak 13:28-31, Luk 21:29-33

³² «Mamu skwi na taghay ghuni ma nzakwa ghuraf. Ka nda sta ghuraf ta dakudaku sluhwa tida katsi, nda sna kuni kazlay: Ndusa duwinj tama kə'a. ³³ Manda va tsaya guli ná, ka nda ngha kuni ta inda tsa skwiha ya, grafwa gra kazlay: Ndusa Zwanja mndu, manda skwi ta watgha nzakwani kə'a. ³⁴ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ta sagha tsa skwiha ya ná, rwuta a na mnduha ta na fitik na demdem wa. ³⁵ Dza'a lula luwa nda hadik, ama gwada da ná, walanja a ta luta wa.»

Nzawanza hzleŋa

Mak 13:32-37, Luk 17:26-30,34-36

³⁶ «Tsa gwada ta ghəŋa fitik ya dza'a magaku tsa skwiha ya, nda ya ka ta wati luwa tsi ya ná, had mndu nda sna wa. Dər duhwalha Lazglafta, dər Zwanj, sna a wa. Da turtukwani yeya nda sna. ³⁷ Ma tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná,

[†] **24:29** Ngha ta Isaya 13:10, nda 34:4, Izekiyel 32:7, Yuwel 2:10, 3:4. § **24:30** Ngha ta Daniyel 7:13. * **24:31** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 30:4, Zakari 2:10, Nehemi 1:9.

manda va skwi ta luta ma fitika Nuhu ya dza'a magakwa tsi. ³⁸ Manda va ya ma tsa fitik ma kdaku tsa ima mabudbud' ya dza'a nzakwa tsi, laghula mnduha da hamta' ghəŋ ma za skwi, nda ya ma sasaku. Laghula həŋ da hamta' ghəŋ ma kla makwa, nda valantá kwagha taŋ ŋa zə'al, ha ka sagha fitik kəl Nuhu ka lamə da kwambalu†. ³⁹ Had' sana skwi ndanaŋ həŋ wu, ha ka sagha ima mabudbud' hlaghatá həŋ demdem‡. Bađu tsa fitik dza'a sagha Zwanja mndu ya ná, manda va tsaya dza'a magakwa tsi. ⁴⁰ Ma tsa fitik ya, ta maga slna mnduha his ma vwah, ŋa klanaghutá sani ka zlanavata sani. ⁴¹ Mi'aha his ta hu'u ta buna, ŋa klanaghuta sani ka zlanavata sani. ⁴² Ka si mantsa tsi, nzawanza hzleŋa, kabga sna a kuni ta tsa fitik dza'a kəl mghama ghuni ka sagha ya wa. ⁴³ Wya skwi dina ŋa snaŋta ghuni: Ka má nda sna danahəga ta fitik má dza'a lamə ghali da həgani ná, má dza'a nzanza hzleŋa, má zlanata a ta ghali ka lamani da həgani wa. ⁴⁴ Tsaya tama ná, nzawanza kaghuni guli nda payatá vgha, kabga ma tsa fitik kul faftá kuni ta ghəŋ ya, dza'a sagha Zwanja mndu.

Nərma kwalva ya nda hidá

Luk 12:41-48

⁴⁵ «Wa na nərma kwalva nda hidá fanam danahəgani ma dzvu ta inda gwal ksanata slna, ŋa nghaptani ka həŋ ka dgayni ta skwa zay ŋa taŋ nda fitikani na na? ⁴⁶ Rfu ŋa tsa kwalva dza'a sagha danahəgani slanaghata ta magaymagay ta

† 24:38 Ngha ta Zlrafta 6:9—7:6. ‡ 24:39 Ngha ta Zlrafta 7:7-24.

tsa slna ya. ⁴⁷ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, dza'a fanamfa danahəgani ta inda gadghəlani ma dzvu. ⁴⁸ Ala, ka ghwadaka kwalva tsi, “saghata a danahəga da misimmisim wu” ka'a dza'azlay ma ghəjani, ⁴⁹ ɲa liɲtani ta psła grahani ta ksə həj slna ka skwa turtuk. ɲa laghwani zazakwani, ka sasakwani kawadaga nda gwal ghwayaku. ⁵⁰ Nda sagha danahəgani slanaghata dluk ma fitik kul faftá tsi ta ghəj, nda ya ka ta wati luwa tsi, sna a wa. ⁵¹ Dza'a dɣapɔga danahəgani, ɲa tsanaghatani ta guma kawadaga nda la ghwadak, ɲa taway tsa kwalva ya ta taw, ka hpada sli'ɲani § hada,» ka'a.

25

Gwada ta ghəja ku'aha ghwan

¹ «Ma tsa fitik ya, dza'a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana ku'aha ghwan ta klaftá pitirla tan ka dza'a da gəma zwanja midzi. ² Mataba tan, hutaf gwal kul hidaku, hutaf gwal nda hida. ³ Ta klafta tsa ku'aha kul hidaku ya ta pitirla tan ná, tana a həj ta rdi ɲa sɣay da tsa pitirla tan ya wa. ⁴ Ama tsa ku'aha nda hida ya, tana'atá hahəj ta rdi ma hwarak ɲa sɣay da ɲa tan. ⁵ Ka gərdatá zwanja midzi ka sagha misimmisim. Ka zuɲur hani ta həj, ka pslatá hani ta həj demdem.

⁶ «Ma takala tama, ka gugudatá lu: “Wa'a zwanja midzi kay ta sagha! Lawala da gmay,” ka lu. ⁷ Ka sli'avatá tsa ku'aha ya demdem ta hani, ka sganaghatá vu ma pitirla tan. ⁸ Ka tsa ku'aha kul hidaku ya nda tsaha nda hida ya mantša: “Tanafwata ta na rda ghuni na, wana na ɲa ɲni

§ 24:51 Ngha ta Mata 8:12.

ma pitirla na ta mtaku,” ka hən. ⁹ Ka tsaha nda hida ya mantsa: “Kay! Slaghwa a ka dgay mu wa, lawala da gwal ta dzawapta, ka skwakta kuni ta ɲa ghuni,” ka hən. ¹⁰ Ta laghu hahən da skwa rdi ya ná, ta ɓhagaghatá zwanja midzi. Ka lamə tsaha nda hba vgha taɲ ya kawadaga nda tsi da həga kla makwa, ka hawutá lu ta tgha. ¹¹ Bats nzda tama, ka vraktá tsa ku’aha ya. Ka hən mantsa: “Mghama da, mghama da! Gunanaguna ta watgha,” ka hən. ¹² Ka’a nda hən mantsa: “Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, sna a yu ta kaghuni wu,” ka’a. ¹³ Ka Yesu sganaghata mantsa: «Nzawanza hzlenja, kabga sna a kuni ta tsa fitik ya, ka ta wati luwa tsi wu,» ka’a.

Gwada Yesu ta ghəɲa kwalvaha hkən

Luk 19:11-27

¹⁴ «Manda va tsaya ná, dza’a gray lu ta ga mghama Lazglafta nda sana mndu ma sli’ani dista luwa, ka hagaftá tsi ta kwalvahani, ka dganaftá tsi ta gadghəlani ta hən ma dzvu. ¹⁵ Ka klaftá tsi ta talaɲ* hutaf, ka vlanťa sani. His kə’a klafta ka vlanťa sani. Pal kə’a klafta guli ka vlanťa mahkənani. Taɓta mbrakwa taɲ kə’a dganaftá hən. Ka sli’aftá tsi ka laghwi. ¹⁶ Ka gi sli’afta tsa ta zlghaftá talaɲ hutaf ya da tsakala nda tsi, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talaɲ hutaf guli. ¹⁷ Ka sli’aftá tsa ta zlghaftá talaɲ his ya guli ka laghwi da tsakala, ka zanaghatá tsi ta ndeli ka talaɲ his guli. ¹⁸ Tsa ta zlghaftá talaɲ turtuk ya, ka laghu tsi da lapta ghurum ma hadik, ka difanató tsa tseda danahəgani ya.

* **25:15** Talaɲ: Tsaya tsedi ta klaftá zlibi hutaf.

19 «Nzɔ́avanzɔ́a lu katakata tama, ka vraktá danjahəga tsa kwalvaha ya dzagha. Ka daw tsi da həŋ ta skwi maga həŋ nda tsa tsedani ya. 20 Ka lagha tsa ta zlgħafta talan hutaf ya, ka kladanaghata nda talan hutaf guli. Ka'a mantsa: "Mghama ɔ́a, talan hutaf vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talan hutaf guli," ka'a. 21 Ka danjahəgani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nərma kwalva ka! Manda va tsa nzakwa gha ka nərma mndu ma skwi kwitikw ya, ta vlagħavla yu ta skwi dagala. Sagħusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. 22 Ka lagha tsa ta zlgħaftá talan his ya guli, ka kladanaghata nda sana talan his. Ka'a mantsa: "Mghama ɔ́a, talan his vliha ka, wana zanaghata yu ta ndeli ka talan his guli," ka'a. 23 Ka danjahəgani nda tsi mantsa: "Dina tsa, nərma kwalva ka. Manda va tsa nzakwa gha ka nərmani ma skwi kwitikw ya, ta vlagħavla yu ta skwi dagala guli. Sagħusa gha da rfu kawadaga nda i'i," ka'a. 24 Tahula tsa, ka lagha tsa ta zlgħafta talan turtuk ya guli. Ka'a mantsa: "Mghama ɔ́a, nda sna yu kazlay: Nda bla gwada ta kagha kə'a. Ta tskay ka ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadata ka. Ta hlay ka guli ta skwi ma vli kul vihanťa ka. 25 Ka zləŋaftá yu ta zləŋ, ka laghu yu da difanatá tsa talanə gha ya ma hadik. Wana tsi, kla ta skwa gha," ka'a. 26 Ka danjahəgani nda tsi mantsa: "Kagha ná, ghwadaka kwalva ka, yađi. Ka si nda sna ka kazlay: Ta tskay yu ta skwi ta vwah ma vli kul sləgadatá yu, ta hlay yu ta skwi ma vli kul vihanťa yu kə'a ya ní, 27 má fafa ka ta tsa tseda ɔ́a ya ma ban̄ki†, ma na

† 25:27 Ban̄ki: Tsaya vla pgha tseda mnduha ma luwa.

vragaghata da na ná, má saghasa yu da kla skwa da nda imi ta ghənjani. ²⁸ Kləgadanaghwakla ta tsa talan ya, ka gwanavata kuni ta tsa nda talan ghwan ya,” ka’a.

²⁹ «Mantsa ya ná, ɲa mndu mamu tsi da tsi, ta sganaghata lu ta skwi ɲa nzakwani dagala da tsi. Ama mndu ya kul had tsi da tsi ya, kləgadanaghutá va tsa kwitikwatani da tsi ya. ³⁰ Klafwa kla ta tsa ghwadaka kwalva ya ka wudidiɲta kuni dzibil da grum, ka dza’a tsi taw, ka hpaɗa tsi ta sli’ɲani† hada,» ka’a.

Dza’a sasa Zwanɲa mndu da tsa guma

³¹ «Badu sagha dza’a sagha Zwanɲa mndu ma glakwani kawadaga nda inda duhwalha Lazglafta ná, dza’a nzafnza ta dughurukwa glakwani. ³² Dza’a tskanatska lu ta inda mndəra mnduha ta ghəɲa hadik ta kəmani, ɲa dganatani ta sanlaha nda sanlaha manda ya ta dganata mnda ngha rini ta tuwak nda gu ya. ³³ ɲa pghatani ta tuwak nda ga zeghwani, pghaha ta gu nda ga zlaɓani. ³⁴ Ka mgham dza’azlay nda tsaha nda ga zeghwani ya mantsa: “Saghawasa, kaghuni gwal tfanagha Da da ta wi ya. Tsu’awa tsu’a, ta za mgham ya payaghunaf Lazglafta daga ma zlrafta ghəɲa hadik ya. ³⁵ Ma fitika dzay maya ta i’i, vlihavla kuni ta skwa zay. Ma fitika dzay ndala ta i’i, tidiftá kuni ta imi ɲa say. Nzanza yu ka matbay, ka tsu’aftá kuni ta i’i. ³⁶ Ma nzakwa da ka fərdi’u, sudidiva suɗa kuni ta lgut. Ma nzakwa da kul dughwanaku, nghapngha kuni ka i’i. Ma nzakwa da ma gamak, nghadighangha kuni,” ka’a. ³⁷ Ka tsa gwal ta snatá

† 25:30 Ngha ta Mata 8:12.

gwada Lazglafta ya dza'azlay mantsa: “Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ta dzə maya, ka vlaghatá ṅni ta skwa zay? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ta dzə ndala, ka taghaftá ṅni ta imi ṅa say? ³⁸ Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ka matbay, ka tsu'aftá ṅni ta kagha? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ka fərđi'u ka sudavaghatá ṅni ta lgut? ³⁹ Yawu nghanṭa ṅni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ma gamak ka lagha ṅni nghaghata?” ka həṅ ⁴⁰ Ka Mgham dza'azlay mantsa: “Kahwathwata ka yu ta mnaghunata ná, inda fitik ya maga kuni ta tsa skwiha ya ṅa zwanama da gwal ya nda hta katakata ya ná, magihatá i'i kuni nda tsa.”

⁴¹ «Tahula tsa, ka'a dza'azlay nda tsa gwal nda ga zlaḅani ya mantsa: “Laghwala tavata i'i, kaghuni gwal ksi'af Lazglafta. Lawala da həga vu ya ṅa kdekeden, payaf lu ṅa i halaway nda duhwalhani. ⁴² Ma fitika dzay maya ta i'i, vliha a kuni ta skwa zay wa. Ma fitika dzay ndala ta i'i, tidif a kuni ta imi ṅa say wa. ⁴³ Nzanza yu ka matbay, tsu'af a kuni ta i'i wa. Ma nzakwa da ka fərđi'u, sudidiva a kuni ta lgut wa. Ma nzakwa da kul dughwanaku nda ya ma nzakwa da ma gamak guli, nghadigha a kuni wu,” ka'a. ⁴⁴ Ka həṅ dza'azlay guli na: “Mghama da, yawu nghanṭa ṅni ta kagha ta dzə maya? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ta dzə ndala? Yawu nzata ka ka matbay? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ka fərđi'u? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha kul dughwanaku? Yawu nghanṭa ṅni ta kagha ma gamak kul kataghata ṅni na?” ka həṅ. ⁴⁵ Ka Mgham dza'azlay nda həṅ mantsa: “Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, inda fitik

ya kul maganatá kuni ta tsa skwiha ya ɲa gwal ya nda hta katakata ya, ɲa da kwalaghuta kuni ta magay nda tsaya.”⁴⁶ Ɗa sli'a tsaha ya da vla ghuya danwa ɲa kdekeden, ta sli'i gwal ta snatá gwada Lazglafta da vla hafu ɲa kdekeden§ guli,» ka'a.

26

Dzrawi ɲa dzatá Yesu

Mak 14:1-2, Luk 22:1-2, Yuh 11:45-53

¹ Manda kdɪnta Yesu ta inda tsa gwadaha ya, ka'a nda duhwalhani mantsa: ² «Nda sna kuni kazlay: Ta his fitik ka skala Pak kə'a, ɲa vlatá Zwanja mndu ɲa zɪnɪafta,» ka'a.

³ Ka tskavatá la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta, nda la galata mndu mataba mnduha ma daɓa həga ga mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta hgə lu Kayifa ya. ⁴ Ka dzraftá hən ta ksafatá Yesu ma difa ma difa ɲa dzata. ⁵ Ama ka hən mantsa: «Yaha da nzakway baɗu fitika skala Pak tama, kabga yaha da sli'anafatá ɲuɗufa mnduha,» ka hən.

Pghəganata sana marakw ta rdɪ ta Yesu ma ghən

Mak 14:3-9, Yuh 12:1-8

⁶ Ta nzaku Yesu ma həga ga Simun, sana mndu nda rda mndu tida ma luwa Betani, ⁷ ta za skwa zay hən, ka lagha sana marakw tavata Yesu nda klatá hwaraka albastra nda ndəghatani nda urdi ya nda bla dzvani. Ka pghəganatá tsi ma ghən. ⁸ Nghay duhwalhani ta tsa skwi ta magə tsa marakw ya, zdəgana a ta hən wa. «Kabgawu ta kəl lu ka ɓadza skwi manda na na? ⁹ Skwi ma ɲa skwapta

§ 25:46 Ngha ta Daniyel 12:2.

na urdi na ka tsemi dagala, ka daganafá la ka pǎu ná,» ka hǎŋ. ¹⁰ Snaŋta Yesu ta tsa gwada taŋ ya, ka'a nda hǎŋ mantsa: «Kabgawu ta kǎl kuni ka ghuya daŋwa ŋa na marakw na na? Dina skwi magiha tsi ta i'i. ¹¹ Kawadaga a kaghuni* nda la ka pǎu inda fitik wu ra? Ama i'i ná, gǎvata a yu kawadaga nda kaghuni inda fitik wa. ¹² Nana pghata urdi pghidigha tsi na ná, paya i'i ŋa dza'a da kulu† ya. ¹³ Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, ma inda vli dza'a mnə lu ta na Lfida Gwada na ta ghəŋa hadik tender ná, dza'a gǎgǎ lu ta rusa skwi maga na marakw na ŋa havay,» ka'a.

Kurata Zudas ta dza'a skwaptá Yesu

Mak 14:10-11, Luk 22:3-6

¹⁴ Ka gi sli'afata sani mataba duhwalhani ta hgə lu ka Zudas Iskaryut, ka laghwi slanaghata la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. ¹⁵ Ka'a nda hǎŋ mantsa: «Nu dza'a vlihata kuni ka vlaghunanavla yu ta Yesu na?» ka'a. Ka vlanťa hǎŋ ta suley hkən mbsak.‡ ¹⁶ Daga ma tsa fitik ya, ka zbə tsi ta tvi ya nda ra ŋa vlatani ta Yesu.

Payafata Yesu ta skwa zaya skala Pak

Mak 14:12-21, Luk 22:7-14,21-23, Yuh 13:21-30

¹⁷ Bađu taŋtaŋa fitika skala buradi kul had is mida, ka duhwalhani nda Yesu mantsa: «Ga ta kuma ka ta payaghafta ŋni ta vla skwa zaya skala Pak na?» ka hǎŋ. ¹⁸ Ka'a nda hǎŋ mantsa: «Lawala da hudá luwa, ka lagha kuni da sana mndu. Ka kuni dza'azlay nda tsi na: “Wana ndusakndusa

* **26:11** Ngha ta Vrafta ta Zlahu 15:11. † **26:12** Ngha ta Markus 14:8. ‡ **26:15** Ngha ta Zakari 11:12.

fitika dá, ga ghuni dza'a za yu ta skwa skala Pak kawadaga nda duhwalha dá, ka Mghama ŋni, ka kuni dza'azlay,» ka'a. ¹⁹ Ka laghu duhwalhani magata manda va ya mnana Yesu ta həŋ. Ka payaftá həŋ ta skwa zaya skala Pak.

Mamu sani ma kaghuni dza'a skwaptá i'i, ka Yesu

²⁰ Gahawani, ka nzata Yesu kawadaga nda duhwalhani ghwanɲɲɔ́ his ka za skwa zay. ²¹ Ta zə həŋ ta tsa skwa zay ya, ka'a mantsa: «Kahwathwata ka yu ta mnaghunata, mamu sani mataba ghuni dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha,» ka'a nda həŋ. ²² Rmasas ka vgha inda taŋ. «I'i a wu su'u ní Mghama dá! I'i a wa su'u ní Mghama dá!» ka inda hahəŋ. ²³ Ka'a nda həŋ mantsa: «Tsa mndu tsghada ŋni da hliba§ ka guram nda tsi ya, tsa mndu ya dza'a vlatá i'i ma dzva mnduha. ²⁴ Dza'a laghulani Zwanja mndu manda ya nda vinda ma gwada Lazglafta ta ghəŋani*. Ama danwa ŋa mndu dza'a vlatá Zwanja mndu ma dzvu ŋa mnduha. Ta draŋ ya má kwal lu kul yatá tsa mndu ya,» ka'a. ²⁵ Ka Zudas dza'a vlata ma dzva mnduha ya guli mantsa: «Ari i'i a ní Mghama dá?» ka'a. «Manda va ya mna kagha nda wa gha,» ka Yesu nda tsi.

Skwa zay na slu'uvgha dá, ka Yesu

Mak 14:22-26, Luk 22:14-20, 1Kwa 11:23-25

²⁶ Ta za skwa zay həŋ, ka klafta Yesu ta buradi. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka ɓlanaptá tsi ka vlanɲá duhwalhani. Ka'a mantsa: «Zlghawazlgha ka za kuni. Nanana ná, slu'uvgha dá ya,» ka'a.

§ 26:23 Ngha ta Markus 14:20. * 26:24 Ngha ta Zabura 22:2-19, nda Isaya 53.

27 Ka klafta tsi ta leghwa ima inabi guli. Tahula rfanaghatani ta Lazglafta, ka vlanťa tsi ta həŋ. Ka'a mantsa: «Sasa'awasasa kaghuni demdem, 28 kabga nanana ná, usa da ya, usa slər6a zughuť dza'a pghinťa lu ŋa pla dmakwa ndəghata mndu. 29 Ka yu ta mnaghunata ná, hať yu dza'a səglaŋťa na ima inabi na wu, ha ka sagha fitik ya dza'a kəl yu ka səgəltá lfidani kawadaga nda kaghuni ma ga mghama Da da,» ka'a.

Dza'a zlidivazla ka, ka Yesu nda Piyer

Mak 14:27-31, Luk 22:31-34, Yuh 13:36-38

30 Tahula fafanafta taŋ ta laha skala Pak, ka laghu həŋ ta ghwá Zaytuŋ. 31 Ka Yesu nda həŋ mantsa: «Ta na rvidik gita'una, dza'a hwayaghuhwaya kuni ka zlihata. Ka lu vindafta ma defteri Lazglafta na:

Dza'a dzadza lu ta mnda ngha tuwak,

ŋa gazlata tuwakha demdem ta brať. 32 Ama tahula sli'agapta da ma mtaku, dza'a tiŋlaghutiŋla yu ta 6hata ma Galili ka kaghuni,» ka'a.

33 Ka Piyer nda tsi mantsa: «Dər ma dza'a hwayaghuhwaya lamndu ka zlavaghata ná, hať i'i dza'a walaŋta hwayaghuta ka zlavaghata wu,» ka'a. 34 «Kahwathwata ka yu ta mnaghata, ta va na rvidik gita u na, ma kdaku vazak ka wahata, dza'a mnamna ka hkən səla kazlay: Sna a yu ta na mndu na wu kə'a,» ka Yesu nda tsi. 35 «Dər ŋa mtuta da kawadaga nda kagha tsi, hať yu dza'a mnay kazlay: Sna a yu ta kagha wu kə'a wu,» ka Piyer.

† 26:28 Ngha ta Sabi 24:8, nda Irmiya 31:31-34. ‡ 26:31 Ngha ta Zakari 13:7.

Manda va tsaya ka inda sanlaha ma duhwalhani mnata guli.

Maga du'a Yesu ma Getsemene

Mak 14:32-42, Luk 22:39-46

³⁶ Ma va tsaya, ka ḡhadaghatá i Yesu nda duhwalhani da sana vli ta hgə lu ka Getsemene. Ka'a nda duhwalhani mantsa: «Nzawanza hadna ta labə yu da maga du'a hada a,» ka'a.

³⁷ Ka klana'ata tsi i Piyer nda tsa zwana Zebedi his ya mistani. Ka tɔ́ata ṅuɔ́ufani ka ksay ka zləṅ. ³⁸ Ka'a nda həṅ tama mantsa: «Tɔ́atɔ́a ṅuɔ́ufa ɔ́a manda skwi dza'a dzihata. Nzawanza hadna, ka nzata kuni ndiri kawadaga nda i'i,» ka'a. ³⁹ Zadaptani daw' ta kəma, ka zləmbatá tsi ka mbumba, ka maga du'a. Ka'a mantsa: «Da ɔ́a, ka ta magaku tsi, di'inṅi'inja ta na leghwa ghuya ɔ́aṅwa na nda i'i. Nziya nza tsi ná, manda ya ta kumə i'i a wu, manda ya ta kumə kagha,» ka'a.

⁴⁰ Ka sli'afta tsi ka vradaghata slanaghatá duhwalhani, pslapsla hani ta həṅ. Ka'a nda Piyer mantsa: «Trapta ghuni ta nzata ndiri kawadaga nda i'i ɔ́ar ka awa turtuk tsa ra? ⁴¹ Nzawanza ndiri ka ndə́ba kuni ta dzvu, kada ṅaṅta kuni ta skwi dza'a dzəghaghunata. Ta kumay kuni ta maga skwi ɔ́ina mndani, ama had mbrakwa slu'uvgha ghuni wu,» ka'a.

⁴² Ka zəgladaptá tsi daw' ka mahis, ka ndə́bəgəltá dzvu, ka'a mantsa: «Da ɔ́a, ka va a ka ta di'inaghuta na leghwa ghuya ɔ́aṅwa na nda i'i wu katsi, ka nda nza tsi ṅa say ɔ́a ná, ka maga tsi manda ya kumaṅ ka,» ka'a.

⁴³ Ka vrəglagaghatá tsi ka sləglanaghatá həṅ ta hani, nda ghəŕba həṅ da hani.

⁴⁴ Ka zləglaŋtá tsi ta həŋ ka zəgladapta daw', ka ndəbğəltá tsi ta dzvu ka ma hkən, ka vrəglaŋtá tsi ta va tsa gwadaha mna tsi ya. ⁴⁵ Ka vrəgladaghatá tsi da tsa duhwalhani ya, ka'a nda həŋ mantsa: «Tata hana ghuni kuni ta mbi'a vgha ghuni 6a? Daswa ka kuni tama tsa, wana nda maga fitik dza'a kəl lu ka vlata Zwaŋa mndu ma dzva gwal dmaku. ⁴⁶ Sli'afwasli'a mbadma. Wa'a tsa mndu ta vlatá i'i ŋa dzata ya ta sagha,» ka'a.

Ksaftá Yesu ŋa dza'a dzata

Mak 14:43-50, Luk 22:47-53, Yuh 18:3-12

⁴⁷ Tata tsa gwada ya i Yesu, nda 6hakta Zudas ta nzakway tek w mataba duhwalha ghwanpda his ya. Kawadaga həŋ nda ndəghata mnduha nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, ghunaf la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda la galata mndu mataba mnduha. ⁴⁸ Mnanafmna Yuda ta nzakway dza'a vlata ya kə'a dza'a magay nda tsi, ta həŋ. «Tsa mndu dza'a yu brusata ya ná, ya vani tsaya, ka ksa kuni.» ⁴⁹ Na gi ndu-sadaghatani tavata Yesu, ka'a mantsa: «Zgu tsa ŋa gha Mghama da,» ka'a ka gi brusay. ⁵⁰ «Gra da, maga ta skwi sagha ka magay,» ka Yesu nda tsi.

Ka gi sli'adaghata tsa mnduha ya, ka pghaftá vgha tida ka ksafta. ⁵¹ Gi fay, tshagaptsha sani ma duhwalha Yesu ta kafayani, gi tay, tsaghuta sləməŋa§ sani ma kwalva mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta. ⁵² Ka Yesu nda tsi mantsa: «Vradanamvra ta kafaya gha da kupakani. Inda gwal ta kla huzla vulu ná, tsa huzla vulu ya dza'a zadana ta həŋ guli. ⁵³ Ka kagha ta gray ná,

§ 26:51 Ngha ta Yuhwana 18:26.

lavin̄ a yu ta hgan̄ta Da d̄a, n̄a gi ghunigihatani ta bra sludza duhwalha Lazglafta ta malaghuta ghwan̄pd̄a his ra? ⁵⁴ Kinawu tama dza'a nza-kwa dzata gh̄n̄a skwi ya nda vinda ma deftera Lazglafta ta mnay kazlay: Mantsa ya dza'a mag-akwa tsi k̄a'ya?» ka'a.

⁵⁵ Ma va tsa fitik ya, ka Yesu nda tsa mnduha ya mantsa: «Nya n̄a sagha ghuni da ksa i'i nda kafay nda kafay, nda sarak nda sarak, manda skwi n̄a ksa ḡnda na? Inda fitik yu ta nzaku kawadaga nda kaghuni ta tagha skwi ma h̄ga Lazglafta, ksaf a kuni ta i'i wa. ⁵⁶ K̄al na skwiha na ka magaku ná, nda nza n̄a dzanaghata gh̄n̄a skwi ya vindaf la anabi ma deftera Lazglafta,» ka'a. Ka gi hwayaghutá* inda duhwalha Yesu krawats ka zlanavata.

Yesu ta k̄ama guma

Mak 14:53-65, Luk 22:54-55,63-71, Yuh 18:13-14,19-24

⁵⁷ Ka klaghatá tsa gwal ta ksaf̄ta ya ta Yesu da mali ta gh̄n̄a gwal dra skwi n̄a Lazglafta ta nzakway ka Kayifa, ma vla tskatá vgha gwal tagha zlahu n̄a mnduha nda la galata mndu ya tani.

⁵⁸ Mbadaka Piyer ka dza'a ta hulani ta hulani, ha ka lami da dāba h̄ga ga tsa mali ta gh̄n̄a gwal dra skwi n̄a Lazglafta ya. Ka nzamtá tsi mataba la kwalva ka nghay ka kinawu kd̄avaktani.

⁵⁹ Ka zb̄a la mali ta gh̄n̄a gwal dra skwi n̄a Lazglafta, nda inda gwal tsa guma, ta tsanavatá ghwadaka gwada ta Yesu pr̄ak ka dzata. ⁶⁰ Trid̄, mutsaf a h̄n̄ wa. An̄ mndani, nda nd̄gha

* **26:56** Ngha ta 26:31.

tsakalawiha ya hladagha† lu. Ma kdāvaktani, ka lagha sana mnduha his da mnay: ⁶¹ Ka na mndu na ná, laviñlava yu ta tasiñtá na hëga Lazglafta na, ka bëgladafta dá bađu mahkən‡, ka'a. ⁶² Ka sli'afta mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, ka'a nda Yesu mantša: «Zlgha a ka ta wani ra? Nu ta mnə na mnduha na ta kagha na na?» ka'a. ⁶³ Pslaf a Yesu ta wani wa. Ka mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta nda tsi mantša: «Nda hëga Lazglafta nda hafu mida, ta đawa yu da kagha, zlghidifzlgha ta wani. Kagha Kristi ta nzakway ka Zwaŋa Lazglafta ra?» ka'a. ⁶⁴ Ka Yesu nda tsi mantša: «Manda va ya mna kagha nda wa gha. Ka yu ta sgaghunaghata ta ghəŋani ná, daga ndanana, dza'a nda ngha kuni ta Zwaŋa mndu ta nzaku nda ga zeghwa Lazglafta ta mbruta, dza'a nda ngha kuni ta sahani ma kusay ta luwa\$ guli,» ka'a.

⁶⁵ Lagha tsa mali ta ghəŋa gwal dra skwi ya ka kuhinjtá lgut ta vghani. Ka'a mantša: «Ya wana kwara ta kwarakwara ta ghəŋa Lazglafta. Mndəra wati gwada ya ta psəgəлта mu, ya wana nda sna sləməŋa ghuni ta kwarakwara ya kwara tsi na? ⁶⁶ Kinawu ka kaghuni ta gray na?» ka'a. «Nda ra ka dzata* na mndu na,» ka həŋ hlafta wi.

⁶⁷ Ka gi tafə həŋ ta sərđək ma kuma ŋa Yesu, ka dəŋəzl sanlaha, ta dgharu† ya laha. ⁶⁸ «Ka si Kristi ka ná, tsatsaftsatsa ka waya ta dza kagha,» ka həŋ.

† **26:60** Ngha ta Zabura 27:12, nda 35:11. ‡ **26:61** Ngha ta Yuhwana 2:19. § **26:64** Ngha ta Zabura 110:1 nda Daniyel 7:13.
* **26:66** Ngha ta Zlahu 24:16. † **26:67** Ngha ta Isaya 50:6.

*Wadutá vla Piyer**Mak 14:66-72, Luk 22:56-62, Yuh 18:25-27*

⁶⁹ Ma tsa fitik ya, ta nzaku Piyer ma bli ma daḅa tsa həga ya. Ka lagha sana kwalva ka marakw slanaghata. «Kagha guli ná, si ka kawadaga kagha nda tsa Yesu mnda la Galili ya,» ka'a nda tsi. ⁷⁰ Əḡ, ya'! «Sna a yu ta skwi ta kumə ka ta mnay wu,» ka'a ta kəma mnduha demdem.

⁷¹ Tahula tsa, ka sli'afta tsi ka nzata ma dzuguva watgha. Ka nghanṭá sana kwalva ka marakw guli. «Si ka kawadaga na mndu na nda Yesu mnda la Nazaret,» ka'a nda tsa gwal hada ya. ⁷² Əḡ, ya'! «Sna a yu ta tsa mndu ya wu,» ka'a ka wadgəlta.

⁷³ Bats nzda, ka gavanavatá tsa gwal ma tsa vli ya ta Piyer, ka həḡ nda tsi mantsa: «Dər ki tsi, tekw kagha mataba tsa mnduha ya, ta tsatsaku ta lwa gha,» ka həḡ nda tsi. ⁷⁴ «Kusekw!» ka Piyer ka waday. «Ka ksi'afksi'a Lazglafta ta i'i ka tsakalawa da tsi. Sna a yu ta na mndu na wu,» ka'a. Gi ka wahatá vazak. ⁷⁵ Ka gi havaktá Piyer ka gwada ya si mnana Yesu kazlay: Ma kdaku vazak wahata ná, dza'a mnay ka hkən səla kazlay: Sna† a yu ta tsa mndu ya wu kə'a ya. Ka gi sli'afta tsi ka laghwi dzibil ka hərḅa taw.

27*Kladaghatá Yesu ta kəma Pilatus**Mak 15:1, Luk 23:1-2, Yuh 18:28-32*

¹ Tsadəkwa vli gasərdək, ka tskavata la mali ta ghəḡa gwal dra skwi ḡa Lazglafta nda la galata mndu, ka dzraftá gwada ta ghəḡa Yesu, ḡa dzata.

† 26:75 Ngha ta 26:34.

² Ka habaftá hən, ka klaghatá hən vlanťá Pilat ta nzakway ka ɲumna.

Mtakwa Yuda Iskaryut

Slg 1:18-19

³ Nghay tsa Zudas ta vlatá Yesu ya, ta tsanaghatá guma ɲa dzata ná, ka hagə tsi ta madər. Ka klaftá tsi ta tsa suley hkən mbsak ya, ka lagha vranavatá tsa la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta nda la galata mndu ya. ⁴ «Gaga yu ta dmaku ta vlatá mndu kul haď dmakwani ɲa dzata,» ka'a nda hən. «Nu gwada aɲni! Dzik nda kagha tsaya,» ka hən nda tsi. ⁵ Ka pghidɲťá Yuda ta tsa tsedi ya ma həga Lazglafta, ka laghwi hamťá ketsɲ ma ɲurzluɲani, ka dzuvťá htsɲani. ⁶ Ka hlafta la mali ta ghəɲa gwal dra skwi ɲa Lazglafta ta tsa tsedi ya. «Ra a ka gwafta na tsedi na nda tsedi ma vla tskatá skwa Lazglafta wu, kabga tseda nasa ya,» ka hən.

⁷ Ka dzraftá hən, ka laghwi skwatá vwaha sana mnda tsa huzla nda tsi, ɲa la mbla la matbay. ⁸ Tsaya tama ta kəl lu ka hga tsa vwah ya ka «vwaha nasa» kulam gitana. ⁹ Tsaya dzatá ghəɲa skwi ya mna anabi Irmiya kazlay: Ka klaftá hən ta tsa suley hkən mbsak ya, tsa mbsaka tsedi kura la Isra'ila ta planata ya, ¹⁰ ka vlatá hən ɲa skwatá vwaha sana mnda tsa huzla, mantša ya mnidifta* Mgham Lazglafta kə'a ya.

Yesu ta kəma Pilatus

Mak 15:2-5, Luk 23:3-5, Yuh 18:33-38

¹¹ Ka kladaghatá lu ta Yesu ta kəma Pilat ta nzakway ka ɲumna. «Kagha na mghama la Yahuda

* **27:10** Ngha ta Zakari 11:12-13 nda Irmiya 18:2-3 nda 19:1-2 nda 32:6-15.

na ra?» ka ṅumna dawanta da tsi. «Manda va tsa mna ka ya,» ka Yesu nda tsi.

¹² Ama, ta ghəṅa hamata tsakalawa la mali ta ghəṅa gwal dra skwi ṅa Lazglafta, nda la galata mndu ya ná, zlgħa a ta wani wa. ¹³ «Sna a kagħa ta inda na skwi ta gwadə həṅ ta kagħa na ra?» ka Pilat nda tsi. ¹⁴ Ama mbədanagħa a Yesu dər te' ta inda tsa daway ta daw tsi ya wa. Ka ndərmim ṅumna Pilat katakata.

Tsanagħata lu guma mtaku ta Yesu

Mak 15:6-15, Luk 23:13-25, Yuh 18:39—19:16

¹⁵ Inda fitika skala Pak ya, ta snusna ṅumna ta zligiṅtá mndu turtuk ma gamak. Mndu ya dawəṅ mnduha da tsi ta zliṅta tsi. ¹⁶ Ma tsa fitik ya, mamu sana mnda dmaku snaṅ lu ksamə lu da gamak, Barabas hgani. ¹⁷ Nghay Pilat ta tsa tskata mnduha ya, ka'a nda həṅ mantsa: «Wati ta kumə kuni ta zlighunista da na? Barabas re, ari Yesu ta hgə lu ka Kristi ya a na?» ka'a nda həṅ. ¹⁸ Nda sna Pilat kazlay: Ka draku vlata həṅ ta Yesu kə'a ya kay.

¹⁹ Ta nzaku Pilat ma vla tsa guma tama, ka ghunafta markwa taṅ ta mndu ṅa mnanata kazlay: Ma famə ka ta ghəṅa għa ma gwadə ta na mndu kul hađ dmakwani na. Ya ghuyə ghuya yu ta danwa katakata ta ghəṅa na mndu na ma suna da ta na rvidik gita u na kə'a.

²⁰ Lagħa la mali ta ghəṅa gwal dra skwi ṅa Lazglafta, nda la galata mndu, ka liṅtá bara mnduha ṅa daway taṅ ta sliṅtá Barabas, ta dzatá lu ta Yesu. ²¹ «Wati mataba na mnduha his na ta kumə kuni ta zlighunista da na?» ka Pilat nda həṅ.

«Barabas! Barabas! Barabas!» ka həŋ hlaftá wi.
²² «Nu dza'a yu magay ŋa Yesu ta hgə lu ka Kristi na tama?» ka Pilat dawəŋta da həŋ. «Zləŋafta ta udzu! Zləŋafta ta udzu! Zləŋafta ta udzu!» ka həŋ hlaftá wi.
²³ «Nahgani va skwi maga tsi?» ka ŋumna nda həŋ. «Zləŋafta ta udzu! Zləŋafta ta udzu! Zləŋafta ta udzu!» ka həŋ hlaftá wi nda mbraku.
²⁴ Nghay Pilat ná, zlamta a mataba taŋ wu, ta sgaku nda sga sli'avafta ŋudufa mnduha, ka ta'atá tsi ta imi, «wya dzva da, wya dzva da,» kə'a mbaziŋtá dzvani ta kəma mnduha†. «Sabsa dzva da ta ghəŋa gwada ta na mndu na, dzik nda kaghuni tsa,» ka'a.
²⁵ «Ka la usani ta ghəŋa aŋni nda zwana ŋni tani!» ka həŋ hlaftá wi.
²⁶ Lagha Pilat ka zlinistá Barabas ta həŋ. Tahula slvaptani ta Yesu nda krupi, ka vlatá tsi ŋa zləŋafta ta udzu.

Ghubasay sludziha ta Yesu

Mak 15:16-20, Yuh 19:2-3

²⁷ Ka kladamtá la sludza ŋumna Pilatu ta Yesu da daŋi ma huda həga, ka hagamaghata həŋ ta inda la sludzi demdem ka tskanaghatá ghəŋ.
²⁸ Ka sudatá həŋ. Ka sudanavatá həŋ ta lguta dva ma mgham mgham.
²⁹ Ka daftá həŋ ta zewazewa teki, ka fanamta ma ghəŋ, fanamha həŋ ta dafa ma dzva zeghwi. Ka lagha həŋ da tsəlbu ta kəmani ka gagay. «Zgu tsa ŋa gha mghama la Yahuda,» ka həŋ.

³⁰ Ka tafa sərdək tida, ka klaghutá tsa dafa da tsi ya, ka dzay nda tsi ma ghəŋ.
³¹ Manda kdakwa taŋ ta gagay, ka sudaghutá həŋ ta tsa lguta ma mgham mgham ya, ka sudglanavatá tsa ŋani ma lgut ya. Ka klə həŋ ŋa dza'a zləŋafta ta udza zləŋay.

† 27:24 Ngha ta Vrafta ta Zlahu 21:6-8.

*Kla Yesu ŋa zləŋafta**Mak 15:21-32, Luk 23:26-43, Yuh 19:17-27*

³² Ta sap həŋ ma huđa luwa, ka guyatá həŋ nda sana mnda la Sireŋ, ta hgə lu ka Simuŋ. Ka mblanaftá həŋ ta kla udza zləŋa Yesu. ³³ Manda bhadaghata taŋ da vli ta hgə lu ka Gwalgwata, manda mnay kazlay: Vla ghudzifa ghəŋ kə'a ya, ³⁴ ka vlaŋtá həŋ ta ima inabi nda skwi ya dah daha†. Tapanata Yesu ná, ka kwalaghutá tsi ta say.

³⁵ Tahula zləŋafta taŋ, ka vzə həŋ ta vindima§, ŋa daguvustá lguthani. ³⁶ Tahula tsa, ka nzatá həŋ ka nghan.

³⁷ Ŋa maraŋtá skwi kəl lu ka tsanaghatá guma, wya ká lu vindaftha nda ta ghəŋani: «Nana mndu na Yesu, Mghama la Yahuda, ka lu.» ³⁸ Ka zlaŋaftá lu ta gəndaha his kawadaga nda tsi. Pal nda ga zeghwani, pal nda ga zlaḅani.*

³⁹ Ka rarazə gwal ta mbađa ta tvi ka kəktsa ghəŋ†. ⁴⁰ «Kagha dza'a tasiŋtá həga Lazglafta ka bəgladafta gha ma fitik hkən‡ ná, mbanafmba ta ghəŋa gha tama ḅa, ka si Zwaŋa Lazglafta ka. Sasa gha ta na udza zləŋay na tama ḅa,» ka həŋ.

⁴¹ Ka gagə la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda gwal tagha zlahu ŋa mnduha, nda la galata mndu guli, ka həŋ mantsa: ⁴² «Mbanafha ta sanlaha ná, trid trapta ma mbanaftha ghəŋani. Ka si mghama la Isra'ila tsi ya ní, ka sasa tsi ta na udza zləŋay na kada grafta mu. ⁴³ Faffa yu ta ghəŋa ḅa ta

† **27:34** Ngha ta Zabura 69:22. § **27:35** Ngha ta Zabura 22:19.

* **27:38** Ngha ta Isaya 53:12. † **27:39** Ngha ta Zabura 22:8.

‡ **27:40** Ngha ta 26:61, Yuhwana 2:19.

Lazglafta, ka'a. Ka mbanafmba Lazglafta ndana§ tama, ka si ta dvay tsi. "I'i ná, Zwaŋa Lazglafta yu," a katsi kay ra,» ka həŋ. ⁴⁴ Ka rarazə tsa gəndaha zlaŋaf lu kawadaga nda tsi ya manda va tsaya guli.

Mtakwa Yesu

Mak 15:33-41, Luk 23:44-49, Yuh 19:28-30

⁴⁵ Zlrafta ta fitik dək ma ghəŋ ha ka laha ta nzem-ndi hkən ta fitik hawu, ka nutá vli tđik ka grum ta ghəŋa hadik demdem. ⁴⁶ Lagha vli ta nzemndi hkən tama, ka wahatá Yesu nda lwi dagala. «Eluwa! Eluwa! Lama sabaktani,» manda mnay kazlay: «Da dā! Da dā! kabgawu kəl ka ka zlidivata* na?» kə'a ya. ⁴⁷ «Wya ta haga Iliya,» ka tsa gwal ta snay hada ya. ⁴⁸ Ka gi hwayaftá sana mndu turtuk mataba taŋ, ka laghwi klaftá susu, ka tsumamta ma imi masmasa, ka hbunŋa ta wa udzu, ka vlay ŋani ŋa sayni†. ⁴⁹ «Zlaŋzla ka ngha mu, ka dza'a saghasa tsa Iliya ya da mbanafmba,» ka sanlaha.

⁵⁰ Ka wahglatá Yesu nda lwi dagala, ka sap hafu mida. ⁵¹ Ma va tsa fitik ya, ka gi tavaptá zlala ma həga‡ Lazglafta his, daga ta ghəŋ dikw ta mndər, ka gigdavaftá hadik, ka tatavaptá palaha, ⁵² ka gwanutá wa kuluha, ka sli'agaptá ndəghata mnduha Lazglafta si ta rwuta, nda hafu. ⁵³ Tahula sli'agapta Yesu, sli'agapta hahəŋ ma kulu, ka laghu həŋ da luwa Ursalima ta nzakway ka luwa nda ghuóa. Nda ndəgha mnduha ta nghaŋta həŋ hada.

⁵⁴ Nghay mghama sludza la Ruma nda sanlaha ma sludzi kawadaga nda tsi ta ngha Yesu ta tsa

§ 27:43 Ngha ta Zabura 22:9. * 27:46 Ngha ta Zabura 22:2.

† 27:48 Ngha ta Zabura 69:22. ‡ 27:51 Ngha ta Sabi 26:31-33.

gigdavafta hadik, nda tsa skwi ta magaku ya ná, ka ksutá zləŋ ta həŋ katakata. «Kahwathwata ná, Zwaŋa Lazglafta na mndu na,» ka həŋ. ⁵⁵ Hada guli ná, nda ndəgha mi'aha ta nzakta di'inj ka nghay. Tsaw daga ma luwa Galili sli'afta həŋ mista Yesu ŋa maganata slna. ⁵⁶ Mataba tsa mi'aha ya, hada Mari makwata Magdala, nda Mari mani ma i Yakubu nda Yusufu, nda mani ma zwana Zebedi.

Paɗamta Yusufu ta Yesu

Mak 15:42-47, Luk 23:50-56, Yuh 19:38-42

⁵⁷ Laha fitik hawu, ka sagha sana mnda luwa la Arimate ta hgə lu ka Yusufu. Tsa mndu ya ná, gadghəl ya, duhwala Yesu ya guli. ⁵⁸ Ka lagha tsi da Pilat da dawaftá mbla Yesu. Ka vlatá Pilat ta tvi ŋa vlanja. ⁵⁹ Ka klaftá Yusufu ta tsa mbli ya, ka mbsamta ma wupaya ŋusliŋ. ⁶⁰ Ka klaftá tsi ka laghwi da famta ma kulu ta ka lfíd, si lap tsi ma kluluh ŋa ghəŋani. Ka tanwalunja tsi ta mghama klam ta wa tsa kulu ya. Ka sli'aftá tsi, ka laghwi. ⁶¹ Ka nzaktá i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari ya mbəŋ nda tsa kulu ya.

Nghay la sludzi ta kula Yesu

⁶² Gamahtsimani, tahula fitika paya skwi ŋa bađu Sabat, ka sli'aftá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta kawadaga nda la Farisa, ka laghu slanaghatá Pilat. ⁶³ Ka həŋ nda tsi mantša: «Mghama ɗa, mamu sana skwi havagagha ŋni. Ka tsəna mnda tsakalawi na mnata ta ma nzakwani ta ndiri ná, “tahula fitik hkən dza'a sli'agapsli'a yu nda hafuŦ,” ka'a. ⁶⁴ Tsaya tama

Ŧ 27:63 Ngha ta 16:21, 17:23, 20:19.

ná, mnanamna ta la sludzi ka dza'a həŋ ngha tsa kulani ya, ha bađu mahkəna fitik, da lagha duhwalhani da ghalaghata mblani, da mnə həŋ ŋa mnduha kazlay: Wa a sli'agapsli'a ma mtaku, kə'a. Ya dza'a malaghumala tsa tsakalawi ma kdavaktani ya katakata ka tsa taŋtaŋ ya,» ka həŋ. ⁶⁵ «Ya mamu sludziha, hlawa həŋ ka dza'a kuni da nghay, manda ya ta kumə kuni,» ka Pilat. ⁶⁶ Ka laghu həŋ da vla tsa kulu ya, ka ŋərzlaftá həŋ ta tsa klam ya, ka pghatá həŋ ta la sludzi ŋa nghay.

28

Sli'agapta Yesu ma mtaku

Mak 16:1-10, Luk 24:1-12, Yuh 20:1-10

¹ Tahula luta Sabat, wurək tgha bađu Dəmas, ka sli'afta i Mari makwa ta Magdala nda tsa sana Mari* ya ka laghu ta kulu. ² Gi ka gigdavaftá hadik katakata. Ka saha duhwala Lazglafta daga ta luwa, ka taŋwalaghutá tsa klam ya, ka nzafta tida. ³ Ta wudaku manda wuda luwa. Ka ŋusliŋ lgutani tilil manda papla. ⁴ Ka ghudzaku tsa sludziha ta ngha tsa kulu ya da zləŋ. Ka zlambutá həŋ manda gwal nda rwa.

⁵ Ka tsa duhwala Lazglafta ya nda tsa mi'aha ya mantša: «Kaghuni, ma zləŋ kaghuni ta zləŋ. Nda sna yu kazlay: Tsa Yesu si zləŋaf lu ta udzu ya ta zbə kuni kə'a. ⁶ Ta had hadna wa, sli'agapsli'a ma mtaku manda va ya si mna tsi. Sawa nghanatá vli si hanana lu 6a. ⁷ Ka dza'a kuni misimmisim da mnanatá duhwalhani kazlay: Sli'agapsli'a Yesu ma kulu, wa'a ta kzla kaghuni ma luwa Galili†

* **28:1** Ngha ta 27:56. † **28:7** Ngha ta 26:32.

kə'a. Hada dza'a gmakwa kuni nda tsi. Tsaya skwi mnaghuna yu,» ka'a.

⁸ Ka gi sli'aftha tsa mi'aha ya ta kulu nda zləŋ nda zləŋ, nda rfu nda rfu guli, ka laghu nda hwaya nda hwaya mnay ŋa duhwalha Yesu. ⁹ Ka gi lagha Yesu da guyaku nda həŋ. «Zguwa tsa!» ka'a nda həŋ. Ka gavadaghatá tsa mi'aha ya tavatani, ka ŋaŋanató səlahani, ka tsəlǝu ta kəmani. ¹⁰ Ka Yesu nda həŋ mantša: «Ma zləŋ kuni ta zləŋ! Lawala da mnanata zwanama dá, ka dza'a həŋ da luwa Galili, hada dza'a gmakwa ŋni nda həŋ,» ka'a.

Rusay la sludzi ta skwi ta maguta nda mbla Yesu

¹¹ Tata tvi tsa mi'aha ya, ta sli'amtá sanlaha ma tsa gwal si ta ngha kulu ya da luwa, ka laghu da rusay ŋa la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta ta inda skwi ta maguta. ¹² Ka tskavatá la mali ta ghəŋa gwal dra skwi ŋa Lazglafta, nda la galata mndu, ka dzraftá həŋ ta klafta tšedi dǝmblək ka vlanťá tsa la sludzi ya. ¹³ Ka həŋ nda həŋ mantša: «“Duhwalhani ta sagha ghalaghata girvidik ta hani† aŋni ná, kiǝa” ka kuni dza'azlay, ka həŋ. ¹⁴ Ka snanaghasna tsa gwadá ya ta ŋumna ya, dza'a nda sna aŋni ta skwi ŋa mnanata, had sana skwi dza'a ksaghunata wu,» ka həŋ. ¹⁵ Ka zlgħaftá tsa la sludzi ya ta tsa tšedi ya, ka laghwi magata manda ya mnanaf lu ta həŋ. Ka tutá tsa gwadá ya mataba la Yahuda, ta mnə həŋ ha gita.

Maravata Yesu da duhwalhani ta ghwá

Mak 16:14-18, Luk 24:36-49, Yuh 20:19-23, Slg 1:6-8

† 28:13 Ngha ta 27:64.

16 Ka sli'af̄ta tsa duhwalha Yesu ghwan̄pd̄ā nden̄ ya ka laghwi da luwa Galili ta ghwá ya mnanaf̄§ Yesu ta h̄ə̄ŋ. 17 Na gi nghay tan̄ ta Yesu, ka tsəlbatá h̄ə̄ŋ ta kəmani. Ama ta dga gh̄ə̄ŋ sanlaha. 18 Ka gavadaghatá Yesu, ka'a nda h̄ə̄ŋ mant̄sa: «Inda mbraku ta luwa nda ya ta had̄ik tani ná, vlihavla lu. 19 Lawala ta gh̄ə̄ŋa had̄ik demdem, ka nanafta kuni ta mnduha ka duhwalha* d̄a, ka maganafta kuni ta batem ta h̄ə̄ŋ ma hga Da, ma hga Zwan̄, nda ya ma hga Sulkum nda ghuḅa. 20 Ka taghanafta kuni ta h̄ə̄ŋ ta snatá inda skwiha ya mnaghunaf̄ yu. Ya wana yu kawadaga nda kaghuni ha kd̄avakta gh̄ə̄ŋa had̄ik,» ka'a.

§ 28:16 Ngha ta 26:32. * 28:19 Ngha ta Slna gwal ghunay 1:8.

Deftera Lfiḍa Dzratawi New Testament in Hdi

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hdi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hdi

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

f257b780-c0dd-5cce-9b20-430484439898